ŞİZOFRENİ

BÜTÜNÜYLE KUŞKUDAYIZ

24
eylül 1996

ŞİZOFRENİ

BÜTÜNÜYLE KUŞKUDAYIZ

24
eylül 1996

Jasper JOHNS, Numbers, 1963-78

Buradaki öğretmenlerle öğrencilerin kimileri alanlarındaki yol gösterici ışıklardan tanrıymışçasına söz ediyor; Nietzsche'den, Heidegger'den, Derrida'dan alıntı yapmadan tek satır yazamıyorlar, bütün yaşamları birkaç put arasında gidip gelmekle geçiyor gibi. Beyefendi siz, insanların bilge kişilerle, onların söyledikleriyle kişisel bir ilişkinin varolduğu bir toplulukta, öyle bir çağda yaşadınız belki. Günümüzde böyle kişisel ilişkilerin bulunduğunu sanmıyorum; sıradanlaştırıcı bir baskı var, dahası Platon'un istediği canlı konuşmanın yerini basmakalıp boş sözler aldı. İğrenç bir durum.....

“değinmeler”

.....bir de insanların demokrasi gözüyle görülmesi var, Atinalılar da Sokrates'i böyle görmüş anlaşılan. " Ha, şu bizim Sokrates," demişler, "biliriz, avanağın biridir, ortalıkta dolaşıp onun bunun başını ağrıtmaktan başka bir iş yapmaz- doğrusu kötü adam değildir, arada bir de akıllıca sözler eder. " Aristophanes'in Bulutlar oyununu izlerken onunla alay etmişler- Sokrates de onlarla birlikte gülmüş. Saygıyla kuşku, kimileyin de alay birbirine karışmış. Daha da ileri gidebiliriz. Herakleitos'a inanacak olursak, o çağda Efesliler şöyle diyesiymiş: aramızda üstün birini istemiyoruz, o gitsin başka yerde, başkalarıyla yaşasın. Bence böyle bir tutum çok anlamlı. Özel bilgileri olan insanların topunun değil, yalnızca özel bilgilerinden ötürü özel davranış bekleyenlerin sürülmesi anlamına geliyor. Öyle ya da böyle, alay, cinayetten ya da eleştirenin eleştirilen kişinin üstüne basarak yükselmesini sağlayan kıyasıya eleştiriden bin kat iyidir- budalalara saldırarak yücelemezsiniz. Yeteneksiz yazarların, başka yeteneksiz yazarları dillerine dolayıp ciddiye alınmaları gerektiğini söyleyip durmaları bu yüzdenmiş gibi geliyor bana.

PAUL K. FEYERABEND
"Bilgi Üzerine Üç Söyleşi"
Metis Yayınları

"Budalalara saldırarak

ücelemezsiniz."

Şizofrengi. Numara 24. Hayırlı

lsun.

Ne idüğü belirlenmeden, kimi

ımanlarda çıkan derginiz elinizde.

i okumalar

Bu sayıda

Bize sorarsanız

Siz en iyisi önce Özer Amca'dan

aşlayın. Ölüsan Holding A.Ş.

Özer Amca İstanbul'u terkettikten

onra evvela Biga'ya gitti. Şimdi

urucaşile'de.

)zer Amca'nın yazısını

kuduğunuzda aklınıza Gündüz

Vassaf'ın ikinci kitabındaki 'Rüya Şirketleri', 'Kiralık Hükümetler' yazıları gelebilir. Özer Amca'nın Gündüz Vassaf'ı biliyor olma ihtimalini söylersek; Matematiğin çok sevilen rakamlarından. Sıfır.

Amcamız devamlı yazarlarımızdan biri artık.

* Bu sayıda bir sürü çeviri var. Psikanalizle dalga geçen var, bir tane. Biyolojik psikiyatrinin araştırma metodolojisiyle dalga geçen bir başkası var. Şarkı sözü var, Alanis Morisette. Füruğ var, Farsçadan.

* Jim Jarmusch'la yapılan var. Sinemayla ilgilenenlere

* Dağıtım sorunlarımızdan bu sayıda söz etmeyelim. Değişiklik olsun Dağıttık işte.

* Yaz bitti. Şimdi yani ne lüzumu vardı? Bu senede hiç anlamadık. Neydi o öyle hakikaten?

* Hakan Atalay yine kuramsal ağırlıklı bir metni dilimize kazandırdı .Bu 'Dilimize kazandırdı.' lafı da bir acaip.

* 24. sayıda oturduk, daha önce gönderilen yazılardan seçmeler yaptık. Murat Sohtorik, Kütüpati, İsimsiz, Zeynep Erkan, Hasan Lehim, No Name-

·ost, Doşka oradan.

:eyin Rahmi Gürpınar bundan tam yetmiş yıl önce "Ben deli miyim?"

ı bir kitap yazmış. "Antipsikiyatri daha ana rahminde bile değilken

in Rahmi'nin yazdıklarına ancak şapka çıkartılabilir." diye düşündük.

mana Konnekşın'a bu sayıda kaldığımız yerden devam ediyoruz

ayrıca. Hüseyin Kurnaz, Özge İşcanlı, Hafıs Sakal, Ah! Muhsin Ünlü

tlu olarak aramızda.

ergide son durum nedir?"

ne? Aldınız işte. Okuyun.

ormuyoruz. Basın savcısı soruyor.

'ardon. Tabii efendim. Evet efendim. Hemen şimdi.

›: Graf Yayıncılık Ltd.

mlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşegül Akyapraklı Hanımefendi

ıda'da mukim)

urulu: Fatih, Mehmet, Yağmur

üzeni: Faruk ve Altuğ

Dizgi: Zülal

Dinamo: Muzaffer

Adres: Akdoğan sok. No: 11 Kat: Teras Beşiktaş/ İstanbul

Tel: 212. 2606849. Faks: 212. 2587269

Baskı: Yılmaz Baskı Center. Gürtaş Ofset. Cağaloğlu/ İstanbul

Abonelik: Altı sayı için Graf Yayıncılık Ltd. Akbank Beyoğlu/ İstanbul 14990 nolu hesaba 600.000 Tl. Avrupa için 30 dolar, ABD için 40. Aynı bankanın 14990- 6 nolu döviz hesabına.

Genç gazeteci : .....!....., ...; .....?

Holding Başkanı: Evet gazeteci bey oğlum. Şimdi anlatacaklarımı iyi dinle. Yazıhanene dönünce ister dizi yap, ister kitap haline getir.

(Ölüsan Holding) bilindiği gibi entegre bir kuruluştur.

Rahmetli sağlığında istemişse ya da yakınları rica ediyorsa, acı haberi alır almaz göreve başlar, üstünü örttükten sonra da hizmetlerimizi sürdürürüz. Biz, firmamıza duyulan güveni yaptığımız işin kalitesi ile kazandık. Bizi herkes bilir. Ünümüz yurtdışına taşmıştır. Standartlarımız Avrupa, hatta Amerika'nın üzerindedir. (TSE)den sonra (ISO 9001-9002-9003) kalite belgelerine de sahibiz.

“

ölüsan holding a.ş.

”

Genç gazeteci:....., ...; .....?

Holding Başkanı: Biz soydan soptan bu işin içindeyiz. Aslımızı da inkâr etmeyiz. Masamın arkasındaki duvarda gördüğün urgan, babamızın İstanbul'a göç ettiği zaman yanında getirdiği urgandır. O zamanlar arabayla, otomobille cenaze götürmek yok. Mezarlığın yanındaki musalla taşında namazı kılındığı gibi on dakika sonra iş tamam. Genellikle tabutsuz gömüldüğü için tabut cami avlusuna geri götürülürdü. Babam bu urganla, sırtına vurduğu tabutu taşırdı. Holdingimizin önemli kuruluşlarından biri olan(Tabutsan A.Ş.) herkes tabutla gömülmeye başladıktan sonra kuruldu.

di, masamın üzerindeki pUro
ı neden tabut biçiminde anla-
ı? Geçen yılbaşı onları Tabut-
eşantiyonu olaraK dağıttık.
Masa çakmağı da Mezartaşı gi-
da (Mezmersan) yani mezarlık
erleri sanayi ve ticaret A.
eşantiyonudur.
ç gazeteci :....., ..., ...?
ling Başkanı : Kurucumuz rah-
ıabam savurganlığa karşıydı. O
e mezarına diktiğimiz taş yeni
rlerden değildir.
eyolu kamulaştırmasında bul-
ı bir kenara itip bıratığı çıkma
yduk. Bu yüzden üzaerindeki
doğum ölüm tarihleri baba-
tutmaz.
ın Telefonda: (Alo, alo, sek-
ızım, konuğumuza bir viski,
ı her zamankinden getir. To-
ar olsun.)
gazeteci :....., ...!
ng Başkanı: Evet gazeteci bey
Ülkemiz kalkınmaya başlayın-
m bize, (tek elin sesi çıkmaz,
memiz gerek. Üstelik her işi
en beklememek gerekir, o
rilere zor yetişiyor) dedi.
ki cenazesi olan mezar yeri
cenaze arabası bulmak için
kıntı çekiyor, gittik bildiğiniz
ıldık. Çevresini çevirdik ve
· yol yaptırdık. Yaz, kış trafi-
Planları çizildi, parsellendi,
lı. Çevreci olduğumuzu da
ama işinden anla. Altyapısı
ııp hizmete açıldı.
tanınmış kişiye parasız yer
altından duyurduk. (Aman
ş, ben de alayım sonra zam
ır) diyenler sayesinde satış-
emen yükselmeye başladı.
bak gazeteci bey oğlum,
.. Mezar yeri bulmak için
raya koşmuyorsun, bir me-
zara yaklaşmak için diğerlerinin üstünü çiğnemek yok. Her taraf asfalt. Ağaçlar, çiçekler içini ferahlatıyor. Çelenk yağmalamaya gelmiş çocuk, elinde testi, bahşiş diye peşine düşmüş dilenci göremezsin. Vallahi gazeteci bey oğlum, bir görsen bu genç yaşta ölesin gelir.

Genç gazeteci : ....! .....?

Holding Başkanı : Deniz gören dubleks mezar yerlerimiz bahçelidir. Üzerine kar birikmemesi ve buz tutmaması için lahit ve taş elektrik rezistanlıdır. Malzeme ve işçilik birinci sınıftır.

Genç gazeteci : ....?

Holding Başkanı : Sosyal mezar yapımı için arka taraftaki manzarasız bölümleri, en fazla bire iki ve bitişik düzen parsellemeleri koşuluyla kooperatiflere veriyoruz. Altyapısını bitirince kur'a ile paylaşıyorlar.

Ayrıca yurtdışında çalışan işçi ve ailelerine dövizli satışlarımız var. Yurt içi taksitli satışlarda vade farkı almıyoruz. Pazarlık döviz üzerine yapılmışsa sabit kur garantisi veriyoruz. Biz banka değiliz ki...

Genç gazeteci : ....? .....?

Holding Başkanı : Cenazelere gönderilen çiçekleri bir süre kontrol ettik. Olur şey değil. Hepsi boynunu bükmüş, sapları yok. Besbellli üçüncü dördüncü tura çıkmışlar. İple bağlanıp yeşilliklere tutturuluvermişler.

İşte Mezçisan San. ve Tic. A.Ş. buna bir tepki olarak ortaya çıktı. Anlayacağın gibi, (Mezarlık Çiçekleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi) demek. Biz şimdi dört dörtlük bir çiçek hizmeti veriyoruz. Çelenklere iş bitmez. Mezarın başucundaki saksıda istenien çiçeği bulundururuz. Yıllık abone olanlar da var, belirli günlerde isteyenler de.

Uluslararası Interflora üyesiyiz. Peşin ödemek koşuluyla on yıllık abonmana büyük indirim yapıyoruz. Dünyanın neresinde olursan ol, bir telefon yeterlidir. İstediğin çiçeği dilediğinin saksısına, vazosuna koyalım. Mevsim önemli değil. Bu iş için tam dört tane sera kurduk. Bu işin müdürü ziraat mühendisi. Süs bitkileri bölümünü bitirmiş. Ancak rahmetliye (deve dikeni) siparişi veren damat ya da gelinleri ciddiye almıyoruz.

Genç gazeteci :....., ...?

Holding Başkanı : Gördük ki lüks arabadan inmeyen karun gibi zengin adam kamyonetten bozma cenaze arabasıyla taşınıyor. Bunun üzerine (Meztrans)'ı kurduk.

Yani Mezarlık Transport A.Ş. Yakında ithal malı cenaze arabalarımız geliyor. Şimdilik iki Mersedes, iki Ford, iki BMW'yi oto sanayide kestirip cenaze arabasına dönüştürdük. Metalik yeşile boyattık. İdare etmeye çalışıyoruz. Türkiye çağ atlıyor azizim. On yıl içinde, Rols Roys, Porşe, Jaguar, Ferrari ile hizmet vereceğiz. Şimdilik özellikle gençler için BMW geçerli. Biraz ücreti yüksek ama herkes memnun. Ömür boyu lüks arabadan inmeyenleri son yolculuklarında kamyonete bindirmemek için herkes elinden geleni yapmalıdır. Devlet bu işe destek vermelidir.

Başkan Telefonda : Alo, alo, ... alo. Sekreter kızım, gazeteci oğluma viski, bana her zamankinden. Toniği az koy.

Genç gazeteci : ....!, ...; .....?

.....? ....! .....?.....

oldinginizde çalışanların ücretleri ve çalışma koşulları çok iyidir. Sosyal ıarı güvencemiz altındadır. Kendisine ve ailesine ücretsiz kefen, tabut v.s. oldingte beş yılını dolduranlara yüzde yetmiş indirimli mezar yeri. Doğal ak, gerektiğinde.

ereceksin ki, alacaksın. İş disiplini vazgeçmediğimiz ilkemizdir. Her şey bi-el verilere bağlanmıştır. Satış ve rezarvasyon, danışma, halkla ilişkiler bölerimizde çalışmak için bazı koşullar ve nitelikler aranır. Bizim işimizde eryüzlü personel olaya ters düşer. Öyle bir görünümün olacak ki, müşteri illeri senin de büyük acıya tüm içtenliğinle katıldığını düşünecek. AR-GE ştırma geliştirme bölümümüzün yaptığı incelemeler sonunda, ülserli insan yüzünde acılı bir hüzün ifadesi bulunduğu saptandı. Şimdi, tam kuruluşlu hastaneden (oniki parmak bağırsağında) ülseri var raporu getirmieyeni işe ıyoruz. Sonradan tedavi görenlerin işlerine son vermektense, başka sere ya da holdingimizin diğer ortaklarına aktarmaya çalışıyoruz. Elkitabımıgöre, görev başında gülümseyen personele üç günlük ücret kesimi cezası ulanır. Kahkaha atana ise iş kanunu madde 17 gereğince işvereni zararar atmaktan tazminatsız olarak işine son verme, bir gün seni oraya bizzat gönek isterim gazeteci bey oğlum.

Genç gazeteci : ....!

Holding Başkanı - Yanlış anladın benim oğlum. Gezmeye, gezmeye, Allah inden versin, çok gençsin.

Organisazyonumuz çok iyidir. Ziyaret etmek istediğin biri var. Danışmaya çük bir bilgi ver yeter. Adını bil, soyadını bilme, zararı yok. Yalnız soyadını , tamam. Baba adını, eşinin adını, çocuklarının adını ver, tamam. Şimdi deimi yazmayacaksın(off record). İngilizcem nasıl ama! Bulmak istediğinin gilisinin adını versen yeter. Bizde rahmetli ile ilgili tüm bilgiler bilggisayara klenmiştir. Sen ipucunu ver, onbeş saniye sonra kartı elinde bil. Örneğin: Abdülbaki Hoşseda, 1923-12. 9. 1980. Cennet Yolu, Huzurlu Parseller, : 267) Büyük panodaki haritaya bak, elinle gömmüş gibi bul. Gelecek ay emimiz (Internet)'e bağlanacak.

Genç gazeteci- ....., ...?

Holding Başkanı- Bu iş bir bütündür gazeteci bey oğlum. Bir yanı noksan sa işin tadı kaçar. Bu denli güzel bir tesise rastgele mermercinin yeşil yeşil braklı Hüvelbaki taşı yapmasına izin veremezdik. Bu yüzden Mezmersan'ı duk. Mezarlık mermerleri sanayiinin kısaltılmışı.

Proje mimarlarımız her şeyi hazırlar ve inşaatı bitinceye kadar denetler.

Bu arada tabutları biraz daha dikkatli yapalım dedik ortaya (Tabutsan A.Ş.) tı. Teşvik kredisi aldık. Bu yıl da ihracata başladık. Yalnız, diğer sanayi ürüni gibi defoluları ihracat fazlası diye iç piyasaya veremiyoruz. Biçimi bizimkie ulusal tabut kültürümüze uymuyor. Bizim tabutların üstündeki yeşil örtü dırılabilse gülden, meşeden, cevizden Türk oyma sanatının en güzeli sayılak ne eserler yaratacağız.

Holdingimize bağlı Kefensan A.Ş.'nin de durumu iyidir. Bu piyasada üstüüze yok. Seri imalatın yanı sıra butik işi var, büyük beden var, özellikle bastçiler için battal boy var.

Geçen gün birisi telefonla cepli kefen olup olmadığını sormuş. Parasını yiyemeyen aşırı pintiler için. Anlaşılan şaka yapmış. Bizim bu tür kefen üretimimiz şimdilik yok. Yine de AR-GE müdürüne talimat verdim. Çürümez, su geçirmez cep yapabilir miyiz diye.

Genç gazeteci- ....?

Holding Başkanı- Düşünmez olur muyuz? Turizme katkıda bulunmak için bir tasarımız var. Türkiye'de ölüp burada kalmak isteyen ya da kendi ülkesinde ölüp güneşlik, hava kirliliği olmayan bir yerde gömülmek isteyenler için Bodrum, Marmaris, Fethiye yörelerinde deniz manzaralı, beş yıldızlı mezarlıklar yapmak için uygun yerler arıyoruz. Ölenin küllerini kavonozda saklayanlar için bir yenilik getiriyoruz. Kavonozlar devre mülk sistemiyle her yıl onbeş gün turistik mezarlıklarımızdan yararlanacak; süresi biten kavanoz Avrupa'daki, Amerika'daki evlerinin şömine rafındaki özel yerine konulmak üzere geri gönderilecek. Yabancı sermaye sağlamak için girişimlerimizi sürdürüyoruz. Başarabilirsek, göreceksin gazeteci bey oğlum, mezarlık turizminde büyük patlama olacak.

Genç gazeteci -.....!

Holding Başkanı- Türk inşaat sektörü dünyada açılırken biz geri kalamazdık. Şimdi tüm dünyada anahtar teslimi mezarlık kuruyoruz. Bu işi uluslararası düzeyde başaran tek firmayız.

Genç gazeteci- ....., ...

Holding Başkanı- Doğum kontrolu, nüfus planlaması gibi şeylere karşıyız. Doğum kliniği işletmemizin ana uğraşımız ile çelişkisi yok. Gün gelir, doğanlar ölür. Değil mi evladım? Entegre kuruluşuz diye boşuna söylemiyoruz.

- Alo, alo! sekreter kızım. Konuğumuza bir viski, bana her zamankin-

niği karar olsun.
t, dar gelirliler her zaman ön
dır. Biz de varlıklı sayılmayız.
ibiler için seri sonu kefen, ta-
a boylular için ekonomik me-
... Maliyetinin altında sunulu-
portörle cenaze taşımacılığı
gelirli ve emekliler için ayrı
et. Bu kesim için taksit siste-
geliştirdik. İki sloganımız var.
en öde. Ölüsan sizin en ya-
tunuz) ve (Taksitle ölmek
itle ödemek kolay).
ana genel yerleşme düzeni-
ıtmayı unuttum. Kapladığım-
alanda biz yalnızca dört eği-
! çok daha falasını uzlaşmacı
şımla biraraya getirdik. Ön-
, son derecede çevreci ol-
:u daha önce söylemiştim.
ün kavuşunca ağaçları yer-
ışık vurduruyoruz. Sanırsın
ğıyor. Sabaha, gün ışıyana
vre yolundan geçenlerin
sisimizde. Karayollarına rica
un cephemize karşı gelen
e (en çok 30 km) yaftası
k. Dağlara, taşlara; bizim
:arken kaza yapıp ölen ka-
onra çok üzülürüz.
›ölümler halinde. Mevlana
ıde neyler, kudümler... Bir
viyolonsel, kanun, ud (tek-
›r. Öte yanda semahlar...
-e kardeşleri adası Ebussu-
si'nden uzakta. Neyse, biz
zla dağıtmayalım, gittiği-
ndan göreceksin.
kreter kızım. Konuğumuza
›ana da toniği karar cin.
na badem, fındık ve yeşil
ı koy kızım. Gazeteci bey
ancımız değil. Bu kez çe-
:bi koyma.
eteci- .....? ....! ....., ...?
Başkanı- Bazı parsellerde hoparlörler usul sesle zikir yayınlar. Bazılarında kesin bir sessizlik. Dedik ya bey oğlum, tüm eğilimlere göre yerimiz var.

Bazen yaptığımız işlerde bir yanlışlık var mı diye düşünüyorum. Sonunda inanıyorum ki, yok. Birçok insana iş kapısı açtık. Vergilerimizi tıkır tıkır ödüyoruz. Yanlız devletin bizim işkolumuzda katma değer vergisini sıfıra indirmesi gerek. Sıfırı tüketmiş insanların hizmetinde yüzde on beş, yirmi KDV olur mu gazeteci bey oğlum?

Yakında birileri bizi taklit ederek bir yer açmışlar. Bizim elimizi tutamazlar. Onlar ölüyü bile rezil ederler.

Genç gazeteci - .....! ...., ...?

Holding Başkanı- Sanat etkinliklerimizin arasında şunları sayabilirim. (Ağlasan) yani Makyaj ve Ağlama Teknikleri A.Ş. Bu işin estetiğini sağlar. Bir cenaze törenine gitmen gerek. İçinden gülmek geliyor ama üzüntülü görünmek zorundasın. O zaman (Ağlasan) salonlarında bir makyaj yaptırırsın, televizyonda canlı yayına çıkacakmışsın gibi mat renkler, yüz çizgilerinde belirginlik. Görünüşe göre çok üzüntülüsün ama yaşlı ve çirkin değil, inadına, genç ve güzel. Bu hizmeti bayanlar çok tutuyor.

Her gün yirmi otuz tane Mona Lisa yaratıyoruz. Bir de çok önemli bazı kişilerin yakınları bize özel olarak başvuruyor. Hepsi sanat eğitimi görmüş, sözleşmeli elemanlarımız var. Onlar cemaate karışarak sessizce ağlıyorlar. İsteğe göre, hıçkıranlar, kendini yere atarak giysilerini yırtanlar, zılgıt çekenler, ağıt yakanlar sağlıyoruz. Böylece herkes rahmetlinin ne kadar çok sevilen bir kişi olduğunu anlıyor.

Genç gazeteci - ....., ...

Holding Başkanı- Bu yıl bir vakıf kuruyoruz. Gençlere yurt, kitaplık, burs vb.; ne de olsa onlar bizim geleceğimiz...

Ben seni pek sevdim gazeteci bey oğlum. Tanıdık birine gerekebilir diye ayırdığım nefis bir yer var. Orayı sana vereceğim. Hem de iki kişilik. Kabul etmezsen beni incitirsin.

Genç gazeteci- ....? ....! ..., ...?

Holding Başkanı- Beni sorarsan, biz de babamıza çektik. Zamanımız gelince belediye mezarlığında bir yere sıkışırız. Ne demişler? İsraf haramdır. Biz kendimiz için çalışmıyoruz ki... Biz gidiciyiz, (Ölüsan) kalıcı.

Genç gazeteci- (Hıçkırık sesleri)

Holding Başkanı- Niye ağlıyorsun gazeteci bey oğlum?

Kötü bir şey mi dedim?

Yoksa!... Yoksa sana viski mi dokundu?

Özer EKİNCİ

GİRİŞ

Şizofreni: Yaşamı/zamanı olduğu gibi kabul etmek ve onaylamak... Zamanı kabul etmek, uzay bağlamında hiçliği kabul etmek anlamına gelir. Diğer bir değişle ölümü... Durmaksızın, tekrar ve tekrar başka birisi olmanın, evsiz olmanın, nereye gittiği ve kim olduğu önemsiz bir göçebe olmanın yorucu süreci... Dünya üzerinde bir hayalet, bir pe-

untitled

numbra, acı içerisinde bir gölge olmak.. Fakat diğer taraftan, evrende evde olmak... Bir zamanlar var olmuş, hâlâ var olan, gelecekte var olacak olan... bir sıvı olmak.

Belki de sıvı olmak istiyoruz, çünkü böylece hiçliği bile işgal edebiliriz.

(Bunun için gereken kış ve güç insanda mevcut mu?)

Belki de evren "uzay" değil de "za-

cinsinden genişliyordur! Öy-
ok olarak henüz olmamış ola-
açabiliriz.
ı korkusu ve hiçlik özlemi...
a şizofrenler ölüm korkusuna
sa hiçlik özlemine mi yenile-
Ya da şizofreni, korku ve öz-
erindeki zafer midir?

ME

_IST VE ŞİZOFRENİK SER-
TEORİSİ (Nihilist ve şizofre-
ırını "sermaye"ye ya da "te-
klemek mümkün elbette.)
sıyla (?), kapitalizm insan
falan aykırı değil. Kendisi
ecini taklit eden insan do-
uş aşamasında (ya da her
la) nihilist ve şizofreniktir.
ığa benzer, masum, amell-
orumsuz, yıkıcı ve tüketici
büyüyebilir. Kapitalizmin
:ığı bu doğayı gerçekleştir-
aşka bir şey değil; başka
o, bizim aynadaki kendi-
zdür.
çocuk ve ne komiktir ki,
ratılarından sorumlu ol-
yoruz. Bir hafızası oldu-

ğunu ve öğrenebildiğini varsayarak ne âlâ! Eğer kaos kendini yaratıları aracılığıyla gerçekleştiriyorsa bizimkinden farklı bir zaman anlayışı olabilir mi? Ya da kaosu anlamak demek bütün yaratılarını (hatta düşleriyle birlikte, insan, insan-olmayan) anlamak demek (bu da imkânsız). Eğer kaosun kendisi farklı bir boyutta bir yaşam biçimiyse, ne sikim yapıyor olduğunu kendisi dahi bilemez (bilinçaltı).

Çember... Kendisinin bile ne sikim yaptığını bilmeyen bir şeyi/birini anlamaya çalışıyoruz. Hayatı/Tanrıyı/kaosu vs. vs. anlamak, kendinizi, beni, bir balığı, bir bitkiyi vs. vs. anlamak imkânsızdır.

SONUÇ

BEN NE SİKİM YAPIYORUM?

Sanıyorum, uzun bir yolda ve beni çevreleyen her şeyin aracılığıyla, kendi içerimde yalnız olmamak için kendime ulaşmaya ve dokunmaya çalışıyorum. Yalnızlığım için, ironik bir biçimde, her şeye ve herkese ihtiyacım var. Yalnızlığım aynı zamanda kurtuluşum ve hapishanem mi? Sanıyorum, ben çemberin ta kendisiyim, kendime giden yol. Çemberi (herhangi bir çemberi) kapatmanın tek yolu, kendi tradejiniz içinde kendinizi bağrınıza basabilmenin tek yolu, "kahkahalar ve gözyaşları içerisinde" ölerek kendinizi doğurmaktır. Ya da kendinizi yok etme sürecini başlatarak henüz olmamış olana yer açmak. Henüz olmamış olan, gerçekte, benim kendime olan aşkımdır. Yaşama ve fark etmediğim, bilinmeyen, farklı kendime verdiğim onaydır. Bir potansiyel olarak kendime "evet" dememdir. Henüz olmamış olan, benim kaotik aslım, bilinçaltımdır.

Henüz olmamış olan... Benim diğer düşmanım... Seni seviyorum... Senin için üzgünüm ve senden korkuyorum. Sen benim hiç bilmediğim ve hatırlamadığım düşlerimden benim hiç bilmediğim ve hatırlamadığım bir dünya yaratacaksın.

NO NAME, NO FROST

Çölün ortasında çıplak bir adam. Ölmüş. Elinde kısa bir kibrit çöpü. Arkasında ayak izleri bırakmış. Ayak izleri, çölün ortasından, kumun üzerindeki herhangi bir yerde başlıyor ve öldüğü yere kadar sürüyor. Bu adamın hikâyesini yaz bakalım. Bana sorular sorabilirsin. Ama seni sadece evet ya da hayır diye cevaplayacağım.

- Adam susuzluktan mı ölmüş?
- Evet.
- Adam biraz yürümüş, sonra çöl onu öldürmüş...
- Evet.
- Ama nereden geldiği belli değil.
- Onu sen bulacaksın.

“

kısa çöp

”

- Kumdan mı çıkmış?
- Hayır.
- Havadan mı düşmüş?
- Evet.
- Uçaktan mı düşmüş?
- Hayır.
- Zümrüd-ü Anka Kuşu'ndan mı?
- Hah hah, hayır.
- Uçan bir cisimden mi?
- Evet. Kanatlı mı?
- Hayır.
- Kanatsızsa... Zeplin, balon? Hangisi? Zeplin?
- Hayır.
- Balon?
- Evet.

Balondan mı düşmüş?
Evet.
Birisi mi itmiş?
Hayır.
Kendi mi atlamış?
Evet.
İntihar etmek için mi atlamış?
Neden atlamış?
Sen bil.
Buldum, böyle bir soru sormuş-
herif çözerken bunalmış, atlamış.
Hah hah, hayır.
Pekii, balondayken de çıplak
nış?
Hayır.
Elbiseleri varmış yani?
Evet.
Elbiselerini çıkarıp atmış?
Evet.
'anında güneş yağı var mıymış?
Hayır, neden?
oruları ben sorarım. Ama ce-
ıyayım. Güneşlenmek için so-
ıuş olabilir?
layır.
u adam deli mi?
alonda yalnız mıymış?
ayır.
emek başkaları da var... Onlar
)lak mı?
. başta değil.
)nra soymuşlar ama?
et.
)iselerini atmışlar onlar da?
et.
şka eşya var mı yanlarında?
şta evet.
na sonra onları da atmışlar.
et.
inkü balon hava kaybediyor-

klaşıyorsun. Evet.
rhalde... sen beni ne sanıyor-

vam et.
va kaçıran ve devamlı alçalan

bir balonda, bütün eşyalarını, hatta donlarını bile atmış birkaç kişi...

- Kız mı erkek mi?
- Önemi yok.
- Buldum. Kibrit çekmişler, kısa çöp bu adama çıkmış.
- Kutlarım. Buldun.
- Peki sonra ne olmuş?
- Buraya kadar biliyorum.
- O zaman devamını şimdi yazalım.
- Tamam.
- Muhtemelen birkaç kilometre sonra, yine çıplak ve elinde kısa bir kibrit çöpü olan bir adamı daha çöl üzerinde ölmüş olarak görürüz.
- Evet.
- Diyelim ki üç kişi varmış balonda, o zaman şimdi kaç kişi kaldı?
- Bir.
- Peki onun başına ne getirelim?
- Balon hava kaybettiğine göre bir yerde düşecek.
- Ya da düşmeyecek. Son kalan adam da atlayacak.
- Neden atlasın ki, neyin uğruna?
- Neyin uğruna atlayabilir? Bu adamlar neden çölün üzerinde, böyle bir yolculuğa çıkmış olabilirler?
- Adamın atlamasına değecek kadar önemli ne olabilir balonda?
- Altın... Bunlar altın arayıcısıdır.
- Ve yanlarındaki altını feda edemeyip kendi hayatlarını feda ederler.
- Peki son atlayan adam, neden böyle bir şey yapsın ki? Benden umut kesildi, bari altınım başkasına yarasın diye mi? Mantıksız.
- Bence de. Adamın, balonun uçuşuna devam etmesi için kendi hayatını feda edebileceği bir şey olmalı.
- Bu adam idealisttir.
- Güzel, ideali nedir?
- Bir iddiaya girmişlerdir.
- Devam et.
- Çölü balon üzerinde geçeceklerine dair bir iddia.
- Ama geçemiyorlar ki. Hepsi ölüyor.
- Ama her ihtimale karşı, iddiaya girerken şöyle bir kelime kullanmışlardır: "Bu balon, bu çölü geçer."
- Son adam atlamadan önce bir not bırakır. "Biz size demiştik değil mi? Bakın, bu balon, bu çölü geçti."
- İddiayı kazanırlar. Ödülü de yakınlarına göndermelerini isterler.
- Güzel bir hikâye oldu. Şimdi bunu yazalım.
- Yalnız birimiz yazabilecek sanırım.
- Neden?
- Görmüyor musun, balon yere ne kadar yaklaştı. Çek bakalım şu kibritlerden birini...

Murat SOHTORİK

Süreç kuramı biyolojik, sosyal ve psikodinamik psikiyatrinin bütünleştirilmesine yarayan, fiziksel ve psikolojik süreçlere ilişkin kapsamlı bir kuramdır. Süreç kuramı matematiksel dinamikler ve Heraklitus'un süreç felsefesinden çıkan kavramları kullanır. Klinik olarak da uygulanabilen üç yeni kavram sunar: 1) (biyolojik ya da psikolojik üstünlük kuramlarına karşıt olarak) biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük, 2) (psikoanalitik ve diyalektik çatışmalara ve sistemler homeostazisine karşıt olarak) karşıtların birliği, ve 3) (belirlenimciliğe ve gelişimsel kuramlara karşıt olarak) yaratıcı çatallanmalar.

Çoğu klinisyen bugün psikiyatrik bakımda biyolojik, sosyal ve kişisel etkenleri bütünleştirme gereksinimini kabulleniyorsa da, (bu yöndeki) çabalar kapsamlı bir kuramın eksikliğinden dolayı

“biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük: süreç kuramından çıkan yeni bir bütünleyici paradigma”

kesintiye uğramaktadır. Eklektizm, belli bir bozukluğun nedeninde ya da tedavisinde bir çerçevenin ne zaman ötekinden daha önemli olduğunu göstermeyi savsakladığından, yeterli değildir. Klinik ve sosyal bilimlerde deney yapmanın muazzam ekonomik ve insani bedeli kuramsal yaklaşımların kullanılması gereğini gösterir. Olası bir bütünleştirici çerçeve olarak bir çok Amerikan psikiyatristi tarafından benimsenen sistemler kuramı, sorunların ele alınma sırası konusunda yol gösterici olmadığından, bu işi görememektedir. Engel, sistemler kuramına dayanarak , ardışık bir biyopsikososyal yaklaşım önerirken, Pribram tedavinin herhangi bir noktadan başlayabileceğini, çünkü herhangi bir parçayı değiştirmenin bütünü değiştirmek olduğunu savunmuştur. Bu kavramların ikisi de sosyolojik ve sosyobiyolojik formü-

ɔnlarla uyuşmamaktadır; bunların
i gerek türün gerekse tek bir ki-
tarinn keşfedilmesiyle dinamik-
evrim olmuştur. Bu "çatallanma-
evrimin ve insani yaratıcılık ve
ır istemin olabilirliğini açıklar.
ɨmüzde çatallanma kuramı fizik-
fizyolojiye değin çeşitli uygula-
r dahil, uygulamalı matematiğin
:kin alanlarından biridir.
ɔdern dinamikten alınan temel
mlar klasik homeostazis kavra-
dramatik bir şekilde değiştirmiş
ɔktan biyolojik psikiyatriye gir-
. Bununla birlikte, dinamiklerin
lojik konulara uygulanamaya
ı kavramsal bir yorumu yoktur.
ir yorumların araştırılması bizi
beşinci yüzyılda İyonyalı filozof
:litus'tan köken alan felsefi sü-
uramlarına götürür. Marmor,
:litus'un süreç kuramının mo-
psikiyatride gerek duyulan bü-
ɨtirici çerçeve olarak kullanıla-
ğini öne sürmüştü. Jung He-
ıs'un kuramlarına açıkça gön-
ɜ yaparken, Freud bunları He-
diyalektik modeli aracılığıyla
ıe almıştı.

EÇ KURAMI

ɜç kuramı her şeyin enerji içe-
ɜ enerji alışverişi yapan bir sü-
duğunu öne sürer. Enerji akışı
arı farklılaştırır ve yaratıcı ev-
ırşıtların evrensel etkileşimin-
aynaklanır. "Süreç" sözcüğü
e "ilerlemek ya da öne çık-
ın türemiştir. Bu, izole olaylar,
durumları etrafında salınımlar,
lı bir durumun homeostatik
ı, döngüsel yinelemeler ya da
ɜ değişmeler gibi diğer değiı-
rüşlerinden farklıdır.
şey tek yönlü bir enerji akışı,
utlu bilgi döngüleri ve üç bo-
nadde yapılanması sürecidir.
olarak, önceliği olan basitten,
ik kazanan karmaşığa doğru
ılı bir evrim vardır. Enerji, bil-
nadde bütün doğal ve insani
:rin birbirinden ayrılmaz üç
r. Enerji, madde ve bilgi bazı
ɜr kuramlarının koyduğu gibi
şey değildir. Heraclitus her
:eş ve logos olduğunu söylü-
ɔugün enerji ve bilgi diyoruz.
arşıtlık ve yaratıcılık varolan
n üç evrensel niteliğidir. Tek
kış, iki boyutlu döngü ve üç
yapılanmalar birbirinden ay-
rılmaz üç değişim örüntüsüdür. Böylece süreç kuramı bütün süreçlerin evrensel yasaları olarak üç temel ilke ortaya koyar.

DİNAMİK MONİZM, BİRLEŞTİRİCİ ENERJİ AKIŞI

Yirminci yüzyıl psikiyatrisi psikobiyolojik çalışmalar ve psikofarmakolojik tedaviler aracılığıyla zihin/beden uçurumunu doldurma yönünde kimi başarılar elde etti. Çoğu psikiyatrist beyinle zihnin ayrılmaz olduğunu ve biyolojik ve psikolojik tedavilerin çoğu zaman bileştirilmesi gerektiğini kabul etmektedir; dinamik monizm kavramı bu görüşün bilimsel formülasyonunu sağlar ve biyolojik öncelik ve psikolojik üstünlük anlayışı bunu klinik pratikte uygulamak için yolgösterici işlevi görür.

Her şey evrensel (uni-versal), tek yönlü (uni-directional) ve birleştirici (uni-fying) enerji akışı sürecinin bir parçasıdır. Her şey enerjidir, bu yüzden kendiliğinden değişir ve sürekli etkileşime girer; hiçbir şey durağan değildir ve değişim için dışsal bir neden gerekmez. Biyolojik ve psikolojik enerji daha basit fiziksel enerjinin karmaşık görünümleridir. Beden ve zihin, madde ve ruh, fiziksel, sosyal ve psikolojik süreçler, ne denli değişik ve ayrı türden olurlarsa olsunlar, hepsi enerji biçimleridir. Enerji akışı, zamanın tek doğrultuda akışına uygun olarak, entropiyi artırır (termodinamiğin ikinci yasası). Bu yüzden, her şey birdir ve bir yönde hareket eder. Hem her şey, hem de tek yönlü akış anlamına gelen evren (universe) sözcüğü dinamik monizmin anlamını da yakalar. Her şey sürekli olarak enerji değiştirdiğinden, her şey birdir ve bir çoktur. Bu dinamik monizmin modern fizikte sağlam temelleri vardır. Termodinamiğin birinci yasası enerjinin korunumunu ve çeşitli biçimlerinin karşılıklı dönüşümünü öndeyiler. Einstein madde ve enerjinin birbirine çevrilebilirliğini göstermişti; madde, bağlı enerjidir. Ne madde, ne de bilgi içerdiği için boş dediğimiz uzay bile modern fiziğe göre enerji doludur ve akış ve olasılık gösterir. Matematiksel iletişim kuramı bilginin nasıl fiziksel bir özellik olduğunu gösteriyor; bilgi (in-form-ation) bir değişim örüntüsü ya da maddi bir yapı gibi bir biçimdir (ör. genetik bilgi DNA'nın yapısında taşınır). Tersine, düşünce ve duyguların da beyin metabolizmasında maddi bir temeli vardır. Psikolojik ve kültürel süreçler karmaşıktırlar, yani yüksek yoğunlukta bilgi içerirler. Aynı şekilde, en basit fiziksel madde bile ayrı türden (heterojen) ve karmaşıktır (yani, bilgi içerir).

Bir çok psikiyatrik bozukluğun biyolojik kökenlerinde ve koroner arter hastalığı ve yüksek tansiyon gibi tıbbi hastalıklarda psikososyal etkenlere dair kanıtların büyümesinde monizm saklıdır. Monizm, farmakolojik tedaviyle psikolojik müdahaleyi bileştiren psikiyatriye modern yaklaşımın özüdür. Tersine, bir çok hekim ve psikolog tanı ve tedavilerinde hala geleneksel ikici görüşü benimser: ya biyolojik ya da psikolojik, ya da ikisi de değil. Kuramda biyolojik ve psikolojik süreçler arasındaki karşılıklı ilişkiyi kabullenen psikiyatristler bile, zamansızlık ya da bütünleştirici bir kuramın eksikliğinden ötürü, pratiklerinde yine de geleneksel ikici görüşü benimseyebilir. Madde ile zihin arasındaki geleneksel bölünme psikiyatride biyolojik kökenli emosyonel işlev bozukluklarına karşı gelişimsel ya da etkileşimsel kökenliler arasındaki ayırıcı tanıda kendini gösterir. Psikoterapi olmadan farmakolojik tedavi biyolojik psikiyatrinin materyalist kuramını gösterir; burada zihinsel işlev bozuklukları sadece biyolojik hastalıklardır. Psikologlar ve psikoanalistler hastaları yalnız psikoterapiyle tedavi etmekle idealist bir görüş ima ederler; buna göre, emosyonel işlev bozuklukları salt bir biliş ya da kişilerarası çatışma sorunudur.

Monizme göre, beyin ve zihin birbirinden ayrılmaz, ama farklıdırlar; klinik açıdan, farmakolojik ve psikolojik tedaviler bileştirilmelidir, çünkü hiçbiri diğerinin yerine geçemez. Pratik bir içerim, verili bir işlev bozukluğunun intrapsişik, davranışsal ve biyokimyasal boyutlarını ayrı ayrı tedavi etme gereği duyulabilmesidir. Gerçekte de klinik çalışmalar farmakoterapi ve psikoterapinin depressif hastalığın farklı boyutlarını etkilediğini düşündürmektedir. Bu, süreç kuramının temel ilkesine bir örnektir: Enerjetik süreç, maddi substrat ve bilgisel içerik bütün fenomenlerde birlikte bulunur, ama özdeş değildirler. Örneğin, her sosyal davranış örüntüsü (enerji) özgül sinirsel yapılar ve ileti molekülleriyle (madde) ve özgül bir öznel emosyon ve emosyonel gösteri

örüntüsü (bilgi) ile birliktedir, ama bu üç bileşen birbirinden ayrılabilir: Kızgın olabilir, ama saldırgan davranışımızı engelleyebilir, korku duymadan kaçabilir, öfkeliyken boyun eğebiliriz. Bununla birlikte, tamamlayıcı boyutların bu kısmi bölünmesi ikiciliğin toptan ayrımı anlamına gelmez. Ikicilik, ilkini biyolojik etkenlere, ikincisini yaşam deneyimlerine atfeden fenomenolojistler tarafından geri sürülen, hastalığın biçimi ile içeriği arasındaki ayrımda saklıdır. Süreç kuramına göre, bir sürecin bütün boyutları arasında temelde birlik vardır. Örneğin, kaygı, öfke ve çökkünlük her zaman kişilerarası çatışmanın ve özgül biyokimyasal değişmelerin eşlikçileridirler et vice versa. Fenomenoloji tanı ve tedavide hastalığın biçiminin ve içeriğinin ayrı ayrı ele alınmasını önerse de, süreç kuramı ikisinin özgül olarak bağlantılı olduklarını savunur. Çatışma ve benilgi kaygı ve çökkünlüğün özgül kişlerarası eşlikçileridirler. Daha genel olarak, enerji, bilgi ve madde süreçlerin birbirinden ayrılmaz, ama farklı boyutlarıdırlar. Birlikteki bu farklılık, daha genel olan karşıtların birliği kavramını sergiler.

KARŞITLARIN BİRLİĞİ, BİLGİ ALIŞVERİŞİ

Karşıtlar süreçleri örgütler. Her süreç birbiriyle yineleyen bir tarzda etkileşime giren ve almaşık üstünlüğü döngüsel değişikliği yaratan iki ya da daha fazla birbirine karşıt süreç içerir. Karşıtlar her süreçte birarada bulunur; çatışma olmadan uyum, birlik olmadan ayrılık, benzerlik olmadan farklılık, benlik-sevgisi olmadan aşk, bilinçdışı olmadan bilinç olmaz. Karşıtlarda birlik ve her birlikte karşıtlar vardır. Karşıtlar sadece farklı değildirler, temelde benzerdirler de. Bu karşıtların birliği kavramı, (uyumu değil) çatışmayı olmanın başlıca motoru yapan Darwin, Marx ve Freud'un kuramları gibi çatışma kuramları adar, karşıtları karşılıklı olarak birbirini dışlayan bir şey gibi ayıran geleneksel kılcılıkla da ters düşer. Ayrıca, bütün salınımları dengeye gelecek şekilde biraraya gelerek sönümlendiren ve karşıtların birbirlerini nötralize ettiğini sanan Newtoncu mekanizme de karşıdır. Bir çok süreç, mevsimsel ve biyolojik ritimlerin örneklediği gibi, kendiliğinden salınımlar ve peryodik döngüler gösterir. Bu döngüsel süreçlere dinamikte periyodik çekiciler denir. Etkileşimler her kutubu karşıtının biçimiyle, karşıtına göre yoğurur. Iletişim kuramının daha soyut diliyle söylersek, süreçler karşıtları bilgilendirir. Bilgi sadece bir biçim olmaktan çok, bir süreçtir.

Cinsellik doğal ve insani süreçlerde karşıtlığın temel rolüne paradigmatik bir örnektir. İki cins farklı olmaktan çok benzerdir, ama farklılıklar da önemlidir. Cinsler işbirliği yaparlar, ama birbirleriyle çatışırlar da. Hemen her memeli türünde ve her insan topluluğunda bir erkek üstünlüğü bileşeni vardır, ama "memeli" terimi ilk otorite figürü ve her çocuğun özdeşim modeli olarak dişinin temel "önceliği"ni gösterir. Bu, geleneksel Freudcu şemadan tamamen farklı, önemli klinik içerimleri olan bir psikoseksüel gelişim şeması önerir. Dişinin önceliği ve erkeğin üstünlüğü kavramı sosyal bilimlerde de uygulama alanı bulur.

Bir otomobil döngülerin nasıl değişim için motor işlevi gördüğünü, elektrik bataryası karşıt akımların nasıl bir devre yarattığını gösterir: Elektronlar dış devrede negatif kutuptan pozitife, bataryanın içinde pozitiften negatife akarlar. Çoğu kişi karşıtlığı olmayan ya da antagonistik bir şey olarak düşünür. Taneciklerin ve dalgaların tümleyiciliği doğada karşıtların tümleyiciliği kavramını doğrulayan temel bir kuantum fiziği yasasıdır. Soluk alıp verme ve kalp atılması evreleri biyolojik süreçlerin her zaman nasıl karşıtların birbirinin yerine geçtiğini göstermektedir. Karşıtların birliği sadece bilinçdışı değil, her sürecin bir karşıtına sahip olan bilinçli akıl yürütmede de evrensel bir düşünüş tarzıdır. Tersine, iki-değerli mantığın olgunlaşmamış kişiliklere ya da karakter bozukluklarına sahip bireylerin ayırıcı özelliği olduğu, nörozlara ve depresyona zemin hazırladığı bulunmuştur. Freudcu psikodinamik, karşıt psikolojik güçlerin diyalektik çatışması üzerinde odaklaşsa da, karşıtların birliği kavramı benzer güçlerin yarışmacı karşıtlıkları kadar önde gelen emosyonun karşıtıyla zenginleşmesini de kapsar. Karşı karşıya gelen emosyonların ve duyumların birbirini iptal etmeyip daha zayıf olanın daha güçlü olanı kuvvetlendirmesi, acı ile cinsel uyarılmanın mazohizmde neden biraraya geldiklerini pek güzel açıklamaktadır. Cinsellikte olduğu gibi, acı, uyarılma oluşturur. Bu nedenle acı cinsel uyarılmayı antagonize etmekten çok güçlendirir, yeter ki uyarılma şiddet bakımından daha fazla ve son bitirici eylem olsun. Aynı şekilde, çelişkili, fırtınalı ilişkiler daha durgun ve daha az çatışmalı olanlardan daha fazla heyecan verici ve bağlayıcıdırlar.

Çoğu zaman fazla yüklenmeye atfedilen popüler stres kavramı çatışmayı örneklemektedir. "Stres" terimi mekanikten gelir: Bir beden, kendisini parçalanma ve bölünmekle tehdit eden iki antagonistik güce maruz kaldığında zorlanır. Aynı şekilde stres de psikolojik benliğin parçalanmasına ve kişilerarası ya da sosyal ilişkilerin kopmasına neden olabilir; anlaşılan, geçici ya da kalıcı biyolojik hasar da oluşturabilir. Mekanik metafor stresin bireyden istenenlerde sadece nicel bir artış değil, çelişkin, karşıt güçlerin etkisi de olduğunu kanıtlamaktadır. Bu, Freudun emosyonel işlev bozukluklarının çatışmalar olduğu geleneksel görüşüyle uyumlu, yalnızca eksikler ya da yıpranma açısından bakan sonraki formülasyonlarla uyumsuzdur. Bir çok psikodinamik yaklaşım benlik-saygısı ya da gelişimde eksikleri vurgularken, süreç kuramı görünüşteki bu eksiklerin çelişkin benlik-saygısının ve eşitsiz, çelişkin gelişimin varlığına işaret ettiğini gösterir.

Karşıtların birliği hem psikodinamik yorumlar için şu yolgöstericilikleri sağlar, hem de çok bilinen stratejileri özetler:

1) Bir emosyon ya da inanç kuvvetle dile getirildiğinde, bunun karşıtı tarafından nasıl güçlendirildiğine bakın.

2) Hasta bir emosyonu bir diğerine atfettiğinde, bunun kendi benliğine nasıl uygulandığına *et vice versa*, bakın.

3) Söylenmeyene dikkat edin, gözden kaçanı arayın.

4) İçsel ve dışsal süreçler birbirinden ayrılamaz karşıtlardır: Nörotik bir çatışmanın olduğu yerde kişilerarası bir çatışma arayın, et vice versa.

Süreç kuramı bize bu kutupsallık-

:erinde odaklaşan ve sosyal ktiflerin de birleştirilmesini ge- :n etkileşimsel psikodinamikle- lunu gösterir. Her kişi davranı- ük oranda belirleyen iki ya da ıtuplu bir alanlar çoğulluğunun rçasıdır: tek yönlü büyüme ve na süreci; kuşaklararası sınıfla- irlenmesi; her zaman mevcut insiyet dikotomisi; ve her bü- sınıf, etnisite ve kültür farklı- arı. (Bunların süreçlerin üç te- üntüsünü gösterdiklerine dik- n: tek yönlü değişim, iki uçlu m ve yaratıcı çoğalım.)

etkileşim farklı zamanlarda kan, ama üçü de her zaman ı tümleyici üç karşıtlık biçimi- ı: tümleme, çatışma ve kısmi . Farklı karşıtlık kuramları bu rdan birini ya da diğerini vur- eğilimindedir: Aristocu man- şıtların ayrılması üzerinde şır, Darwinci evrimcilik ve diyalektik karşıtların müca- ızerinde durur; oysa Taocu- ntum mekaniği ve sistemler karşıtların uyumunu ve tüm- ini vurgular. Aynı şekilde ikoterapötik yaklaşımlar da erden birini ya da diğerini na eğilimindedir. Bilişsel te- ayrımlar üzerinde durur; bu, ayıran Aristocu mantık gibi, el akılcılık görüşüne karşılık eud'un Ödipus çatışması ve radikal psikiyatri karşıtlar mücadeleyi vurgulayan di- bir modeli benimser. Buna sistemler kuramı değişimin olarak karşıtların tümleyicili- r ve antagonizmlerini mini- r. Süreç kuramı bütün etki- n hem sinerjizm, hem de çerdiklerini formüle eder. harekete geçiren uyum ve n birlikte bulunmasıdır; ör- ilik çatışmaları kişi eşi tara- m yardım gördüğü, hem de iği için ortaya çıkarlar, salt bir ilişki kolayca biterdi.

oido ve benlik anlayışlarının klı karşıtlık kuramları yatar. rgiyi ve benlik-sevgisini di- çatışmadaki antagonistik olarak karşı karşıya koy- şunlaşma, ilksel narsisizmin lmak üzere başkalarına yö- nelik sevgiyi artırıyordu. Antonio Sabelli sevgiyi ve benlik-sevgisini her biri diğeriyle birlikte sarmal tarzında evrilen tümleyici karşıtlar olarak gördü; bu görüş bugün bir çokları tarafından yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Kohut sevgiyi ve benlik sevgisini iki ayrı gelişim çizgisine sahip olarak görüyordu; bu, Aristoînun karşıtları ayırmasına karşılık gelir. Süreç kuramı bütün süreçlerde bu üç değişim örüntüsünün (tek yönlü akış, -hem sinerjik, hem de çatışmalı- etkileşim, ve ayrımlaşma) birlikte bulunduklarını kabullenir. Bu nedenle sevgi ve benlik-sevgisi birlikte azalır ve çoğalır, karşılıklı birbirlerini pekiştirir ve antagonize eder, ayrılmaz ama yine de ayrımlaştırıcıdırlar.

Kişilerarası ilişkiler her zaman hem işbirliği, hem de çatışma içerirler. Karakterolojik karşıtlıklar birbirlerini dışlama eğilimindedirler, ama mücadeleleri ve karşılıklı itelemeleri aracılığıyla bağlantılıdırlar da. Birbirleriyle savaşır ve yarışırlar, ama tümleyici ve sinerjiktirler de. Farklı ve karşıttırlar, ama temel benzerlikleri ve ortak noktaları da paylaşırlar. Histerik özellikler obsessif özellikler tarafından içerilirler: Obsessif olmak akılcı olmanın ve sıkı çalışmanın histerik yoludur; histerik olmak emosyonel olmanın obsessif yoludur. Emosyonel karşıtlıklar birbirinden ayrılamazlar, bu nedenle gerçek ve imgesel ya da nesnel ve öznel gibi karşıt kavramlardır. "Nesnel" değerlendirmeler zorunlu olarak öznel bir bileşen içerir ve en öznel kanı bile içinde bir nesnel doğruluk nüvesi taşır.

Freud karşıtlar arasındaki birlikteliğin birincil süreç düşüncesinin ana özelliği olduğunu bulmuştu. Düşler çoğu zaman bir şeyi karşıtıyla ifade eder; örneğin, ateş suyu (idrarı) temsil edebilir. Freud yangın düşlerinin enüretik kişilerde ortaya çıktığına da dikkati çekmişti; yangın çıkarma ve yatak ıslatma bazı sosyopatik kişilerin çocukluklarında birarada bulunurlar.

Freud düşlerin çelişkin örüntülerine dayanarak bilinçdışını karşılıklı olarak birbirini dışlayan duygular ve istekler arasındaki çelişkiden yakıtını alan bir enerji kazanı olarak görmüştü. Buna karşılık genellikle savunulan, en bilinçli, akılcı düşüncenin mantıklı olduğu inancını kabul etmişti: Hiçbir şey aynı zamanda ve aynı yönden hem bir şey hem de karşıtı olamaz (Aristo'nun çelişkisizlik ilkesi). Freud böylece bilinci Aristocu bir mantıkçı, bilinçdışını Hegelci bir diyalektikçi yapmıştı. Bizim görüşümüze göre, psikolojik süreçler Herakletçi bir nehir gibi akarlar, bilinçli yüzey bilinçdışı yeraltı akıntılarından ayrılamaz ve birlikte anaforlar ve birikintiler, birleşmeler ve çatallanmalar oluştururlar. Sadece düşler değil, bilinç de çelişkin ama hiçbir zaman birbirini dışlamayan düşünceler içerir; aslında her düşünce, istek ve duygu, azaltılmış bir şekilde de olsa, karşıtını uyarır (karşıtların birliği). Keza bilinçdışı da hem bilinçli olanlara benzer ama daha düşük yoğunlukta düşünceler, hem de egemen bilince karşıt, ama bağlantılı ve pekiştirici de olan başka düşünceler taşır içinde.

Freud'un diyalektik modelinde bilinçli ve bilinçdışı süreçler ayrı ayrı ve antagonistik olarak düşünülürler: Bilinçli, egemen düşünceler karşıt düşünce ve duyguları bastırır, onları bilinçdışına sürer. Tersine, bilinçdışının ortaya çıkışı bilinci çarpıtır. Karşıtların birliği kuramı bilinçli ve bilinçdışı süreçlerin çoğu yönden benzer ve sinerjistik de olduklarını, her birinin diğerini uyardığını öne sürer. İlkinin bilinçli, diğerinin bilinçdışı olmasının nedeni birincinin yüksek-yoğunluklu, oysa ikincisinin düşük-yoğunluklu çekiciler olmasıdır. Hem karanlık, hem de kör edici ışık görüşü engelleyebilir. Bilinçdışı her iki halde de bilinçli içeriklerden daha zayıf güçte olan sinerjistik ve antagonistik içeriklere sahiptir. Ölümün inkarı bilinçli ile bilinçdışı olanın benzerliğine paradigmatik bir örnektir, çünkü insanlara özgü olan, yakın tehlikenin ötesinde ölümün bilinciyle birlikte bulunur.

Freudcu modelde bilinç ve bilinçdışı bir ayırma düzeneğini temsil eder; bu düzenek sayesinde zihin karşıt ve antagonistik düşünceleri, istekleri ve duyguları taşımayı becerir. Zihnin bu iki ayrı parçasının entelektüel ve duygulanımsal içerikleri karşılıklı mücadele içinde içiçe geçmişlerdir. Bizim tümleyici modelimizde bilinçdışının asal bir bileşeni, sinerjistik olan ve yüksek-yoğunluklu, bilinçli çekiciler tarafından uyarılan düşük-yoğunluklu düşünceler, istekler ve

duygulardır. Bilinçli ve bilinçdışı süreçler büyük oranda sinerjistiktirler. Nasıl ki doğanın her köşesinde çatışmalar ve karşıtlıklar varsa, zihinde de öyle çelişkiler ve antagonizmler bulunur, ama karşı karşıya gelen zihinsel içerikler sadece Freud'un onları gönderdiği bilinçdışında değil, bilinçli dünyada da birlikte bulunurlar. insan düşüncelerini ve önyargılarını sadece bunları bilinçli kıldığı için pek değiştiremez; ırkçılık, erkek egemenliği ve depresyona sokan bilişsel yapılar bilinçli hale geldiklerinde de işlemeye devam eder, çoğu zaman da artarlar. Üstelik dinamik bilinçdışı sadece çatışmadan değil, tümleyicilikten de köken alır. Bilinç sadece içe alınan öteki (süperego) tarafından değil, öz-çıkar, id, kar güdüsü ve ekonomik etken tarafından da çarpıtılır ve bilinçdışına bastırılır. Bastırmanın psikoekonomiğinin, benliğin ekonomisini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekir.

Freud mekanizmle suçlandıysa da, psikolojik süreçlerin çatışma formülasyonu Freud'un psikoanalitik kuramının temel taşı ve Freud'un diyalektik düşünceyi klinik tıbbın bilimsel çerçevesi içinde yeniden formüle etmesidir. Freudcu kuramın büyük katkıları ve önemli sınırlılıkları sadece onun mekanizminden değil, diyalektiğinden de kaynaklanır. Freud, Darwin ve Marx'la birlikte, değişimin ana kaynağı olarak ondokuzuncu yüzyılın çatışmaya tutkunluğunu paylaştı. Geleneksel psikoanalistler diyalektik bir model benimseyerek muhtemelen karşıtların anlamını abarttılar. Böylece, psikoanalist hastaya bir yorum sunduğu ve hasta da kabul ettiği zaman bu, yorumun doğru olduğunu gösterir. Hasta bunu reddederse, bu dirençtir ve bu yine yorumun haklı olduğunu kanıtlar. Ancak, klinik kanıtlar çoğu zaman aşırı reddin bir yorumun uygunluğunun kanıtı olduğu görüşünün geçerli olduğunu göstermektedir.

Adler'e göre, iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış, üst ve alt üzerine aşırı vurgu , "antitetik algılama tarzı", nöroza yatkın bireylerin ayırıcı özelliğidir. Adlerciler algı ve önyargı, nesnellik ve öznellik, bilinçli ve bilinçdışı arasında bölünme ve mücadeleden çok süreklilik ve tümleyiciliği vurgularlar. Bu psikodinamik karşıtların birliği anlayışı modern psikoterapilerin bir parçası haline gelmiştir. Örneğin, bilişsel psikoterapi ya-ya da düşüncesini depresyon gibi zihinsel hastalıklara zemin hazırlayan işlevsiz bir bilişsel yapı olarak belirlemiştir. Bilişsel psikoterapi ikiye ayırıcı düşünceye bir alternatif olarak hastaya olayların bir süreklilik içinde değerlendirilebileceğini göstermeyi önerir. Bu, toplumumuzda egemen olan nicel düşünceyi yansıtır. Süreç kuramı nitelik üzerinde odaklaşarak, her şeyin hem pozitif, hem de negatif yönleri olduğu içgörüsüne dayanır. Bu, kişilerarası terapi için esastır. Adler ve diğer sosyal psikologlar insanların sosyal karakteri üzerinde odaklaşmış ve narsisizmi toplumsal duyguda bir yetersizlik olarak görmüşlerdi. Adler ve diğerleri antisosyal davranış kadar "üstünlük kompleksi"nin de acılara ve aşağılık duygularına karşı tepkiler olduğunu vurguladılar. Bir ucun, kendi karşıtına bir tepki olduğuna ilişkin bu görüş, baskı altındakilerin patolojik davranışlarını açıklayabilen karşıtların diyalektik birliğini temsil eder. Güçlü olanların antisosyal ve narsisistik davranışlarını açıklamakta yetersiz kalır. Bizim görüşümüze göre, bağlantılı ve art arda gelen süreçler farklı olmaktan çok benzerdirler. Narsisizm tepkisel olmaktan çok büyük oranda kalıtsaldır. Düşük benlik-değeri olan hastalar bunu çocuklarına aktarırlar. Kendilerini idealize eden kimseler çocuklarını da idealize ederler. Çocuklar bencil, antisosyal, sömürücü ve narsisistik davranışlar geliştirirler, çünkü bu onları kuşatan ortamdır.

Jung psikolojik kuramında karşıtların birliği kavramını geniş oranda kullanmıştır. Benlik herkesteki erkek ve dişi, içedönük ve dışadönük gibi karşıtların birliğidir. Başkaları bu karşıtları birlikte bulunan alternatifler yerine karşılıklı olarak birbirini dışlayan alternatifler olarak görmüşlerdir. Bu nedenle, Jungcu kişilikler arasında ayrım yapmak için kullanılan Myers-Brggs Tipi Gösterge içedönük ya da dışadönük davranışlar, duysal ya da sezgisel tutumlar vb. arasındaki seçime dayanır, çünkü insanları zihinlerini kullanmayı tercih ettikleri yönteme göre sınıflandırır. Bize göre, karşıtların birbirlerine karşı koymamalarında daha önemli bir yön vardır. Örneğin, kişilik ne kadar yoğun ve ne kadar karmaşıksa, kişinin hem içsel, hem de dışsal dünyalarla uğraşma becerisi ve şiddeti o kadar büyüktür.

İki uçlu karşıtlıklar Kohut'un iki uçlu benlik'i gibi bir çok diğer psikoanalitik formulasyona egemendir. Sistemler kuramı değişimin motoru olarak kutupsal karşıtlıklar kavramını benimsemiştir. Sistemler kuramı aile ve toplumu homeostatik düzeneklerle kendini sürdüren bütünler ya da sistemler olarak kavramsallaştırarak onların temel çatışmalarını gizler ve böylece insani özgürleşme çabalarını zayıflatır. Sistemler görüşü artık geçerli olduğu düşünülmeyen eski bir homeostazis kavramına dayanır: Eskiden değişimlerden dışsal uyaranların sorumlu olduğu savunulur ve fizyolojik düzenekler dengeyi yeniden kuran homeostatik feedbackler olarak anlaşılırdı. Gerçekte hem fiziksel hem de biyolojik süreçler doğal olarak salınımlı ve ritmiktirler. Kimyasal reaksiyonlar dengeye doğru ilerlerse de, daha karmaşık biyokimyasal yollar döngüsel ve salınımlıdırlar. Döngüsellik kalp ritimlerinden iki uçlu hastalığa kadar biyolojik süreçlerin temel bir özelliğidir. Fizyolojik süreçler (geleneksel sistemler görüşündeki gibi) çevresel etkenlerin getirdiği rasgele değişmeleri kompanse etmeye çalışan homeostatik düzeneklerden değil, spontan ritimlerden de (karşıt ama tümleyici durumların dinamik birlikteliğinden) oluşur.

YARATICI OLUŞ, MADDENiN YAPILANMASI

Süreçler karşıtların ayrımlaşması ve etkileşimi aracılığıyla yeni karmaşık yapılar yaratırlar. Süreçler (dengeye doğru) akar, (karşıtlar arasında) salınır ve kendiliğinden yapılar yaratır (çatallanmalar). Evrim karşıtların ayrımlaşması ve etkileşiminden kaynaklanır.

Herhangi bir alandaki en basit kuramlar, süredurum mekaniğinde, termodinamikte enerjinin entropiye akışında, biyolojide ve aile sistemlerindeki homeostaziste ve gerilim boşalımları olarak Freudcu dürtüde görüldüğü gibi, tek yönlü çizgisel süreçler üzerinde odaklaşır. Daha gerçekçi modeller döngüsel süreçlerin varlığını içerir. Biyolojik ritimler ve psikolojik dürtüler düzen-

süreçlerin homeostazisi sürdürememelerinin sonucu değildir; tersine, .llik salınımsal bir süreçtir. Aynı şekilde, premenstrüel sendromlar ya nik depresif hastalık gibi periyodik hastalıklar muhtemelen düzenleyici erin eksikliğini değil, normal döngüselliğin abartılmasını temsil ederler. arak, bir süreçler kuramının karmaşık sistemlerin evrimsel yaratılışını mesi gerekir. Bu üç değişim örüntüsü hem fiziksel hem de fizyolojik rde birlikte bulunurlar. Bütün fiziksel ve kimyasal süreçler dengeye akarlar ve bu değişim örüntüsü dengeye yakın bir yerde egemen olur. nin biraz ötesinde süreçler bütün süreçlerde bulunan bir değişim sü de olan, karşıtlar arasında salınımların egemenliğine girerler. Den- pey uzağındaysa, basit fiziksel süreçler bile, bütün fizyolojik olanlar s oluşturan ve böylece yeni yapılar üretebilen (çatallanma) güçlü salı- ı egemenliğine girerler. Çatallanma aracılığıyla yaratı kavramı embri- gelişimin ve biyolojik evrimin temeli olan bölünme ve ayrımlaşma arına aşina olan biyologlar için kolayca anlaşılabilirdir. Yenilik öngörü- ıma biyolojik mutasyonlar, fiziksel sistemlerin oluşumu ve artistik ya- örüldüğü gibi, bütün süreçlerde tekrar tekrar ortaya çıkar. En basit bile gelişigüzel davranışlar ve yeniliğin yaratılmasını içeriyorsa, bu e psikolojik süreçler için de doğru olmalıdır; yine de bir çok kuram gelişim kavramlarına dayanır.

kuramı yerel sistemlerde homeostatik dengenin sürdürülmesi, rasge- neler ve döngüsel değişmelerle birlikte bulunan ve bunların üstesin- n, yenilik ve karmaşıklık yaratan kesintisiz bir evrim ileri sürer. Yara- te-örgütlenme olarak büyüme ve olgunlaşmaya ilişkin bu süreç gö- olojiye, sosyolojiye ve psikolojiye hala sızan Aristocu gelişim, potan- gerçekleşme kavramlarında içerilmemiştir. Kişisel büyüme ve olgun- dece biyolojik gelişim tarafından önceden belirlenmez, toplumsal ve kileşimler tarafından da birlikte belirlenir. Önceden belirlenen geli- ları raslantı ve yaratıyla sürekli bir değişim ve düzeltime uğrar. Ya- eçlerin varlığı evrimin ardışık ve çizgisel gelişim şemalarına (Marx, aget ve Erikson) uymayan (zoolojik sınıflandırmadaki gibi) ağaca r yapısı olduğunu anlatır.

ksel nicel dinamik (ör. Newton'un kalkülü) karmaşık süreçlerle başa tı; onun mekanik yaklaşımı yaratıcılık ve yeniliğin değerlendirilmesi- du. Son zamanlarda nitel dinamiğin gelişimi yaratıcı süreçler için bir model sağlar. Nitel dinamik zaten fizikten (Prigonine'nin No- kazanan çalışması) biyolojiye ve tıbba kadar bir çok bilimsel alan- rime neden olmuştur. Ne iyi ki nitel dinamik matematik simgeler dan, çizgiler aracılığıyla anlaşılabilmektedir.

zamandaki nicel ölçümler (kan basıncı, ateş, besin alımı, duyguduaygı gibi) klinik durum konusunda değerli bilgiler sağlayabilir, ama itel bir şekilde iyileşiyor mu, kötüleşiyor mu, dönüp duruyor mu, ıu olduğunu değerlendirmek için klinik sürecin uzunlamasına izlen- önemlidir. Nitel dinamik değişkenlerin zaman içindeki seyrini) bileşik bir grafikte işaretleyerek karmaşık süreçlerin incelenmerir. Tek yönlü yörüngeler yaşamın geri gelmesi ya da tersine ölüm ıge noktasına yakınsamayı gösterir. Döngüler uyku-uyanıklık dön- ernatif evreleri gibi karşıtlar arasındaki gidiş gelişleri temsil eder. üreci dengeden uzaklaştıracak ve kaosa götürecek kadar güçlü ol- her ne kadar kaos karmaşık süreçlerde sistem oluşumuna ve ya- len tek yol değilse de) nitel değişimler ortaya çıkabilir; hastalan- ıa ve içgörüye ulaşma yaratıcı (ya da yıkıcı) süreçleri örneklerler. tematiksel dinamik bu süreç tiplerini "çekiciler" açısından formütek nokta çekicisi bir süreci bir denge noktasına yöneltir. Basit astanın ateşine göre tek yönlü olarak hareket eden termometretunudur. Gerçek süreçler iki ya da daha fazla bir ölçüde yarışan ıki etkileşimden kaynaklanan salınımsal değişimler, sarmallar ya da burguları belirleyen döngüsel çekiciler içerir. Biyolojik ve mevsimsel ritimler periyodik çekicilerdir. ılginçtir, sarmal, evrimin İ.Ö. 500'den beri süreç kuramı tarafından kabul edilen biçimidir. Sarmalın DNA'nın ve proteinlerin de biçimi olduğunu düşündüğümüzde, doğanın temel bir biçimini keşfetmiş olmamızdan kuşkulanmaya başlarız. Önemli bir döngüsellik biçimi, bir sarmal oluşturan zayıflayan (ya da güçlenen) salınımdır. Galaksilerin sarmal biçimini, kimyasal elementlerin Mendelev tablosunda sarmal düzenlenişini ve biyolojide sarmal Fibonacci serilerinin temel rolünü de anımsatırız.

Kısmen birbirine karşı gelen öfke ve korku gibi iki kuvvet, şiddetleri düşük olduğu zaman birlikte olabilir ve birbirlerinin yerlerine geçebilirler. Yüksek yuğunluklu karşıtlıklar birbirleriyle olamazlar; bunlardan biri diğeri üzerinde egemen olmalıdır. Hayvan ya kaçar ya da savaşır. Bu davranışsal çatallanma (bir ya da diğer davranışa hep ya da hiç dönüşü) bir katastroftur. Matematiksel katastroflar kuramı eşikleri olan süreçler ve nitel değişmeler için sağlıklı modeller sunar. Dengenin çok uzağında, şiddetli karşıt güçler yalnızca daha önce varolan alternatif örüntülere dönüşe neden olmaz, kaos da oluşturabilirler; ardından bu kaotik çekiciler de yeni örgütlenme örüntüleri (çatallanma) üretebilir. Prigonine kimyasal sistemlerdeki yaratıcı çatallanmları betimlemişti. O, dengenin çok uzağında güçlü salınımlar olduğunu söylemişti; salınımlar çok güçlendiğinde, bütün sistem kaotik bir hale gelir. Bu kendiliğinden ortaya çıkar ve yeni yapılar oluşur. Bunlara müsrif yapılar denir, çünkü enerji tüketirler. Yoğun psikolojik çatışma ile dengenin uzağındaki fiziksel sistemlerde kaotik davranışın oluşumu arasında bir koşutluk kurulabilir. Hastalık yalnızca duraklama ya da gerilemenin değil, sapmanın (çatallanmanın) da bir sonucu olabilir. ıki uçlu hastalık döngüsel bir çekicinin aşırı salınımına bir örnektir; iki karşıtlık yüksek yoğunlukta birlikte bulundukları zaman psikolojik kaos ortaya çıkar, bu da muhtemel

psikotik yapıları yaratır. Bu tür bir model, homeostatik düzeneklerin yetersizliğine dayanan geleneksel modellerden farklı klinik içerimler taşır. Kaotik çekiciler parçalanma ve bölünme için bilimsel bir model sunar ve hezeyanlar ve çoğul kişilik gibi nörotik, psikotik ve dissosiyatif yapıların oluşumunu açıklayabilir.

Kişisel yaşamın yaratıcı doğasının kabullenilmesi psikoterapi için şu yolgöstericilikleri sağlar:

1. İşlevsiz bir davranış örüntüsü, bir hezeyan, depresif bir süreç ya da bir karakter bozukluğu bulunursa, onu yaratan ve yeniden üreten kökendeki kaotik noktayı ve altta yatan karşıtların kutuplaşmasını belirlemeye çalışın.
2. Geçmiş nedensellikler ve mevcut dengeler yanında bugünkü seçimleri ve gelecekteki hedefleri de araştırın.
3. Her insani süreçte tesadüfün, nedensel ilişkilerin ve seçimin etkileşimini araştırın, tesadüfün neden üzerinde önceliği, seçim ve yaratının üstünlüğü olduğunu bilin.
4. Bir gelişim evresini tamamlamak ve evrensel ve normatif olarak alınan standart örüntülere geri dönmek yerine yeni örüntüler yaratmak üzerinde odaklaşın.

Süreçler çeşitlendikçe ve karmaşıklık yarattıkça yeni sistemler ve yeni örgütlenme düzeyleri de yaratırlar.

BİYOLOJİK ÖNCELİK VE PSİKOLOJİK ÜSTÜNLÜK

Modern monizm formülasyonları örgütlenme düzeyleri anlayışı üzerinde toplanırlar. Geleneksel formülasyonlarda ya daha basit maddi süreçler temel olarak alınırlar (ör. psikiyatrik işlev bozuklukları biyolojik hastalıklardır) ya da daha yüksek psikososyal süreçler birincil olarak kabul edilirler (ör. emosyonel işlev bozukluklarının karakter kusurları kişilerarası iletişim kopuklukları ya da kusurlu bilişsel/duygulanımsal yapılar olarak alınması). Süreç kuramına göre, her süreçte iki yönlü bir hiyerarşi vardır. Süreçler karmaşıklıklarına göre hiyerarşik olarak öyle düzenlenir ki (fiziksel: kimyasal: biyolojik: sosyal: psikolojik) her bir örgütlenme düzeyindeki antiteler daha basit olanların hepsini içerirler; örneğin, toplumsal bir organizma zorunlu olarak biyolojik, bu nedenle de fiziksel bir organizmadır.

Ondokuzuncu yüzyıl İngiliz nörologu H. Jackson'un bulduğu gibi, merkezi sinir sistemi (MSS) de bu şekilde örgütlenmiştir. Alt düzeyler ateş, solunum ve postür gibi daha basit ve temel işlevleri düzenlerler; diensefalik ve paleokortikal düzeyler emosyonlar gibi sosyobiyolojik işlevleri koordine ederler; neokortikal düzeyler kişisel ve yaratıcı işlevlerin substratıdır. Daha basit bulbar ve spinal düzeylerin hem türün evrimi ve bireyin gelişiminde, hem de daha hüksek düzeylere girdi ve çıktı için aracılık etmede önceliğe sahiptirler. Yüksek düzeyler alt düzeylerin işlevini denetlerler (kortikal üstünlük). Buna uygun olarak davranışlar öyle dinamik bir hiyerarşi içinde örgütlenirler ki daha basit oksijen, su ve savunma gereksinimlerinin önceliği vardır, ama sonunda kişsel ve kişilerarası sevgi ve yaratıcılığa yönelik daha karmaşık isteklerin egemenliğine girerler. Evrim biyolojikten sosyale ve psikolojiğe doğru ilerlediği için, bizim görüşümüz beynin bu örgütlenmesinin doğadaki örgütlenme düzeyleri arasındaki güncel ilişkiye karşılık geldiğidir. Örgütlenme düzeyleri arasındaki ilişkiyi iki yönlü, esnek bir düzen yönetir: Basit süreçler (enerji ve madde miktarına göre düşük yoğunluklu bilgi içeren) karmaşık süreçlerden önce vardır, onlarla birlikte bulunur ve onlardan fazla yaşarlar. Karmaşık süreçler kendi varoluşları için esas olan daha basit süreçlerden yapılmışlardır ve onlar tarafından kuşatılırlar; bu nedenle karmaşık süreçler daha nadir ve geçicidirler. Yine de karmaşık fenomenler, bulundukları zamanda ve yerde egemen olurlar, çünkü birim madde ve enerji başına yüksek yoğunlukta bilgi etkilerini ve yaratıcılıklarını artırır; enerji gücü bilginin miktarıyla katlanır. Basit süreçlerin daha önce varolma güçleri vardır, karmaşık olanların da daha büyük denetleme gücü. Bu nedenle her zihinsel süreçte, sürecin biyolojik yönlerinin önceliği varken, sosyal ve psikolojik yönlerin de üstünlüğü vardır. Biyolojik süreçler psikolojik işlevler için esastırlar (öncelik), daha az bilgi içerirler ve daha karmaşık sosyal ve psikolojik süreçlere göre nedensel etkenlerle daha çok, seçimle daha az belirlenirler. Bilgi içeriği bakımından daha karmaşık olan kişisel/psikolojik düzeyin denetim üstünlüğü vardır ve bilinçli seçimle değişmeye daha yatkındırlar.

Müdahaleler genellikle bir kerede birden çok düzeyde yapılabilir. Bu nedenle iki eşzamanlı, karşıt ve tümleyici hiyerarşiye dikkat ederek çeşitli örgütlenme düzeylerini bütünleştirmeye yönelik bir yöntem öneriyor ve şu yolgösterici ilkeyi çıkarıyoruz: Aynı zamanda biyolojik süreçlere öncelik, sosyal ve psikolojik süreçlere üstünlük verin.

Bu yolgösterici ilkeye göre biyolojik düzeyin ilk olarak ele alınması gerekir, çünkü yaşamını sürdürme zaman içinde diğer bütün gereksinimlerden önce gelir ve seçimden en az etkilenir. Bizim modelimiz Maslow'un güdülenme anlayışıyla uyumludur, ama iki yönlü olması bizi Maslow'un ötesine götürür. Yaşamını sürdürme, solunum ve beslenme gibi temel gereksinimlerın zaman içinde önceliği vardır, ama basit gereksinimler kısmen karşılandıkça daha karmaşık düzeylerin egemenliğine girerler. Bu, şu ya da bu düzeyin verili bir zamanda egemen olabileceği esnek bir yaklaşıma yolaçar. Örneğin, solunumu geri getirmenin her zaman mutlak önceliği vardır, ama yaşam bir kez tehdit altında olmaktan çıktı mı, hastanın emosyonel sağlığının gözetilmesi solunum güçlüğünü tedavi etmekten daha önemli bir hale gelir. Tersine, ölmekte olan bir hastanın emosyonel sağlığına dikkat edilmesinin mutlak üstünlüğü vardır. Toplumsal süreçlerin kişisel olanlardan önce geldiğine dikkat edin. Toplumsal rol, insanın onu uyguladığı bireysel tarzdan önce gelir. Birbirini bireyler olarak tanımadan önce, kadın ve erkekler, işçi ve işveren, hasta ve doktor karşılık gelen rollerinin işlevi olarak birbirleriyle karşılaşırlar. Süreç kuramı ile sistemler yaklaşımının klinik ve sosyal

tik bakımından önemli sonuçları
dır. Süreç kuramı, geleneksel
yci yaklaşımdan ayrı olarak, has-
ın patogenezisinin anlaşılmasın-
oplumsal etkenlere büyük ağırlık
lmesi gerektiğini söyler. Bu da
terapisinin bireysel terapiden
ı sık ve daha önce uygulanması
ktiği anlamına gelir.
ynak bir öncelik: üstünlük ölçeği
ine bu dinamik anlayış, biyolojik
dülerden (id) çıkan gereksinim-
karşı süperego olarak içe alınan
ımsal baskı gibi farklı örgütlen-
düzeylerini karşı karşıya koyan
katı şemalara terstir. Gerçekte,
ım tarafından içe alınan sahte
:sinimler bastırıcı bir rol oynar,
rahat, hoş ve demokratik bir
msal denetim sağlar. Yalnızca
asit gereksinimler temelde
ɔjik olarak belirlenirler. Diğer
şiddetleri, nitelikleri ve doyum
'eri açısından toplumsal olarak
anmışlardır. Bu nedenle top-
azar yönelimli medya, eğlence
klamcılık aracılığıyla sahte
:sinimler yaratabilir. Olds
deki hoşlanım merkezlerini
tirilen elektrotlar yoluyla kendi
ıe uyarabilen kobayların diğer
etkinliklerinin zararına olsa da
yapmaya uzun dönemler
ca devam edeceklerini göster-
Aynı şekilde insanlar da uzun
hedeflerini hoşnutluk veren
oyumla (ör. sigara) değiştirir-
ɡarılı ya da yararlı olma gerek-
bir çoğunu sağlıklılık ya da
bir aile hayatı için önerilen
n ötesinde çalışmaya yönel-

nme ve yargılama, başkalarıy-
kurma, yaratma gibi karmaşık
- daha basit fizyolojik süreç-
ğımlıdırlar. Bu temel süreçler
elir, birlikte bulunur ve kar-
ɔlanın içinde çalıştığı sınırlar
r; bu nedenle bilgiyle ilgili,
ɔyutlar, düşünceler, değerler
syonlardan önce genellikle
rensel olarak değil) sorunun
e enerjik yönleriyle uğraşıl-
ekir. Bu, öznel duygular ve
ardan önce maddi yaşam
ı, kişilerarası psikolojik
klardan önce biyolojik has-

talık, kişisel intrapsişik süreçlerden önce sosyal ve ailevi matrisler ve yorumla onlara atfedilen anlamdan önce göründükleri şekliyle olgulara yönelmek anlamına gelir. Bununla birlikte, süreç kuramı daha karmaşık süreçlerin basit olanlara üstün gelebileceğine işaret eder. Bizi doğrusal olarak çalışmakla sınırlanılmaması, aynı zamanda aslında sosyal ve psikolojik boyutların üstünlüğüne de dikkat edilmesi gereği konusunda uyarır. Güven ve uyum olmadan hiçbir tedavi olmaz. Ne yazık ki tedavi sigorta tarafından da sınırlanabilir, bu da sosyal olanın biyolojik olan üzerindeki üstünlüğünü gösterir.

Biyolojik öncelik: psikolojik üstünlük anlayışı özellikle içgörü için geçerlidir. İçgörü temel bir psikoterapötik teknik olarak ele alınır, ama biyolojik tıpta da o kadar önemlidir. İster tıpta, ister psikiyatride olsun, biyolojik içgörünün önceliği vardır. Maddi bir gerçeklik varolduğu ve işlediği zaman, ister algılansın, ister algılanmasın, hastanın içgörü kazanmasını kolaylaştırmak zorunludur, ki gerçeklikle uygun bir şekilde uğraşılabilsin. Biyolojik bir sorunla uğraşırken ilk adım gerçekten de fizyolojik bir sorunun bulunduğundan haberdar etmek olabilir. Göğüs ağrısının anlamını inkar eden birhinde sosyal süreçlerin tek tek bireylerin gelişiminden önce geldiğini kabul etmektedirler. Bu, süreç kuramı tarafından içerilen biyososyopsikolojik yöntemdir.

Bir çok süreç kuramı fizikte (mekanizmalar) örneklenmiş ve matematiksel modeller (ör. Newton dinamiği) kullanmıştır. Kimi de ilkin Heraklitusîdan esinlenen sosyal söylemin modelini(diyalektik, Sokratik, Hegelci, Marksist) ya da biyolojik ve psikobiyolojik modelleri almıştır. Freud psikolojik süreçlerin mekanik ve biyolojik süreçlerle aynı yasaları izlediğini varsayarak ve psikodinamiğini zamanının dinamiği üzerine kurarak bütün bu üç gelenekten yola çıkmıştı. Bu varsayımı benimsemek bizi psikodinamikleri zamanımızın çizgisel olmayan dinamikleri açısından yeniden formüle etmeye götürür.

Klasik dinamik geçmişin bugünü belirlediği mekanik bir modeli benimsemişti; klasik termodinamik de kapalı sistemler üzerinde odaklaşmıştı. Her iki çizgi de psikolojik kurama taşındı. Ancak, insanlar açık sistemlerdir, yani sürekli etkileşim ve değişim içinde olan süreçlerdir. Kapalı sistemler dengelenme eğilimindedirler ("nokta çekicisi"), bu, hem Freud'un dürtü kuramında, hem de aile homeostazisinin sistem formülasyonlarında içerilen bir kavramdır. Açık süreçler iki ek örüntüye daha sahiptirler; mevsimsel ve biyolojik ritimlerdeki gibi döngüsellik ve fiziksel sistemlerin oluşum ve bölünmesinde, biyolojik mutasyonlarda ve psikolojik yaratıcılıktaki gibi yaratıcı çatallanmalar ("kaotik çekiciler"). Açık sistemlerde düzensizleşen akışın kendiliğinden yeni yapılar yarattığın hasta gereken tedaviye başvurmayacağı gibi, kalıtsal olarak belirlenmiş bir duygulanım bozukluğundan acı çeken hasta da tanının farkında olmadıkça yeterli bir şekilde tedavi edilemez. Biyolojik etkenlerin önemini inkar ederken varsayımsal bilinçdışı etkenlere, çocukluk travmalarına ya da mevcut aile çatışmalarına "içgörü"yü teşvik eden terapistler hiç bir içgörü sağlayamazlar.

Biyolojik içgörü toplumsal ve psikolojik içgörüyle tamamlanmalıdır. Pratiğimizde giderek artan bir şekilde açıkça işsizlik, iş güvencesinin olmaması, evlilik çatışmaları ve çocuklukta istismara uğrama gibi sorunları olan, ama hekimler için ve tıp pratiğimizi egemenliği altına alan ilaç endüstrisi için ekonomik olarak daha uygun olduklarından antidepresanlarla tedavi edilen hastalar görüyoruz.

Öncelik: üstünlük kavramı maddenin birincilliğini kabul eden biyolojik psikiyatrinin felsefi materyalizmine ve düşüncelerin birincilliğini kabul eden biyolojik-olmayan psikiyatrinin felsefi idealizmine terstir. Öncelik: üstünlük paradigması her biri farklı bir açıdan öne çıkan karşıtların birlikte varoluşunu göstererek bütünsel hasta bakımı için bir yöntem sağlar.

Hector C. Sabelli, Linnea Carlson-Sabelli
Çeviri: Hakan ATALAY

Aptal Nietzsche insanları küçümsemekle yine onlara (olumsuz da olsa) değer veriyor. O zavallının üstinsanıysa o aptalca değerin maximal niceliğinden başka nedir ki! Evet, ayak takımları ya da sürüler hınçlaşmış bir vicdanı rahatsız ediyorlarsa kendilerini şanslı saymalılar; çünkü o batmakla yükselmek arasında dolaşan vicdan kendilerinin esiri olmuştur. Satılmak için piyasaya çıkan bir vicdan. Yüksek burjuva ailelerinde o görkemli yılbaşı sofralarında özdeş bir vicdan. Proleter ailelerdeyse içeriye dolan kömür dumanından da hafif bir vicdan.

İşte hafifliğin ve ağırlığın boyutları. Ama sakınımsız bir boyut. Sakınımsız aptal ya da üstinsan. Daha da sakınımsız olan aptal yazar.

Sakınımsız Nietzsche bir Kundera olabilir, ya da politikada bir Yeltsin. Oysa onları sakınımsız yapan ayak takımları daha da alçalır, sayılaşmaya doğru.

> kesin bir iflasın üzerine kısa bir yazı

Aptal üstinsan havuza atılmış parayı almak için hep suya düşer. Zavallı sakınımsız dâhiler havuzun boşaltma vanasını açmayı akıl etmezler. Etmezler, çünkü onların rüyalarının temel harcıdır. O olmadan hiçbir muhteşem (!) yapı kuramazlar. Ya da yapıları üzerlerine çöker ve sonsuza değin öyle kalır.

Not: Güneşin batışı gecenin zaferidir. Ve tüm trajediler gece yazılır.

Özge İŞCANLI

"Patenciler"e ilişkin haberler çoğalıyor. Tekerlekli bir altlığın üzerinde, giden taşıtlara tutunarak hareket ediyorlar. Askeri bölgeler de dahil, her yerden geçiyorlar. Durdurulmalarının olanaksızlığı türlü varsayımların ortaya atılmasına neden oluyor. Bölücü, anarşist, terörist, bireyci, sömürgen, serseri oldukları; anayasayı, dahası fizik yasalarını hiçe saydıkları; kendileri insan değilmiş, burası dünya değilmiş gibi davrandıkları; dünyayı bambaşka -olmayacak- yerlere benzettikleri söyleniyor.

Rampalarda da durmuyorlar. Kadın mı erkek mi oldukları genellikle anlaşılmıyor. Yaklaştıklarında müzik duyulduğu oluyor: Rock ya da klasik, *Rolling Stones* ya da *Wagner* ya da "Manda Yuva Yapmış Söğüt Dalına". Bir gölge gibi gelip geçiyorlar ama gölgeleri yok. Çizilen temsili resimlere bakılacak olursa, başlarında kask, gözlerinde hız gözlükleri, kasklarına takılmış volkmen ya da telsiz, sırtlarında okunmayan, okunamayan yazılar, ellerinde eldiven, omuz, dirsek ve dizlerinde koruyucular, ayaklarında patenler var. Ama kimi dağcılar gibi bir tek şort ve patenle dolaştıkları da söyleniyor. Tutundukları araçların sürücüleri kimi zaman da onlara yar-

> “patenciler”

dımcı olmaya çalışıyorlar. Patenciler hiçbir şey istemiyor gibi görünüyor. Şimdiye değin gösterdikleri en olumsuz tepki, tutundukları aracı bırakıp gidivermek. Konuştuklarını duyan yok. Çocuklarla konuşuyor olabilecekleri söyleniyor. Çalışmıyorlar, para kazanmıyorlar, vergi vermiyorlar, askere gitmiyorlar, oy vermiyorlar. Doğru olup olmadıkları, kimseye karşı sevgi ya da saygı besleyip beslemedikleri anlaşılmıyor. Nüfus sayımlarına katılıp katılmamaları tartışılıyor. Hepsinin akıl hastası olduğu, bu bozukluğun bulaşıcı olabileceği söyleniyor.

Son zamanlarda patencilerin şimdiye değin ülkenin bilinmeyen mağaralarında yaşamış "bir yeraltı halkı", "yeraltı Türkleri" olabilecekleri de söylendi. Ölü ya da diri ele geçirilen patencilerin başına ödül kondu.

Mustafa ZİYALAN

İşte birkaç zamandır beynimi kemiren şüphe: Ben deli miyim?

Rica ederim gülmeyiniz, iş pek naziktir, şaka götürmez. Pek az kimse kendine karşı böyle bir şey sormak cesaretini gösterebilir. Çünkü tımarhaneye kayıtlı olandan Darülfünun profesörlerine kadar herkes, her şeyden önce kendi akıl ve zekasının hayranıdır, bütün kutsal şeylerden önce buna imanı vardır.

İşte, herkesin kendi dahioluşuna bu büyük inanışı, illetin derinliğini gösteriyor.

“ben deli miyim”

Hey! Kendini akıllı sanan zavallı, kira otomobillerine konan sayaçlar gibi sana da her saatini, hareketini yazan bir alet bağlasalar, bazı bazı tımarhanedekileri imrendirecek şeyler yaptığını belki biraz anlardın.

Komşuda bir oyun havası çalınırken odanın kapısını örtüp de kendi kendine göbek attığın yok mudur? Aynanın karşısında suratını eğip bükerek kendini zeklendiğin hiç olmadı mı? Daha böyle yapmaktan hoşlandığımız, fakat kimseye göstermek istemedeğimiz birkaç tımarhanelik davranışımız vardı. Demek hepi-

niz birer parça gizli deliyiz.

Geçen gün Divanyolu'nda yürür-
.en dilimi çıkararak caddenin orta-
ında üç defa zıplamak hevesiyle yü-
eğim çarptı. Bu pek sade, fakat de-
ce hareketim kimbilir başıma kaç
üz akıllı toplayacaktı? Akıllılar delilik
eyretmekten niçin bu kadar hazze-
iyorlar. Delilerin iki türlü talihleri
ardır. Akıllara aykırı düşen ekstra
lgınca atılganlıklarında başarılı olur-
rsa "dahi" unvanını alırlar, başarılı
madılar mı doktorların ellerine ka-
lar. Kanlarını kuvvetten düşürecek
ıkımlarla zayıflattırılırlar.

Miskin insan, volkanlı kafalardan
kıran düşüncelerin ateşine dayana-
az: Bütün beyinleri adi, yavaş, sö-
ik, ahmakça fikirlerle oyalamak is-
r. Kaynar beyinleri ölçüden yukarı
işündürtmemek için din, ahlak,
ebiyat, sosyoloji sınırları çevrilmiş-
. Bu engelleri bir sıçrayışta atla-
ık isteyenlerin yakalarına carp po-
er yapışır.Götürüleceğiniz yer ilkin
bir mahkeme salonu veya doktor
ıayenehanesi, sonra ya hapis veya
ıarhanedir. Suçlu, deli siz misiniz,
<sa bütün insanlık mı? Bunu, bu işi
bilenlerden sorunuz, şöyle hafif
bir gülümsemeden başka cevap
mazsınız. Bütün insanlığı iyileştir-
ye uğraşmaktansa bir kaç kişiyi
çlu, deli adlarıyla damgalayıp
ıcereleri demirli taş yapılar içine
ıamak efendilerin kolayına geli-

imdi her memleket dört bir yana
riyet balonları uçuruyor. İnanma
n! ... Kendi kendine, dağ başında,
can yaşayabiliyor musun? İşte o
an hürsün. İnsan kardeşlerinden
bir teki yanına geldiği gün hürriyetini kaybedersin.

Hürriyet! Vah zavallı, bunu sana kim vaat etti? Bu oyuncak kelime ile akıllılar acaba daha kaç yıl oyalanacaklar?

Hürsün, öyle mi? Canın ne yapmak istiyor. Bana söyle... İlkin, arzunu yerine getirecek paran yok. İkinci olarak, kanun, din,ahlak kitaplarını aç. Her davranışının onlarla kayıt altına alındığını görürsün. Ondaki fomüllere uydurmadıkça parmağını kımıldatamazsın. Hele bunu yapayım de, rezil olursun. Hele inan bakımından, ahlakça, huyca belirli sınırları bir-iki adım öteye geç, hayvan-ı natık denilen kurt sürüsü seni parçalamak için sivri dişlerini hemen gösterir. Bu dünyadaki en büyük cinayet onlarddan başka türlü düşünmektir. Herkesin tersine düşünenler yalnız, delilerdir. Onun için, salt hürriyetin gerçek temsilcilerini ve koruyucularını başka insanların arasında aramak yanlıştır. Canım neler yapmak istiyor. Bana deli diyecekler diye korkuyorum. Akıllı olmak ne büyük ahmaklık, ne iç yakan bir sıkıntı, yarabbi!

Neler biliyorum. Söylemesi yasak bu gerçekler içimi yiyor. Midemi ve sinirlerimi bozan bu yalancı dolmaları yutamadığım için mi ben akıllılardan fikirce ve davranışça ayrılmış oluyorum?

Ara sıra neşter dokundurulmak gerekli bazı toplum yaraları vardır. Karısıyla nasıl yatıp kalktığını bir akıllıdan sorunuz. Herif hemen kızarır, bozarır. Bu işin, bir üçüncü kişinin bilmesine tahammülü olmayan işlerden olduğunu size öfkeyle anlatır. Böyle bir soru delininse çok hoşuna gider. Verdiği dekolte, tatlı açıklamalarla kendi hiç kızarmadan sizi utandırır.

Aklın çokluğu, düşünülenlerin derinlikleriyle ölçülür. Akıllılar sözlerini, uygarlık, terbiye, utanma, nezaket, özel ve genel çıkar terazilerinde tartmadıkça söylenemezler. Deli, her türlü bağları kırmıştır. Beyninde çakan şimşeğin kıvılcımları hemen ağzından saçılır.

Akıllılar, kendilerini türlü ikiyüzlülüklerle bağladıktan sonra hürriyetlerine engel olmak isteyerek zincirlerini, bukağılarını tımarhanedekiler için kullanırlar.

Birbirini gülerek aldatan dost yüzlü düşman olan bu sahteci insanlar arasında ben nasıl yaşayacağım?

Ben niçin böyleyim? Başım yanıyor. Ah, bu uykusuzluk! Kafirlerin hazreti İsa'yagiydirdikleri işkence tacının bir aynını ben de başımda taşıyorum. Uçları beynime saplanıyor. Beynimde milyonlarca düşünce kıvılcımlanıyor, birkaç bin şeyi birden düşünüp içinden çıkamayarak bunalıyorum. Sonra karşıma kara bir sütun dikiliyor. Üzerinde, dilleri dışarıda, bana gülerek aşağı yukarı vıcır vıcır kertenkeleler dolaşıyor. Bu, uyanıkken görülen bir rüya mı? Yoksa bir delilik hali midir?

Ara sıra kulağıma gelen bir ses bana diyor ki: Şadan Beyefendi, bu gördüğün şeylerden ürkme, işlerin içyüzlerini bazı bilmezlere karşı örten perdeyi bazı bazı biz senin gözlerinden kaldırıyoruz. Sen aralarında yaşadığın insanlardan çok yüksek, üstün yaradılmış birisin. İleride sana çok önemli şeyler apa-

çık belli olacak.

B sözler gerçek midir? Yoksa beni aldatıyorlar mı? Ama kimler? Ve ne için aldatıyorlar?

Ben deli miyim, Allah'ım? Fakat deli kendinden şüphelenerek hastalığını en ince liflerine kadar böyle tel tel araştırır ve bunun üzerine düşünebilir mi? Buna bilinç denmez mi? Bilinçle delilik bir kafada toplanabilir mi? Biri ötekini kovmaz mı? Sanıyorum ki ben'de ikisi de var. Başkalarına, çok kere de kendime kötülük ediyordum. Ama bu dünya, delilerden çok akıllıların kötülüklerine uğramıyor mu? Bu alem satranç oyunu değildir. Herkesin kaderi hesabına kumara girişip de partiyi kaybedenlerin insanlara yaptıkları kötülükleri düşününüz. Bu atakların işe atılmadan önce alemi inandırmak için meydana kopdukları güvence, akıl ve zekalarından başka nedir? Böylelikle vatandaşlarını aldatanlar mı,yoksa bu pek tehlikeli vaatlere aldananlar mı daha delidir? Her iki taraf için aynı hükmü vermekten sakınmayınız. Bu oyunda en suçsuz kalanlar tımarhaneden sahneyi seyredenler veya bu oyunun etkisiyle oraya kapatılmış olonlardır.

İradem sakat, tutunacak hiçbir fikir bulamıyorum. Her şey bana asılsız, hiçbir şeye yaramaz ve gülünç geliyor. Öfkeleniyorum, çırpınıyorum. Elime ne geçerse atıp kırmak, rastgeldiğim bütün insanların suratına Ahmaklar, alçaklar, yalanılar, dolandırıcılar, hainler, zalimler, Allah dünyayı böyle yaratmış. Onu düzeltmek bahanesiyle çevrenizi niçin aldatıyorsunuz? Yaradanın eserini hıç yaradılan düzeltebilir mi? Adam olmak için yüzlerce yıldan beri tututğunuz boş, kof düşüncelerdin çürüklüğünü neden görmek istemiyorsunuz? Tırnaklarınızın altında kanayan gerçeğin cerahatlerini niçin meydana saçmıyorsunuz? Doğruyu söyleyenlere deli diyorsunuz, cehalet ve ikiyüzlülüğe saygı göstererek susanları akıllı ve tedbirli sayıyorsunuz. Her iş, yapanın çıkarına bağlı bir dolap. Her şey bir komedya. Bütün insanlık yalanların, dolanların içinde yuvarlanıp gidiyor.

Dışarıda bir pıtırtı var. İşte annem geliyor. Bu saf kadının aklına göre, her şeye uymak; çok uslu olmak; bu bozuk düzen dünya dolabının içine oturup hiçbir ses çıkarmadan herkesle beraber dönmek; hayatta rahata, ahrette cennete ermek için en sağlam bir yoldur.

Vah zavallı anneciğim, ben senin saflığının karşısında her budalaca söze Evet, hay hay... diye diye sinirlerimi bozup bu hale geldim. İnsan, ikiyüzlü, sinsi olmadıkça en yakın akrabasıyla bile iyi geçinip yaşamıyor. Durmadan aldatmalı, aldanmalı, asıl düşüncelerini yüreğinde gizli tutup karşıdakinin hoşuna gidecek biçimde söz söylemeli. İçindekileri hiç çekinmeden açık söyledin mi seni doğru akıl hastanesine gönderirler. Cebir gömleği giydirdikten sonra sözlerini dinlemeye ta oraya kadar gelirler. Çünkü ölüm, insanı hayatın aşağılıklarından kurtardığı gibi delilik de dahileştirir, ahmak adamlar sınıfından pek çok yükseltir. En kıymetli sözler avam gözünde anlamsızdır. Affedersiniz avam denmeyecek, halk denecek. İnsanların gururlarını değil, akıl ve anlayışını kabartmalı. Kediye kaplan demekle yaradılışı değişir mi? Her kim ki sizin değeriniz üstünde yüzünüze gülerse ondan kaçınız. Çünkü bu yaltaklanmanın içinde mutlaka bir çıkar, bir dolap gizlidir. İşte annem içeriye girdi. Elli beş yılın kendisini kadınlıktan emeklilik için yüzüne yapıştırdığı fermana hiç önem vermiyor. Acaba aynalarda kendini görmüyor mu? Yoksa şeytan gözlerini ters bir bakış vererek efsunluyor mu? Yüzünü pudralamış, kaşlarını islemiş, tozlar bayat muhallebi üzerine ekilen şeker gibi buruşukların arasına doluşmuş. Zavallı kadın bu sabah tuvaletiyle büsbütün ihtiyarlamış. Maksadı ne? Azrail'e şirin görünmek mi? Kocaya varmak mı? Bu kağşamış kadınlığıyla kimlere cilve satacak?

Aman yarabbi, ihtiyarı, genci, hepsi birer türlü kaçık. Benimle onların farkları şu ki ben, deliliğimden şüpheleniyorum, onlar deliliklerini hiç bilmiyorlar.

Annem:

-Şadan'ım.

Ben:

-Anneciğim!

-Yine bu sabah çok gamlısın.

-Sen de doğrusu çok pudralı.

-Aman muzip çocuk, ne çabucak dikkat edersin.

-Dikkate hacet yok. Bayat sütlacın üzerine pekmezden dudak, kömür tozundan kaş çizilirse bunu seçemeyen göze kör denir.

-Oğlum ne kadar tok, kaba sözlüsün. Seni bir türlü nezakete alıştıramadım. Çocukluk zamanın değil ki ağzına bir tokat indirip de susturayım.

:ik olmak için mutlaka yalan
lemeli?
<oca adam oldun, hala anaya
ek muameleyi bilmiyorsun.
yıllardır çalıştım çabaladım,
ü terbiye almadın.
diğiniz ilkel terbiyeyi aldım,
ızmedemedim. Şimdi hepsini
irer kusuyorum.
ne iğrenç sözler... Sabahleyin
ü bulandırma Allah aşkına...
ışuk karıların boyalı suratları
sözlerimden çok bulantı ve-
na emin ol anne. Mademki
manzaraya dayanıyorum, sen
m sözlerime diş sıkacaksın.
ı'ın kaçığı, zavallı mahluk...
kıratınızda akıllılığa kaçıklığı
:derim.
rra Hanım, lavantalı mendili-
:rine götürerek:
)ime şükür, soyumuzda deli
Sen nereden çıktın böyle?
en çıktığımı sen herkesten iyi

ıh edepsiz.. Hayasız...
doğurduktan yirmi yedi sene
nalığından utanıyor musun?
nyaya çıktığım yeri kendim
m? Şu koca dünyada, başka
çıkmış bir tek yaratık göster
şımı anlayayım. Eğer bu doğ-
ü terbiyeye aykırıysa biz icat
ki uutanalım. Düyadaki can-
:psi dişilerden çıkıyor. Bu ka-
ılığü ve fesadı siz doğuru-
z. Bu açık gerçeği hala gizle-
len terbiye sayılıyor?
n, sen hastasın. Ne dediğini
sun. Nefesleri kuvvetli, hud-
aç tane hoca salık aldım,
/orsun. Bu illet bastıra bas-
tıra seni bir gün tımarhanelik edecek.

-Anne, gel akıllarımızı karyşı karşıya bir ölçüp biçelim, hangimiz deli anlaşılsın.

-Karşımda böyle edepli edepsiz, saçma sapan söylene söylene bir gün beni de çıldırtıp kendine benzeteceksin.

-Merak etme anne... Zaten sende akıl yok ki onu kaybetmekten korkalım.

-Ananı bidüziye alıklıkla suçluyorsun. Akılca noksanlığını bildiğim için bu pek kaba hareketlerine tahammül ediyorum.

-Anne, biz anlaşılmayan ve anlaşmalarına ihtimal olmayan iki kaçığız. Bana akıl noksanlığın var diyorsun, ben hiçbir zaman tam bilinçli olduğumu iddia etmedim ki nafile yere çeneni yoruyorsun. Zavallı kadın, bu dünyada aklı tam bir tek kişi yoktur. Bunu iyi bil.

-A.. deli lakırdısı.. Rabbim göstermesin. Şimdi benim aklım eksik mi?

- Ah zavallı anacığım, soruya bak, tam akılları dört yüz dirhem sayarsak sende yetmiş beş dirhemlik bir çocuk beyni ya var, ya yok. Beyinini hassas bir teraziye vurmuş gibi tamam söylemiş olduğuma emin ol.

-Halt etmişsin, budala!

-Doğrusu yetmiş beş dirhemlik bir ananın zekasıyla evlada övünmek düşmez. Ne yapayım ki işin doğrusu böyle... Yüzüne bu sürmeler, allıklar ne kadar yaraşmış, adeta yirmi beş yaşında bir kadın gibi gençleşmiş=, güzelliş-mişsin! diyeydim, dünyada benden akılı, benden nazik, benden terbiyeli kimse olmayacaktı. Bu yalanımla çok teveccühünü kazanacaktım, ama asıl işte o zaman seni tahkir etmiş olacaktım. Bu gülünç tuvaletin yalancı şahitliğiyle gençleştiğine inanıyorsun da ihtiyarlığın sam yeliyle yüzüne çizdiği derin, sıkıntılı çizgileri neden görmezlikten geliyorsun? Ellisinden, altmışından sonra boyanan kocakarılar güzel değil maskara, paskal olurlar. Yapma palyaçolara gülmeyenleri, emin ol anne, siz kahkahalarla sarsarsınız.

-Ah nadan çocuk, yüzüme karşı ne kadar acı sölüyorsun.

-Ama doğru söylüyorum.

-Kaç gündür hastayım, halsizim. Benzim sararmış, gözlerim çukura batmış.

-İhtiyarlıktan.

-Dilin tutulsun. Bu sözü yüzüme karşı tekrarlaya tekrarlaya sonunda beni bir acuze yapıp bırakacaksın. Üç otuzda değilim ya.

- İki otuzuna bir şey kalmadı ya. Birbirimizin yaşını pek iyi biliriz.

- .....

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'ın "Ben delimiyim" adlı eserinden alıntı.

Nine öpüşlerinle, kaltak süzüşlerinle kessen de dünyayı, kulak köküne soluyan şey, okul bahçesindeki tırnak-mendil kontrolünde tırnaklarını kesmediğini hatırlayıp kapıdaki hademenin gözlerini yakalamaktır. Galiba... Cesaret, beni kündeye getirmeden önce yüreğime defne yaprakları ufalayıp önce bir tartar, hep de mat ölümlere opak. (Aynı mı ki "mat"la? Galiba...) Pişmanlıkların

> göbek deliğime nane şekeri saklamam

arasına sıkıştırıp menü fiyatına (hem de yanında patasessiz!) satıvermiştir.

Düşünüyordum. Atlasam, sesimi duyar mıydınız kaldırımlarda, dokunabilir miydiniz kafatasıma ellerinizle? Atlamadım. Galiba... Herkes kelebeğin kanadını bir kez tutmak ister; zaten kediyi değil, kelebeği öldürendir esasında merak! Sırada, iki yanınızdaki çocuk tokatlanırken gözlerinize, kelebeğin intikamıyla gele-

niz konuverir! Öncelikle çam fıs-
rının mide bulantısına "batna ci-
yapıldığı mezelerin gölgesinde,
anan öpücüklerin ve uzatılan
nakların küstahlığıyla yüreğiniz
ım bekler! Gelecek bu kadar bir
ir ve yalnız bu yüzden hademe-
özlerine yakalanmadan sümüklü
dil ve Bob Marley tırnaklarınıza
ilkokuldan geçerli olmak üzere
asmayı öğretebilirsiniz. Galiba!
a şimdi mi atlasam? Bunun da
kurtul" türünden fakir IQ'lu bir
nesi olsa, en azından "Çığır aç-
kelebeğimizin gül tanesi, nine
ydü" benzeri bir gam tesellisi.
m, kediyi merak için öldürme
nlığına! Günah çıkarabilir mi-
eder bey? O benim dünya ah-
ımdı, dert Simpsın'ım, Mario
ocağımdı! Yalnızlık dilenen
da, mutfak şefkatiyle ısıtırdı
nin altını. Ne biliyim ben ke-
n, bütün leo, fellis, ne varsa
n familyasının hatta Orhan
vmediğini? Halbuki ben "Şiiri
iyorum, özellikle mesela Or-
li beni cezbeder" diyen çok
kedi tanıdım. (Kedi de klişe bir tema! Galiba...)

Düşünüyordum. Beş yaşlarım filan. Yakam kirli olsa, ayakkabılarım kirli. Bir de kontrol yapıyorlarmış. Nasıl titrerdi, kolormatik gözlüklerinden kalay nefretiyle ellerini gözyaşlarıyla nasırlayan müdürü görünce sırtım! O ürperme bir kez de mescidin tuvalet kapısı kilitliyken paçalarımdan sarı Taş Devri'li çorabıma akan sidiklere bakarken gelmişti sırtıma. Ürperirim ben. Galiba... Bana ne hademeden o saatten sonra; benim göbek deliğimde nane şekeri... Atlasam ninem tutar mı? Yıkar mı yakalarımı, kedinin tırnaklarını da kessin ama... "Türküm, doğruyum" derken hepimiz parmak uçlarımızdaki kelebekleri gökyüzüne yığalım, (kedi yalancı bir imge! Nankördür derler zaten!) Kafataslarımızın içine doğru süpürelim mezesiz yalnızlıklarımızı! Bob Marley "Vermiş, kurtulmuş" muydu? "Could you be love" içinde günah çıkartsak! Onun da yüreğine ufalanan defne yaprakları Taş Devri'li sidiklere bakarken kulak köklerine solunan kediler yüzünden ninelerinin kafataslarını Orhun Veli Bey'le verip kurtulmuşlar mıdır? "Şiiri çok seviyorum; Mario Puzo benim göbek deliğime şeker saklamayacak kadar yaşlıydı, kolormatik gözlük takmazdı, burnunda maymun hırsı yüzünde kalaylı nefretler yoktu!"

Kedigiller bizi görmeye geliceklermış, görücü olunacak. Ablamı kediye vericez, kurtulucaz! Hepimizin müdürleri hademelerle evlensin. Sonra da aşklarını gökdelenlerden yoyo gibi sallayıp dökülen yüzlerini ve acımasızca -Bosna'daki gibi- dağlanan acılarını yerlerden toplasınlar. Cart Simpsın, curt Simpsın, hani bunun ilk sahibi n'apsın!

Nine öpüşlerin, kaltak süzüşlerin zamanı demli ve çalıntı aşkla devirsin üstümüze. Hademen de, müdürün de mat ölümlerden bir gam kırığı ötede mağrurluklarını soluyacaklar nasıl olsa! Tırnaklarımı kestiniz, mendilimi yıkadınız, ama göbek deliğime nane şekeri saklatmam ben!

KÜTÜPATİ

Unuttururum sözcüğünde nedense iki "N" var gibidir. Serin bir ifadeyi hoş umarsızlığıyla taşımasından kaynaklanmaz, sadece bu aynı zamanda aklın uçurumlarına açılan boş dehlizlerin yanı başındalığını belirtir. Bakışımız hafifçe esneyerek harfin içine yerleştiğinde uyanıkken horlamamızı sağlayacak mihaniki

> “harfler,
> karmaşalar,
> çılgınlıklar”

bir göğüs kafesi hareketi ayak parmakuçlarımızı terletir; hoş, ayağımızdaki terliklere gönderme yapan kitap -ki sol koltuğumuzun altındadır- daha tiz bir koku çıkartarak parmaklarımızın saflığını bozar. Özenli okur saf ile serin arasında umutsuz ve tutkulu bir bağ kurmaya hazırlandığımıza baktığında bunun bir bağ

uğunu, birliktelik olmadığını italik-
görür. Tutkulu acımasızlığımız "T"
finin yarattığı vahşi duygunun "n"
"r" işaretlerinin -istersek eğer
erinin deriz- ender olarak görü-
(çünkü tek yumurta ikizlerinde
en görülür) türden bir davranış
zerliğine yol açtığını görür, böy-
bakmaktan görmeye geçerken
nekle kalmaz, italikle görür. Böy-
e "Unuttururuz", satırbaşı...
rin Türkçede serin soruları "N"
yle sorarız. Dolgun kalçalı bir
talebesine benzeyen Nasıl, on-
une basmadan umutlarının ezici
hlığı altında kaza ile ezilerek
tiril tiril bir delikanlı gibi Niçin
.ha az aristokrat diğerleri...
ururum soru edatıyla zamanı
yapar. Gözde okur; eğer dav-
benzerliği ile bellek kaybı için
alikleri beklersen her zaman
rfinin haşinliği ile karşılaşırsın

daha önce vurgulandığı gibi; bu sende duygu uyandırır uyandırmasına ama görülür ki rüzgârsız kalırsın noktalı virgül;

UNUTTURURUM? Hoyratlığın bu boş ve genel ifadesinin belleğimiz tarafından hemen içerdeki korunaklı bölgeye yerleştirilen renkli bir siması var. Artık bu katı talimatlar içeren renkler altında aynı katmanda yer alan diğer resimlerin renkleri uçar ve onlar siyah-beyaz kalırlar. Bellek "N" harfinin bu aldırmaz çabası altında soru edatlarının bu başbelasının oluşturduğu sarhoşlukla, anlattığımız nedenler yüzünden bulanır, aralanır; bu aralığa "T" harfi ve italik birlikte girerler; rüzgârın ardından yağmur başlar ve unutmaya başlar; unuttururumun renkli siması ile boş dehlizlerden uçurumlara açılır. Ne uçurumlara açılır? Bellek uçurumlara açılır. Kendi uçurumlarına, solmakta olan renkler tabakasına... Hızla düşer önce. Bir beyaz kamaşmanın hemen ardından siyahla yolunu kaybeder, biraradalık ve üst üstelik anlamında artık yoktur. Kayboluş ve düşüş anlamında var, Duruş anlamında yok. Bu bakmasına engel olur. Körlüğe engel olmak için dizleri üzerine düşer. Yokoluşu içinde dizleri de yoktur, hazince kanamaya başlar ve belleğin dizleri kanadığında zihin çıldırır. UNUTTURAMAZSIN; tek bir "N" var ve mevsim yaz; hiç değilse öyle görünüyor. Kenarlarını kırdım "N"nin gözde okur; hiç değilse çılgınlığa yol açan o tuhaf şeyin ses değilse işaret olduğunu düşünüyoruz; eğer değilse?...

Bir karga
başımızın üstünden uçup
daldı başı boş bir bulutun kaygılı düşüncesine
ve kısa bir mızrak gibi sesiyle ufkun genişliğini ölçüp
haberimizi beraberinde şehre götürdü.

Herkes biliyor
herkes biliyor
benim ve senin o hoşgörüsüzlüğünün soğuk penceresinden
bahçeyi gördüğümüzü
ve yüksekteki sallanan daldan
elmayı kopardığımızı
herkes korkuyordu ama ben ve sen

“bahçenin fethi”

ışığa, suya ve aynaya bağlandık
ve korkmadık

Söz iki zayıf ismin birleşmesi
ve bir defterin sararmış yapraklarında biraraya gelmesi değildir.
Söz zülüfümün mutluluğudur
senin öpüşlerinin yanmış şakayıklarıyla
vücutlarımızın gizli içtenliği
ve çıplaklığımızın parıldamasıdır
sudaki balıkların pulları gibi
söz gümüşten hayatın bir sesidir
tıpkı küçük bir fıskiyenin sabahları gülmesi gibi

Biz o yemyeşil ormanda
geceleyin yabani tavşanlardan
ve o fırtınalı soğukkanlı denizlerde
incilerle dolu istiridyelerden
ve o yapayalnız muzaffer dağda
genç kartallardan sorduk
ne yapmalı diye

Herkes biliyor
herkes biliyor
bizim simorgların soğuk ve sesiz uykusuna yol bulduğumuzu
Biz gerçeği bahçede
nadide bir gülün utangaç bakışında
ve ölümsüzlüğü, sonsuzluğun bir anında
iki güneşi birbirlerine baktıklarında bulduk.

Söz karanlıkta korkudan fısıldamış değildir.
Söz gündüz açık pencere ve temiz havadır
ve eşyanın boşuna yandığı bir ocak
ve her türlü ekinden daha verimli bir yerdir
Ve doğum ve olgunlaşma ve gurur

Söz âşık ellerimizden
gecelerin üzerinden yapılmış
meltem, ışık ve koku elçisinden bir köprüdür
Kırlara gelin, büyük kırlara
ipek çiçeğinin kokularının ardından beni çağırın
çiftini çağıran bir ahu gibi

Perdeler gizli düşmanlıklarla doludur
ve masum güvercinler
beyaz burçlarının yüceliklerinden
yeryüzüne bakıyorlar.

FURUĞ

ÇEVİREN- KENAN KARABULUT

"Güleceğim tutuyor. Kızağımı kırdım çünkü. Kırıldı orta direkler. Güleceğim tutuyor bu yüzden. Burda, Talaviyak'da buz kümbetine çarptım devrildim diye güleceğim tutuyor. Ama gülünecek nesi var bunun?"

bir ESKİMO TÜRKÜSÜ

Oktay'a ve Dabrowski'ye....

Desinler kediler, şairler ve krallar çin. Gene de bir yanlışın tekiri olarak onu evime almam, kuyruğunda kıyısız bir zaman, gözlerinde koyu bir anlam ara-

> zebercet
> bir taş
> bir huzur
> roman

mam- bir yanlışın tekiri olarak. Sonra bu zebercet anlamın, bu tekir yanlışın tırmık tadına varmak için mi, hem niye kırk vakttır yanlız bir anın içinde, kıvrım kıvrılmış uzandığımız odamda bir romana başlamam.

Bir romana başlamam... Dilimde zebercet adlı bir tekirin tetikte tırmığı, her kulu bir şair olan bu ülkede bir çömezin ah nasıl da şaşkınlığı! Dil birliği, felsefe birliği yokken nasıl da yazılırmış der bir akademisyen roman. Bir batı, burjuva

ırü sırıtırmış bir az gelişmişken.
na tarihi, Mesnevi yani gelenek-
nlatı bu dile öyle uzakken.
ırım tekirimi kucağıma, postun-
armaklarım, dalarım bir çift ze-
etin kuytu ormanına. Yoo, hayır
babasını bile öldürememiş bir
emisyen yıldırmamalıdır beni,
lürmemelidir yanlışımı. Siyah
nlar 7 altına beyaz çoraplar gi-
ɛn davranırım: Alelacele taslak-
aslaklar... Karakterlerd, ayrıntı-
ir öldürme sahnesinin köşedeki
ı maun dolabı. Dantelli betim-
er, bilinç akışları, ah o içe ba-
'dan önce, daha önce bir ro-
tanımı:

onlara İpek gönderdik
lar bize Siyasa
onlara Atilla'yı
ar bize Balzaca
ar, kekeler, sararır akademis-
ɛn çayını tazelerken. Her sa-
eniden kurulan her gece belin-
ırılan bu ülkede roman yazma-
h nasıl da mümkün değil. Otel
ı, hemen her türlü küçük ka-
r hızla deri değştirirken, her
ɟehrinin 'Heykel' adlı bir semti
ı bilinirken ve bir gün bir yer-
kadın saat tamircisine rastla-
ımkünken
nasıl da mümkün değil!
ılarda aydınlar gelirler gider-
Mikelangelo'dan söz ederler.*

Ko desinler kediler şairler ve kralar çın. Taştır Zebercet Huzur bir roman, mesel ki şöyledir: Atilla ve İskender, ıssız külrengi bır vadide kesişirler. Durur iki ordu. Gün needeyse doğmaktadır. VE gün neredeyse batmakta. Gözleri kamaşır Atilla'nın gün batımından, gün doğumundan İskender'in. Ve ışıklara boğulmuş yollarını secebilmek için iki kral, ellerini alınlarına götürüp gözlerini perdelerler. Durmuş, donmuş iki ordu selama durur krallarının güneşi selamladığına işaret sayıp bunu. İki kral ve iki ordu karşı karşıyadır. Karşı karşıya ve selamlaşırlar. Ama birbirlerinden nasıl da habersiz iki kral ve iki ordunun birbirlerinden habersiz sessizce geçiştiği bu ıssız, bu külrengi vadiden daha sonra 'güneşi selamlayanlar' diye söz edilecektir.

Roman ne batı kültürüdür.

Ne de Türk romanı söz konusüdür.

Ki saatıdır. Onun saatıdır. İki çoban ki gökdelenleri ile yarışır. Biz dondurulmuş yiyeceler yiyenler arasından elbette devrimciler çıkmayacaktır (Burada Kafka. Joyce, Clov selamlanır).

Artık ne Aphrodite ne de huri tanıdıktır, Galip'in kayıp Rüya'sı bize bir parça anlamlıdır:

Yitirilmiş Güzellik'in ardına bir tekir yanlışın tırmık yarası azdır. Ve daha desinyler kediler şairler ve krallar çin. Onu evine alman, onları evlere kapanmaktan hoşlanıyor alıkoyacakmı? Sanmam. Onlar gene de spordan, müzikten, araba kullanmaktan hoşlanıyor olmayacaklar mı? Yoo, hayır, Musa'ya rastlamadığında o yanlışın duvarına simsiyah harflerle 'Zebercet bir taş Huzur bir Roman' diye yazman. Ve de sonuncu kadar turuncu ışığında mavi bir odanın bir rüyaya göre Horasan'ı düzenleyen sosyolojik bir dedektif olarak şu az bilinir ve günahsız İspanyol masalını referans olarak alman:

Çatışkıdaki bireyin kukusu olan Don Şanso ile Panço Kişot Baba kırda bir gün başı yel değirmeni, gövdesi şövalye, kuyruğu bir piton olan Roman adlı canavara rastlarlar.

Hafıs SAKAL

Ağustos 1996/İzmit

*T. S. Eliot ise yıllar sonra şöyle diyecektir:

"Odada kadınlar gelirler giderler

Mikelangelo'dan söz ederler."

jim jarmusch'la görüşme

Son üç yıldır sinema yaşantınızla ilgili neler olup bitti?

Öncelikle kişisel olarak "Dünyada Bir Gece" den sonra çok tuhaf bir döneme girdim. Sanki söyleyecek birşeyim kalmamıştı. Hırslı biri değilim. Kendime zaman tanımayı, arkadaşlarla görüşmeyi, çevremdeki dünyayı gözlemlemeyi seviyorum. "Dünyada Bir Gece" den sonra kendimi tükenmiş, kurumuş hissettim. Neden olduğunu gerçekten bilmiyorum. Anlatması zor. Yazarların 'yazar yorgunluğu' dedikleri türden bir şey belki. Olumsuz bir duygu değildi hatta bundan bir çeşit haz aldığım bile söylenebilir. Söyleyecek

> Amerika şiddet ve katliam üzerine kurulmuş bir ülkedir. Kuzey Amerika'da kaç yerli öldürüldü? 25 milyon civarında olduğunu sanıyorum. İşte Amerika budur. Şiddet...

bir şeyim olmadığı sürece susmayı benimsedim. Los Angeles'te arkadaşlarla, sinema çevresi ile görüşerek zaman geçirdim. Onların oraya buraya koşuşturmalarını seyrediyordum. Öyle küçümsemek için söylemiyorum, ama bana kalırsa söyleyecek hiç birşeyleri yoktu ve her saniyelerini kendilerine bunun tersini ispatlamak için harcıyorlardı. Bu benim fikrimi destekleyen bir şeydi. O aralar birkaç kısa metraj film çektim. Los Angeles'ten ayrıldığımda tekrardan bir film yapma isteği duydum. Sekiz yıldır tuttuğum notlarım vardı, "Dead Man"i (Ölü adam) bunlardan yola çıkarak yazdım. Bağımsız

nanın görünümü son birkaç
çok değişti. Amerika' da Sun-
ı festivali büyük önem taşıyor.
wood'a yöneldiği için bu festi-
uşkuyla karşılıyorum. Dağıtım-
da çok değiştiler. Bağımsız
mcılar neredeyse kayboldu.
: şirketler tarafından yutuldu-
liramax artık Disney'in. Med-
:ekenle daha çok ilgileniliyor.
ı kendimi bunların ortasında
kaybolmuş hissediyorum.

:, on yıl öncesine kadar Amos
ibi diğer birkaç bağımsız sine-
la beraberdiniz. Bir süredir ba-
tabirinin başka bir anlam ka-
ji gözleniyor. Birçok sinemacı
kte öyle olmadıkları halde
erine bağımsız sinemacılar tit-
kıştırıyor. Bağımsız sinema git-
stemin içinde eriyor.

: aptalca, ama şu anda olan-
atması bakımından iyi bir ör-
Bu bir .... filmidir." diye
ın jenerikler, ben başladığım-
lywood'da elde edilmesi güç
/di. Sadece bağımsızcıların
ıakkı vardı. Bugün " A film
her yerde hatta koca bir
ood yutturmacasında bile
k mümkün. Her kontratta
tık kendi filmlerimin jeneri-
)unun görümesini engelliyo-
iç birşey ifade etmiyor. Na-
elir bilemiyorum. Tehlikeli.
New York'ta hala bağımsız-
ve onlar underground bir
e Holywood'un ne düşüne-
ıiç iplemiyorlar. Ancak in-
;erçekten ne istediklerini iyi
er.....

ensipleriniz doğrultusunda
)d'dan uzak kalmayı ve Ba-
t olmayı yeğliyorsunuz. Bu
pılanmada zorluk yaratıyor

Herşeyden önce her türden film yapılması gerektiğine inanıyorum. Bazı büyük Holywood tarzı filmleri çok seviyorum. Sinemanın nasıl kullanıldığını görmekten hoşlanıyorum, ama Holywood'da bana sürekli ne yapmam gerektiği söyleneceği için orada olsam kendimi kötü hissederdim. Filmlerim bana Holywood' a gidip istediğimi yapabileceğim olanakları sağlayacak parayı kazandırmıyorlar: Para demek, son montaja bakma hakkı, bütünü denetleme hakkı demektir. AntiHolywoodçu değilim sadece kendimi orada çalışırken düşünemiyorum. Hepsi bu. Bütün bunların ötesinde de hırslı değilim. Bugün bana "Dead Man" in son filmim olduğu ve hayatımın geri kalanını normal koşullarda sürdüreceğim söylense bu hayatımın sonu olmaz. Arkadaşım Aki Kaurismaki ara sıra takılır bana.(Sesini kalınlaştırarak) "Sen dünyanın en yavaş sinemacısısın" der. On sekiz filmi var ve benden genç. Gerçekten kendi ritmimde çalıştığım ve yavaş olduğum doğru. Çok çeşitli deneyimlerim oldu: Bir dökümhanede işçilik yaptım, bir zincir fabrikasında çalıştım, taksi şöförlüğü yaptım. Tekrar yapmak istemeyeceğim bir sürü iş. (Gülüşmeler) Şimdilik film çekiyorum...

"Dead Man" fikri nasıl oluştu?

Kesin konuşmak zor. Her zaman bir sürü notlar aldığım küçük defterlerle dolaşıyorum. Notlar, düşünceler. Burada şimdi onlarca fikir var. Hangisiyle başlamalı bilmiyorum. Bu filmi çekmeye beni iten neden size aptalca gelebilir. Şehirleri, şehirde yaşamayı seviyorum. "Dead Man" e kadar bütün filmlerim hep şehir yaşantısının içinde geçiyordu. Sanıyorum insan varlığının kesinlikle hissedilemeyeceği ıssız bir yerde film çekmek istedim. Şehirden uzaklaşarak görselliğin esin kaynağına ulaşabileceğimi düşündüm. Bir tür molaydı benim için. Dead Man'de diğer filmlerimden daha fazla öyküsellik var. Kendimi 'bugün' den uzaklaştırarak hikayeye değişik temalar iliştirme olanağı buldum. Amerika nedir? Geçmişi? Yerli kültürlerle ilişkisi? Bütün bu sorular beni bu konu üzerinde yoğunlaşmaya götürdü. Hemen ortaya çıkan bir fikir değildi. Çalışma uzun sürdü.

"Dead Man" den önce çektiğiniz filmlerde değişik türler bir aradaydı. "Dead Man" de ise bilinçli olarak belirli bir tür üzerinde yoğunlaştınız...

Evet, westerni çok sevmememe rağmen, ilginç. Siyah beyaz filmi tercih ederim. Fakat western içinde bir çok şeyi barındırabilen bir tür. Çıkış noktası olarak bu türü benimsemek eğlenceliydi. Sonra kendini akışa bırakmak....Tür üzerine çalışmak istemedim. Yazarken westerni öngörmedim. Film kendi kendine yolunu buldu. Klasik western eylemi karakter üzerine yoğunlaştırıyor. Şehri kötü adamlardan temizleyip sonra da öğretmen hanımla evlenen şerif gibi. "Dead Man"in baş kişisi herkesin üzerine bir şeyler yazdığı beyaz bir kağıt gibi, oldukça pasif. Dış güçler tarafından zorlandığı için eyleme geçiyor. Bir anlamda bu türün aksi yönünde. Çocuk kanun kaçağı haline geliyor, kendisine rağmen! Şu tip, Dickinson yüzünden kanun kaçağı oluyor. Üstüne üstlük kızılderili, Nobody ona William Blake ismini takıyor. O daha Willam Blake'in bile kim olduğunu bilmiyor oysa. Bu yüzden Johnny Deep' i çok seviyorum işte; çok temiz, çok saf bir karakter, ondaki beyazlık insanda üstünde grafiti yapma isteği uyandırıyor. (Gülüşmeler)

Dead Man türün ötesine geçiyor. Westernden çok, geçen asrın fotoğraflarını anımsatıyor. Neredeyse ilk sinema örnekleri gibi.

Japon filmlerini, Kurosawa ve Mizoguchi'nin filmlerini çok düşündüm. Film biraz onların sinemasına benzesin istiyordum. Geçmişin herhangi bir hikayesi çok yalın bir görsellikle anlatılıyor. Kamera üstün bir rol oynamıyor sadece eylemi kaydediyor. Bazı Japon filmlerindeki bu özel ritmi yakalamak istiyordum. Robby Müller' e bundan söz ettim, şef operatör.. Tür ile ilgilenmiyorum. Howard Hawks'ın tarzını John Ford' a tercih ederim. Hawks'ın John Wayne'ı kullanışını yeğlerim. Holywoodvari western filmlerine kayıtsız değilim. Bazı spagetti westernleri ya da Budd Boetticher'in The Tall T' si gibi. Robert Wise'ın da Blood on the Moon'unu çok severim.

Demek bu yüzden Dead Man'I görünce bu westernler akla geliyor. Fantastiğin sınırlarında gezinen bir film. Biraz sıkıntı veren bir atmosfer hakim, çok tuhaf, yabanıl.....İsteyerek miydi?

Bu şekilde yapmayı öngörmemiştim. Sahneleri neredeyse uyurgezer gibi yazıyorum. Üzerinde çok fazla düşünmüyorum. Filmin baş karakteri ölü bir karaca görüyor ve yanına uzanıyor. Yazarken bu bölüm hakkında belirli bir fikrim yoktu. Bir imgeydi. Neyi simgelediğinden tam olarak emin değildim. Doğanın tinine, hayvan ruhuna, ölüme yaklaştırıyor. Bu tarz bir yolculuk. Bu sahne filmin mantığı içersinde yerini buluyor sanırım, ama yazarken kendiliğinden gelen bir fikir. Hayalini kurduğum biçimiyle çektik. Ancak montajda özel bir anlamı olabileceğinin farkına vardım.

Dead Man bir dizi epizodlardan oluşan çizgisel bir film. Daha önceki filmlerinizden biraz daha farklı.

Daha önceki her iki filmim de (Gizem Treni ve Dünyada Bir Gece) anlık aksiyonlar üzerine kuruluydu.Dead Man de ise tersi. Film çizgisel ancak olabildiğince tarazlanıyor. Blake gitgide bilincini yitiriyor ve karanlığa doğru ilerliyor. Bu, filmin başından yani tren sahnesinden itibaren görülüyor. Blake uyukluyor. Sahne kararıyor.. Tekrar O'nu gördüğümüzde yeniden bilinci yerine gelmiş oluyor. Geri dönüşlerle kronolojik dönüşümleri olan bir film fakat aksiyon her yönde gitmiyor. Belirli bir bütünlük taşıyor. Filmin zamanla ilişkisi biraz tuhaf. Bildik alışılagelmiş bir biçimde eylemi takiben ilerlemiyor. Sekanslar arasındaki kararmalar soluk alma gibi düşünüldü. Sekanslar ardı ardına monte edilseydi filmin şimdikinden farklı bir ritmi olurdu. Kararmalarla ilgili bu oyunlar filmin kendine özgü bir biçimde yol almasına izin veriyor. Tıpkı şiirde bir dizenin ya da bir kıtanın kırılması gibi. Bir dizenin sonunun diğer kıtanın başı olması gibi. Dead Man'deki sekansların yerleştirilişi bu yazım tarzına oldukça yakın.

Kararmaların kullanılışı o kadar sistematik değil.

Çünkü onların da farklı süreleri var. Bu bizim montaj sırasında kendiliğinden oluşturduğumuz birşey, ama biliyorsunuz otuzlu kırklı yıllarda sekanslar arası kararmalar Holywood geleneği halindeydi. Bir çeşit sessiz anlaşma gibi. Fakat Dead Man deki ritmik kullanımları farklı.

Gizem Treni ve Dünyada Bir Gece'de seyircinin sinema algısıyla, sekansları keşif becerisiyle; sekansların zaman içindeki dönüşümleriyle oynanıyordu. Dead Man dekİ yaklaşım daha c gusal daha zihinsel.

Düşe daha yakın. Blake'in git bilincini kaybetmesine bağlı. S. yorum filmin seyircideki etkisi buna benzer oldu. Bir şeylerin iç giriliyor. Sonra oradan çıkılı Ögeler kaybolup sonra tekrar rünüyorlar. Entelektüel olan birşey yok. Müzik dinler gibi, ne sevdiğinizi söylemek zordur. Çü müzik zaten bir dildir. Müzik söz etmek zor....

Sinema sizce müzik gibi birşey

Filmlerin büyük çoğunluğu doğru. Bir müzik parçasının ba duyduğunuzda sonuna kadar di yorsunuz. Film de aynı nitelikl sahip, tiyatro gibi. Bir kitap ya bir sanat eseri zamanla başka bir ilişki kurar. Bir film müziğe yüzden daha yakındır. Montajc her zaman için bunun bilinci değiller. Eğer isterlerse bir fil müzikalitesini ve ritmini çalışab ler. Mesela Thelma Schoonma ,Martin Scorsese'nin montajc gerçekten bir müzisyendir. Fil müzikalitesine montajda oldu duyarlı. Bu ritm yüzünden Go fellas'ı aşağı yukarı altı kere i dim. İnanılmazdı. İlk gördüğün filmin süresi hakkında birşey sö yemedim. İki buçuk saat sürdü nü öğrendiğimde çok şaşırmıştı Bana ancak bir buçuk saat sü gibi gelmişti. Bütün bunlar mo sayesinde. Ritm çok canlı, The bu yüzden olağanüstü.

Siz de montajda aynı şekilde çalışırsınız?

Evet, imajların kendi müziğ çok dikkat ediyorum. Son iki mimde aynı montacıyla çalıştım, Rabinowitz. Aynı tarz müzik

anıyoruz. Sık sık kaset alışverişi ırız. Montajda beraber çalıştığı-da her planın ritmine, iç aksi-arına çok dikkat ediyoruz, ama im için en önemli şeylerden i de Dead Man'in yapısını açık-ı, Nicholas Ray ile olan dene-ndir. Kariyerinin son dönemin-nunla çalışma şansım oldu, ba-ok şey öğretti. Ondan öğrendi-en önemli şeylerden biri sah-ı kendisinden başka birşey dü-emek. Bana, bir sahneyi çalı-ı ondan öncesini ve onu izle-sahneyi ayrı tutmam gerektiği-ylerdi. "İyi sahnelerin birbiri-eşisira olması iyi bir hikayeye -ür" diyordu. Kaybolunursa, ekte olunan sahneden başka ıslar düşünülürse, yapmakta n şeyin etkisi kaybedilir, gerek da gerek yazıda. Belirlenmiş ıa yoğunlaşmalı. Nick'in bana tiği bu işte. Her sahneye ayrı ılaşmak ve onu diğerinden ay-nak, benim için temel oldular. ılojik çekme olanağım olsaydı, orum bunu yapmazdım. Her ı için aktörlerin oyun kurar-ir önceki ya da bir sonraki yi düşünmeleri riskini taşıyo-öyle düşünmemeliler. Dead e eylemin kararmalarla bö-si sahneleri gerçekten birbi-ayırıyor. Burada Nick Ray'in sini sahneleri sadece kendi-özgü bir biçimde değerlendi-uyguladık.

n birinci bölümünün tamamı l izleyen kısa, kendilerine öz-jerleri olan masallardan, hi-rden oluşmuş. Halbuki film a daha çok sürekliliği olan bir duygusunu uyandırıyor. Üste-parçalara da ayrılıyor.

ou Nicholas Ray'in her sah-nenin birbirinden bağımsız olma prensibi sayesinde. Dead Man Amerikan tasvirciliği orjinine dayalı bir film. Doğaya, yerlilerin yaşadığı köylere gitmek için şehir manzaralarından, sokaklardan, fabrikalardan yola çıkılıyor. Bütün bir endüstri devrimini, tarihi tersine çevirerek su imajıyla vermek gibi. Filmin sonunda çember kapatılıyor. Yerli köyü baştaki küçük şehre yankı yapıyor. Gemiyle seyahat trenle seyahatin tekrarı.Biraz dairesel bir yapı. Filmin diğer temalarından biri de bu. Çizgisel yerine dairesel. Bir anlamda bu yolculuk aksi yönde ilerliyor, ama aynı zamanda Doğu'ya doğru yol alıyor. Amerika'ya geldiklerinde kolonilerce işgal edilen yerlere. Ülkenin bu kesimi hala çok büyük ve keşfedilmemiş

Film ilerledikçe karakterleri çevreleyen mekan da görünmeye başlıyor. Filmin başında yüzler biraz baskıcı, büyük planlar halinde tüm perdeyi kaplarken, yavaş yavaş nefes almaya başlıyoruz ve gitgide karekterlerle aramıza geniş bir mesafe giriyor. Bu görsel gelişim planlanmış mıydı?

Evet, bu tartıştığımız birşeydi. O'nu filmin başında mekanda hapsetme fikri. Film aynı zamanda planların kompozisyonlarında da gelişiyor, önce çok dikey ve gitgide yatay konumda. William Blake ormanı geçerken bile, upuzun ağaçlar var, yine görüntünün yataylığıyla karşılaşıyoruz. Benim en sevdiğim Amerikalı yönetmenlerden biri Buster Keaton'dır, Chaplin'den önde gelir benim için. Keaton'ın peyzajı kullanışında onu daha insanı, duyarlı, aynı zamanda küçük korunmasız, hassas kılan bir yan var. Filmlerinde bu yüzden kendimi buluyorum. Çevresinde olup biteni görerek başına ne geleceğini merak etmeye başlıyorsunuz. Chaplin beden dili ve fiziksel gagların ustası, ama aynı insaniliği onda hissedemiyorum. Bu şekilde mekanı kullanma düşüncesi insanın mimari ile ilişkisinde de görülüyor. İnsanı küçücük kılan devasa katedraller yapılmış, hiç kuşkusuz Tanrı'nın büyüklüğü ile insanı yüzleştirmeye yönelik. Bu anlamda birşey. Ormanda çekim yaparken eziliyormuşum gibi geldi. Orada kendimi kaybolmuş, küçücük bir organizma gibi hissettim. Zaman zaman rehberimizle beraber dua ettiğimiz oldu. Yerli asıllı, bize biraz yerli kültürünü tanıtan bir kadın. Dindar değilim, ama sık sık onun yaptığını yaptım. Bulutları, göğü, meşhur batı kartalını, çeşitli hayvanları yardıma çağırarak dua ediyordu. Dualarında uzun uzun bizlerin ne kadar küçük ne kadar zayıf olduğumuzu tekrarlıyor ve doğanın güçleri için teşekkür ediyordu. Bunun farkında olmak önemli. Buster Keaton da bende aynı izlenimi uyandırıyor, tevazusu ve insaniliğiyle.

O yüzden Dead Man neredeyse primitif bir film, sessiz. Demin bahsettiğiniz kararmalar sessiz sinemanınkine yakın bir işlev görüyorlar.

Doğru. Bunu hiç düşünmemiştim. Bunun hakkında geçenlerde başıma tuhaf birşey geldi. Üç hafta önce Buster Keaton'ın senelerdir görmediğim bir filmini tekrar gördüm, Go West. Dead Man'de yaptığım birşey var filmde. Film kahramanı Batı'yı terkedip Doğu'ya gitmek için trene biniyor, Dead Man'deki Johnny Deep gibi. İlk iki sekansta trenin penceresinden görülen manzaranın değişimi ile birlikte zamanın geçtiğini anlıyoruz. Bu çok bildik bir biçim. Buster Keaton bunu görsel bir ayrıntı gibi kullanarak farklı bir tarzda yapıyor: Trenin hareket etmesiyle birlikte elinde sandviç var. İlk önce O'nu sandviçi ile birlikte görüyoruz. Sonra sandviçin üstünde

büyük plana geçiliyor, zincirlemeyle birlikte yarısını yemiş olduğunu görüyoruz. Keaton trenden iniyor, yolculuk devam ediyor, bu arada sandviçten başka birşey görmüyorsunuz ve en sonunda da sandviçin ambalaj kağıdı kalıyor, böylelikle gideceği yere, Doğu'ya vardığını anlıyoruz. Bu buluş nefesimi kesmişti. O kadar ekonomik ki, yolculuğu benim gösterdiğimden çok daha akıllıca. Sandviç gittikçe küçülüyor, bu kadar basit.

Dead Man sizi ilk kez şiddetle yüzleştiriyor. Zaman zaman çok vurucu. Sizi düşününce şaşırtıcı, perdede çok az şey görülüyor, ama gene de...

Tepkisel sinemanın ya da Rap müziğin şiddeti yaygınlaştırdığını söylemek saçma olur. Bu probleme bağlı olabilirler, ama nedeni değiller. Amerika şiddet ve katliam üzerine kurulmuş bir ülkedir. Kuzey Amerika'da kaç yerli öldürüldü? 25 milyon civarında olduğunu sanıyorum. İşte Amerika budur. Şiddet. Burada New York' ta okula giden veletler sınıflarına girerken silah taşımamaları için metal dedektörlerinden geçmek zorundalar. Dead Man başka şeylerin ötesinde Amerika üzerine bir film. Onun parçası olan şiddet de filmde var. Şu andaki sonuçtan memnunum fakat başlangıçta filmdeki şiddetle ilgili başka şeyler düşünüyordum.

Aktörlere nasıl öleceklerini anlatmak için onlardan kendilerini ipleri kesilmiş kuklalar gibi hissetmelerini istedim. Çok sert yıkılmalarını istiyordum. Kimi bunu komik bulurken kimi de dehşete düştü. Oysa bence John Woo'nun filmlerinde yirmi dört el ateş edildikten sonra ölenlerden daha gerçekçi. John Woo'ya hayranım, ama gerçekçi değil hatta daha çok şiirsel olduğu söylenebilir. Peckinpah da çok şiirsel. Dead Man de bu tip stilizasyonlar istemiyordum. Kurosawa'nınkilere ya da Mizoguchi' ninkilere benzesin istiyordum.

Silahlara gelince yine Amerika'daki önemli şeylerden biri. Benim bir silahım var, silahların olduğu bir çevrede yetiştirildim. Babam avcıydı, on iki yaşındayken bana bir tüfek verdi. Annem garajda yaralı hayvanları tedavi eden çok duyarlı bir kadındı. Bu iki uç arasında büyüdüm. Hayvanları avlamıyorum, öldürmüyorum, ama silahım var. Bana bunun için serzenişte bulunan olursa anlayamam çünkü böyle yetiştirildim. Nişan tahtasında antreman yapıyorum, ama kimseyi vurmak gibi bir niyetim yok. New York'ta silahla dolaşmıyorum. Bunu yapan arkadaşlar var, ama ben değil.

Dead Man'de barbarlar beyaz., daha uygarlaşmış yerlilerin tersine. İkisi arasında Dead Man var, ölü...

Emin değilim. Amerikan sinemasında hep iki tür vahşi vardır. Biri kana susamış, Tomahawk'ı ile derinizi yüzmek isteyen, vahşidir ve yok edilmesi gerekir, diğeri "Little Big Man" yani doğayla uyum içinde, barışçı, insancıl olan. Her iki türde bence yanlış. Nobody'den, yerli, bütün bir insan yapmak istiyordum. Avrupa eğitimi aldığı için kendi halkı tarafından dışlanıyor, dolaşmaya başlıyor, yalnız, Blake kadar kaybolmuş. O da "İkisi arasında". Yerli kültürünün tamamıyla negatif ya da pozitif gösterilmesini istemiyordum. Bu yüzden Nobody'yi nevrotik ve karmaşık bir kişilik yaptım. Karşılaştığım yerliler bu duruma 'her ayağı bir kanoda olmak' diyorlar. Bu onları her an suya düşürebilecek bir dengesizlik. Fakat bundan kaçınamazlar.

Dead Man de yetmişli yıllardan gelen kültürel öğeler mevcut, müzik, uyuşturucu kullanımı vs. ile toplumda barışı yaygınlaştırma denemeleri...

Doğru. Filmi biraz moda dışı yapan da bu. Fakat bu benim problemim değil. Onu deli gibi satmak isteyen dağıtımcıların problemi. Benim amacım yirmi yıl sonraya da kalabilecek bir film yapmaktı. Box-office'in ne diyeceğini hiç dert etmedim.

" Stranger than Paradise" döneminde karakterlerin ne tip giyinmeleri gerektiğini kendi kendime sorduğumu hatırlıyorum. Punk modasının tam ortasındaydık. Alışveriş yerlerinde görülen tiplerin havasında olsunlar istiyordum. O dönemin moda mekanlarında görülen tiplere benzesinler istemiyordum. Modanın etkili olduğu herşeyden uzak durmaya çalıştık. Sanırım Dead Man ile daha da ötesine gittik. Dead Man ile gurur duyuyorum. Hem çok zengin hem de entelektüel bir deneme değil. Bu paradoksu seviyorum. Bir sürü simgesel ögeyle izleyeni yormadan bir çok düzlemde keyif alma olanağı sağlıyor.

Dead Man biraz uyurgezer bir film. Bir çeşit "trip" gibi tasarlanmış.

Mekan bakmak için Sedona'ya, Arizona'ya, Oregon'a gittim. Sedona'nın yerlilerin buluşma noktası olduğunu öğrendim. Şimdi hippiler yerleşmişler oraya. Bundan nasıl bir sonuç çıkartılır bilmiyorum. Oregon'daki mekanımızda da yine oraya yerleşenlerin çoğunluğunu hippi gençler oluşturuyordu. Oraya da tuhaf fenomenlerin çekiciliğine kapılmış insanlar yerleşmişti. Etrafımızda acaip şeyler oluyordu, neredeyse büyülü. Öyle hissettik. Böyle bir ortamdan çıktığı için filmin biraz halüsinatuar bir havası var. Uçuk ima-

ermek istemiyorum, ama ....

lm gerçek bir ortak çalışma izlenimi veriyor. Özellikle bazı aktörler için ki ı sinemanıza oldukça uzaklar. Oyuncu seçimi nasıl yapıldı, özellikle de nny Deep?

eçmişte filmlerimi hep önceden aktörleri düşünerek yazıyordum. Bu a iki başrolü yorumlayacak aktörleri düşünerek yazdım. Johnny'yi yordum. Kendisine hikayeyi senaryolaştırmadan önce anlattım. Çok ecanlandı. Nobody'yi oynayan Gary Farmer'ı bağımsız bir sinema örinde izlemiştim, takdire şayandı. Klişeleşmiş, atletik yerli imajına uydığı için onu çok sevdim. İyi kalplı oluşunu seviyordum, çok insancıldı. tribüsyonun geri kalanını seçmedim. Bu yüzden ilk defa bir oyuncu sından yardım istedim, Laura Rosenthal. Dickinson rolü için kimi isğimi sordu. Ona Dickinson'da Robert Mitchum'u hayal ettiğimi söym, o kadar ki reddedeceğinden emindim. Tersine, ikna oldu ve onunla ştı; John Hurt için de aynı şey, ikinci derece rolü kabul etmeyeceğini ünmüştüm. Onunla da çok çabuk ilişki kurdu ve o da kabul etti. Gerçen şansım vardı. Diğer oyuncularla deneme filmleri çektim. Lance ıriksen, "Evet" dedi, Gabriel Byrne de. Bazı oyuncuları tanıyordum, Pop gibi. Enteresan bir karışımdı. Farklı oyunculuk stilleri olan aktörle çalışacaktım. En önemli zorluk tüm bu farklı oyunculukları bir uyum de tutabilmekti. Orkestradaki müzisyenlerle karşılaştırılabilir. Büyük bir onist senfonide altı saniyelik bir solo çalmayı kabul ediyor.

e Johnny Deep?

inç. Onu uzun zamandır tanıyorum, çok yakınız. Bana çok benziyor. t dörtlük bir kararsız, tam benim gibi. Nerede yenileceğini, ne ceğini hiç bir zaman bilemez. Neye olursa olsun konsantre olmaktan , ama oynamaya başladığı andan itibaren olağanüstü bir konsantras- Çok etkileyici. Aktörlerden çok şey öğrendim. Çok zenginleştiriciydi.

ırnard Hermann müziğinde Psycho'dan feyz alarak partisyonu siyahtan aza dönüştürüyor. Sanırım Neil Young da aynı ilkeden yola çıkarak birenstrümanla sonsuz çeşitlemelere gitti.

önce siyah beyazdan konuşalım. Renkli film ortaya çıkmadan önceki niyle kullanmak istiyorduk. Yani bütün palet üzerinde ve bütün aklarını kullanarak. Siyah beyazı vurgulu fakat grinin bütün tonlarıyla kte istiyorduk.

ah beyaz çok sert olunca da seviyorum. Ed Wood' daki gibi mesela, burada tersi. Yine, Neil Young film müziği yaklaşımı ile sinema ine çok şey öğretti. Film için yaptığı müzik yaklaşık 2,5 saat sürüyordu. Fransisco'da bir depoya Stüdyo kurduk. Neil Young iki üç gün üst üsiç dinlenmeden ve bazı müzisyenlerin yaptığı gibi filmi geriye sardırdan sürekli izleyerek aynı anda doğaçladı. Filmin müzikalitesine sadık ak için bu şekilde çalıştığını sanıyorum. Demin konuştuğumuz şeye orum, onun düşüncesine göre film müziği başından sonuna kadar tek nüzik parçası olmalıdır. Büyüleyiciydi. Elektro gitarla çalışarak kendinfilmin duygusal etkisini araştırdı. İki üç kere piyanoyu katarak, sadece ıyla çalıştı. Gitarı bir orkestra gibi kullandı. Bu filmin müziğine neredeyse Şamanik bir yaklaşımı vardı.

Neil Young'un müziği bir dış ses.

Tastamam öyle. Filmin dışında film kişisi. Çünkü Neil çok duyarlı bir kişi. Virtuöz olmadığı için büyük bir gitarist. Gitarı sese dönüştürdüğü için müziğini hep sevdim.

Dead Man sınırda bir film. Önemli Amerikan efsanelerinden. Bir bakıma borderline bir film. Bir çok alanda, coğrafi, zihinsel, yaşamla ölüm arasında.

Bu fikri çok sevdim. Sizden çalabilirim de (gülüşmeler) Yaşam bitince ölüm başlar. Varoluşumuzda kesin kes bildiğimiz birşey. Öleceğimizi biliyoruz. Ne zaman, nasıl belli değil. Soruyu kime isterseniz sorun. İster Papa'ya, ister Dala-i lama'ya, ister beş yaşındaki çocuğa. Hiçbiri cevap veremez. Gerçi Papa cevap vermek isteyebilir, ama biz pek dinlemek istemeyiz. (Gülüşmeler)

Blake'in yolculuğu biraz Conrad'ın "Karanlığın Yüreği"ni hatırlıyor. Bir dünyadan başka bir dünyaya geçiş fikri...

Filmin ilk seyircileri, Neil Young ve Orkestra ekibi oldu. Filmin ismi "Apocalypse Then, olmalı" dediler. (Gülüşmeler)

Görüşme 30 Ekim 1995'te Nicholas Saada tarafından New York'ta yapıldı. Cahiers du Cinema.

Çeviri: Ece OKAY

"Old friends, sat on their parkbench like bookends."
P.Simon

Meşhur hikâyedir, bilirsiniz. Hazretı Heisenberg bir gün elektronları incelemek ister. Fakat bir de bakar ki, o ne? Elektronu gözlemek için de elektrona ihtiyaç var ve bu gözlemeye yarayan elektron, gözlemlenecek olan elektrona bir türlü rahat vermiyor, yerının kestirilmesini engelliyor. "Demek ki" der Hz. Heisenberg, "bir materyali aynı cins başka bir materyal kullanarak inceleyemeyiz. İncelesek bile bu bir belirsizlik dahilinde olur".
Buraya kadar güzel, gayet mantıklı. Peki sorarım size, bit kadar elektronlar için bu çıkarsama doğru da, benim koskoca beynim bu kurala nasıl uysun? Başka bir ınsan kendi beyninı kullanarak benim beynimi nasıl incelesin? "Efendim sızın sorununuz..." diye nasıl ahkâm kessin? Bu insanın kompleksleri yok mudur? Geçim sıkıntısı çekmez mi? Duygusal ve cinsel ilişkileri yerli yerinde ve sağlıklı mıdır? Zamanında benim sevgilime âşık olduğu için bana hiç mi diş bilemez? Ya da bana karşı özel bir ilgi duymadığı ne malum? Hadı diyelim bunların hiçbiri geçerli değil... Peki beni nasıl algılayacak? Kendi beyni aracılığıyla. Acaba benim söylediğimi mi duyar, kendi duymak istediğini mi? Karşısında beni mi görür? Her şeyi iki boyutta gören karıncaların tepeden gelen insan ayağını kader olarak tanımladıklarını anlayabilir mi? Yılları-

> “belirsizlik – güvensizlik”

mı beraber geçirdiğim kişilerin ihtimal veremediklerine bu insan nasıl ihtimal verir? Beni ortalama bir vatandaş rolüne hazırlamak için niye bu kadar çaba harcar?
Bundan da vazgeçtik, varsayalım beni gözlemleyenin hiçbir kusuru yok ve beni olduğum gibi algılayabiliyor. Şimdi beni anlaması için aramızda mahalle kasabıyla olduğundan biraz daha hallice bir iletişimin kurulması gerekmez mi? O zaman da ver elini duygular... İçinde duygular besleyen bir varlık hem benimle iletişim kuracak, hem de beni nesnel bir biçimde inceleyecek ve önerilerde bulunacak. Gerçek iletişim kurulunca duygular oluşacak. Duygular ortaya çıkınca da perspektifler bozulacak. O perspektiften de kimbilir ben nasıl görüneceğim!..
Zamanında sünnetçimin seçimi bana bırakılmadı ama hiç olmazsa kafamı bir güvendiğime emanet etmem gerekir. Yukarıda anlatılan kaygılardan dolayı bu güvendiğim kişi bir ruh profesyoneli olmayacak (ruhsuz bir ruh profesyoneli olabilir ama o da beş para etmezin biridir Allah bilir!). Gene ne varsa eski dostlarda var. İncelemek zorunda kalmadan anlarlar.

Hasan LEHİM

“dikkat ediyorum”

Gide gide bir söğüde dayandım... dayandım...

Uykum geliyor. _____ Uyuyorum.
Karnım acıkıyor. _____ Doyuruyorum
Sakallarım/bıyıklarım uzuyor. _____ Kesmiyorum.
Rüya görüyorum. _____ Hatırlamıyorum.
Düşünüyorum. _____ Hayata geçiremiyorum.
Yoruluyorum. _____ Dinleniyorum.
Nefes alıyorum. _____ Rahatlıyorum.
Sertleşiyor. _____ Boşaltıyorum.
Dinliyorum. _____ Anlıyorum.
Tırnaklarım uzuyor. _____ Kesiyorum.
Konuşuyorum. _____ Dinliyorum.
Çişim geliyor. _____ İşiyorum.
Koku alıyorum. _____ Tanıyorum.
Seviyorum. _____ Ayrılıyorum.
Bakıyorum. _____ Görüyorum.
Yutkunuyorum. _____ Konuşuyorum.
Kirleniyorum. _____ Yıkanıyorum.
Yaşıyorum. _____ Sanıyorum.

Faruk BAYDAR

Şu anda bir ürperti bir endişe, bir kaygı, bir huzursuzluk ve bir şeyden çok korktuğum andaki gibi bir his ve sık sık yutkunmaların ardından ayaklarımın altında ve ellerimde terlemeler, testislerimde ürperti ve şişme hissediyorum. Vücudumun çeşitli yerlerinde seyirmeler oluyor.

Beni insanların varlığı tedirgin ediyor ve onların yanında hep eğreti kaldığımı

> “beyin ishalimi ne olmuştum”

düşünüyorum. Ama insanların arasında girip onlarla konuşmak istiyorum. Bir sevgilinin, bir annenin evet özellikle anne göğsüne uzanarak onun kalp atışlarını dinleyerek huzur bulmak istiyorum. Aramda negatif elektiriklenme olan bir insanın bana zarar vereceğini kuruyorum. O insanlar ki yüzlerindeki hareketlerinden mimiklerinden neler düşündüklerini neler hissettiklerini yürüyüşle-

en duruşlarından anlıyorum ve
erine bakıyorsun ve elleri yürek-
ıde pır pır eden kırılgan bir can
dıklarını görüyorum. Onları bir
r gibi inceliyorum. Mesela elma-
kemikleri çıkmış, gözlerinin altın-
emberler oluşmuş, burnu suratı-
beceriksizlikle monte edilmiş.
ki ona ait değilmiş gibi.)
ların onu çökerttiğini, çocukları-
şini aralarındaki ilişkiyi cinsel ya-
nın nasıl geçtiğini insanlarla iliş-
nin nasıl olduğunu nereden ne-
gittiğini hangi siyasi düşünceye
l verdiğini. Hastalıklı yönlerini
lerini hatalarını yorumluyorum.
enim sahip olmadığım konuşma
ılerini becerilerini zeka seviye-
düşünüp onların benim içinde
ıduğum herhangi bir olay karşı-
nasıl bir davranış içinde bulu-
klarını benim ise kesinlikle öyle
ıam gerekse bile yapamıyacağı-
üşünüyor ve bu yüzden kendi-
ızıyor ve aşağılıyorum. Çok yer
ıek, çok şey öğrenmek çok
ıak ve çok yazmak istiyorum
bir insan olup (belki gö.üm gö-
er).

Kendimi ispatlamak ve işte ben böyle bir insanım diyerek kendimi hayata ihbar etmek istiyorum. Ayrıca kendimi sürekli espri yapmak zorunda olan bir espri bakanı gibi görüyorum. Yolda yürüyen insanları gördüğümde onları tepeden tırnağa inceliyorum. İncelemekle yetinmiyorum. Mesela yürüyen bir insanın arkasında bir cami var ve hemen o insanın kafasını bir camiye benzetiyorum. Hani şu meşhur teşhircilerin giydiği o uzun paltolardan giyen bir insanın bana kendini teşhir edeceğini düşünüyorum. Sonra paltosunu açtığını düşünüyor onu pelerine benzetip süperman olup uçtuğunu düşünüyorum. Aşırı mizah dergisi okuyor ve hayatı hep absürd algılıyorum. Çok sıkıldığım anlardan birinde belediye otobüsündeyiz diyelim. İçimden sürekli konuşma isteği geçiyor ve sessiz geçen her metre beni sıkıntıya gark ediyor. Bazen saçları (siyah ve kır düşmüşse) onları çelikten doğranmış ince tellere benzetiyorum. Kaşları bıyıkları bana anlamsız, rahatsız edici ürkütücü ve aynı zamanda komik geliyor. Kulaklarına bakıyorum neden o şekilde değilde başka bir biçimde yapılıp yapılamayacağını düşünüyorum, içimden duvar kenarından yürüyen insanların kafalarını duvara sürtme geliyor. Ve duvarda; hani nasıl sümüklü böcek arkasında bir iz bırakır, onun gibi işte duvarda bir kırmızı leke kalıyor. Ama bu ne bir şarap ne de dile elektro şok yaptıran öksürük şurubu bu sadece içinde Rh taşıyan bir can sıvısı. Gündelik işler bana hep işkence gibi gelir. Yüzümü yıkamak, yatağı toplamak, bir çivi çekiç alıpda birşeyler onarmak. Hep ellerim eğreti durur bu işlerde annem benim yerime hep bu işleri yapan bir peri kızı olmuştur daima.

Mustafa ATAPAY 19 Ocak 1996

(Oradan bir atlı geçti.)

"how I wish you were here"

evet, böylece neden burada olamadı-

ğın sorusuna incinmeyen bahaneler sı-

raladık birlikte... seninle biraradayken

yapabileceğimiz en iyi şey... seni diğer

erkeklerden farklı kılan bir şeylerin ola-

“

psikolog ve çocuk ve “sen”ve tüm okyanuslar

”

bilmesi ihtimalini dahi yok etmeye çalı-

şarak aslında kendimi koruyorum... ba-

haneler uydurmak, itiraf etmekten daha

iyi ve kolay değil mi? Öyleyse şu an

yaptığım şeye de bir bahane uydurmalı-

yım, çünkü bir itirafa benziyor... hayır,

iz korkmuyorum, kesintisiz de-
edebilirim. hayatımda bir kez
ıloğa gittim ve o bana gelecekte
ıanik depressif olacağımı söyle-
ɔu iyi, çünkü henüz değilmişim...
kötü, çünkü her gün o geleceğe
ı yaklaşıyorum.. yirmi yaşın ge-
i nedir? kırk mı, elli mi... daha
·ken yoksa... farkında mısınız, bu
ada ne kadar çok erkek var!
bir de kaburga kemikleri olma-
.... aslında onları severim, yani
leri... ya da her ikisini de... ama
ı bir bütün olarak görmek ba-
rkütücü... tek tek uğraşmak da-
vkli. şu an bir tanesiyle uğraşı-

yorum zaten... o başta söz ettiğim "sen" o işte... onu genelleş-
tirerek kendim için ürkütücü bir hale sokuyorum. -ürktüğüm şeylerden kor-
karım- -korkunca da kaçarım-- ki kaçayım... aslında biz kadınlar da sayıca az
sayılmayız -sayılar sayılmak içindir... Ama kendimi genellemekten hoşlanmadı-
ğım için çok yalnızım. o uğraştığım "sen" bunun farkında olmadığı için tehli-
kede sayılmam, ama bu benim yalnızlığımı daha da büyütüyor... iki tarafa da
uzak olmak daha büyük bir sorun... psikologlar seni anlamak istemezler, sa-
dece etiketleyip dosyalara yerleştirirler ve dosyaları da zevkli seçilmiş raflara
koyarlar... bunun estetiğe aykırı olduğunu kim söyleyebilir ki? zaten kendileri
de genelde güzel çerçeveli gözlükleri ve ellerindeki pahalı kalemler ve küçük
şirin ciddi not defterleriyle gayet estetiktirler... kullandıkları sözcüklerin zara-
feti sizin dar dünya görüşünüzü utandırır... ya da belki sadece benim sevgili
psikoloğum biraz gözümü korkutmaya çalışıyordu, kimbilir... bildiğim tek şey,
sorunlarımın hiçbiri şimdiye dek çözülmedi ve ben onları sözcüklere yükleyip
okyanuslara göndermek istedim hep... hiçbir zaman da beceremedim...

DOŞKA

1

Ben neyim dedi bir kenarda hiçlik, kümelenmiş evlerin geometrik oyuklarına. Her bakış devinen buz damlası yağmu. Geriye kalan ölümsel bir levha. Ya da her ada kendine dönen anlam. Yoksa yokluk istenci mi ki, o farklı dinleti farklı zaman.

2

Her şeyin bitmesine yakın karanlık ufka dönmesi renklerin, güneşin yırtılması baştan başa; sabah. Suyun suda görmesi kendini, boğması balıkları, kendinden utandığı bir bahar günü; akşam. Ve herşeyin biteceği an, karanlık sahil, kan pıhtısı, kum, yeniden diriliş zamana, aç kurtlar, kemik tozu ve su, suda yanlızlık; gece.

3

Sonundayım duyumlar ötesi rüzgarların. Başlangıcı değil bu yangınların kokusu, düşlerimde taşıdığım yaşama dair. Hiçlik alıp hiçlik satıyorum. Dairem ereksiz sayıların kapsamı saltık. Dönmek bağıntıların ötesinde dönmek; dönüp dönüp yaklaşmak, tanımsız anlamlara.

“sonsuzluğa sesleniş”

4

Yıl 1945. Sonsuz ölüler katında ölümün ölüme vurulduğu gün, yeni bir gen çağı baktı sonsuzluğa. Sonsuzluk imlerin gerçeğe sunduğu bir güldü gölgesinde yanan güneşin. Ve yalandı ona, el tezgahlarından makineye dökülen zaman.

5

Mavinin karanlığa dağıldığı koridorlarda bir yer olmalı yakın. Bütün renkler çözülmeli orda. Zamansız gelgitlerim durmalı. Ölüm orda açılmalı kapıları gibi sonsuzluğun. Genlerim gülmeli hep bir ağızdan, gün boyu taşıdıkları tutkulara. Orda, orda her şey son bulmalı bildiklerimin tersine.

6

Yılların ayrılığı bir güldü verdiğim sana, en sayrılı günümde. Bir hiçti belki yollarının uzadığı akşamlarda, varlığın sancısı benliğim, gülümden ayrı doğumlarda. Ya da bir ölümdü armağanım olan, sonsuz yükselişine eylemin.

Hüseyin KURNAZ

“

çocuk

”

bugün
çırılçıplak bir çocuk gördüm
bir tarlada.

Özgürdü kız çocuğu
daha intihar nedir bilmiyordu.

J.C.
Türkçesi : M.Z.

Psikoanalitik literatür konu ile ilgilenmeye yeni başlayan okuyucu için can sıkıcı ve anlaşılmaz olabilir. Bu yazının amacı psikoanalizin en temel öğelerini basit ve açık bir dille açıklayarak en sıradan kişinin bile bu güçlü ve gürbüz teori ve tekniğini anlayabilmesini sağlamaktır.

Psikoanalitik teori psikolojik sorunların çok genç yaşlarda başladığını öne sürer. Elbette pekçok hastanın sorununun kökeni ; erken yaşam evresinde sağlıklı " obje ilişkisi" kuramamaya dayanır. Obje ilişkileri teorisi ise objeye gereksinimi olan objelerin dünyadaki en şanslı objeler olduğu varsayımından çıkmıştır. (Streisand 1967, satır 1)

Analitik teorisi ise pekçok, en çok ve/veya tüm psikolojik sorunların cinsel

> “psikoanaliz: teori ve teknik konusunda kılavuz”

organlar ve cinsel işlevlerle bağlantılı olduğunu öne sürer. Doğrusu modern psikoanaliz teorisyenleri yeni yeni Freud'un bu konudaki engin içgörüsünü tam olarak kavramaya ve penisin varlığının kendi başına bile tedavi edici bir değişim yaratmak için gerekli ve yeterli olduğunu görmeye başlamışlardır.

Diğer teorik ikna terapistlerinin aksine, psikoanalistlerin elinin altında kullanıma hazır ve başarılı bir tedavi sonucu elde edebilecekleri çeşit çeşit teknik vardır. Bu teknikler arasında " yüzleştirme - confrontation (hastayı en temel sorunla yüzleştirme), " açımlama - clarification (sorunlara odaklama) " yorumlama - interpretation (bilinçdışını bilinç alanına taşıma) ve Çözümleme , Working through .

Çözümleme konusunda fikri olma-
n okuyucu için hassas bir tanımla-
a üstünde halen çalışılmaktadır.
Psikoanalitik kavramlarla ilgili böy-
bir yazı; klinik bir vaka örneği ve-
meksizin tamam sayılmaz. Hatta
ı sunuma ayrı bir zenginlik katar.
:çilen vaka 27 yaşında erkektir.
ok çabaladığı halde doyuma ulaşa-
amaktadır. (Jagger ve Richards,
65)
Tedavinin 86. seansında geçen,
ağıdaki canlı terapist - hasta etki-
siminde - "Yorumlama" tekniğinin
kin bir örneğini görmekteyiz.
Hasta : Bilmiyorum. Bazen kendi-
gerçekten çok isteksiz hissediyo-
m.
Analist : Libidinal erotik fantazile-
doruğa çıktığında anne figürüne
nelik ensestöz arzun sözel dışı
llara başvuruyor. Bunu söylemek-
ı nefret ediyorum ama; senin kı-
şan egonun hiç de işine yarama-
ı çok ilkel ve oldukça ilerlemiş bir
gresyonun mevcut. Dürtü-yönse-
li benliğin sanki narsisistik biçim-
açık ça yaralanmış. Bu durum da
na karşı eşcinsel eğilimler duy-
.nla açığa çıkan ego-uyumlu bir
gatif aktarıma neden olmuş.
Hasta : Ne ! Bunu tekrar eder mi-
iz? Yani iyileşecek miyim ?
Psikoanalizde aktarım konuları ile
raşmak çok can alıcıdır. Aktarımın
rumlanması kadar etkili birşey
maz. Örneğin; çözümleme evre-
de ve 9832. seansta kendini ele
en dönüşümü ele alalım :
Hasta : Yan dairede oturan kadına
n ilgim giderek artıyor. Onu çok
ici buluyorum.
Analist : Mmm h mm. Bu çekicili-
nedeni benim sana duyduğum
sel istekten kaynaklanıyor olabilir
? Demek istediğim; senin bana
duğun cinsel istekten.
Hasta : Freudyen kayma (sürçme)
likleri bu mu yoksa ?
.nalist : Üzgünüm. Bugünlük vak-
iz doldu.
üyalar da özellikle serbest çağrı-
yoluyla incelendiklerinde; hasta-
bilinçaltına giden yolda kullanılan
çok önemli araçlardır.

Hasta: Dün gece garip bir rüya gördüm. 5 yaşlarındaydım. Yatak odalarına yılan gibi süzüldüm ve babamı öldürdüm. Allah bilir neden ? Sonra hatırladığım bir başka an; bir kilisede evlenmek üzereydim. Gelinin kim olduğuna baktığımda; kahretsin gelin annemdi ! Rüyam boyunca arkamda keskin bır palayla beni kovalayan babamın imajı hiç kaybolmadı. Ne tuhaf değil mi ?

Analist : Sen bu " garip " durumla nasıl bir bağlantı kuruyorsun ?

Hasta : Niye ben. Asıl sen bu " garip " durumla nasıl bir bağlantı kuruyorsun ?

Analist : Garip. Trip. I can boogie. Bigudi. Fahriye abla. Erzincan. Şair. Gece. Korku. Merdiven. Eldiven. Sebep. Edep. Edip, Ödip.

Hasta : Evet , anladım.

Şüphesiz rüyaların yorumlaması gereklidir.

Başarılı bir psikoanalist, kariyerinin erken dönemlerinde Freud'un ana-babaların isteklerini tatmin etmekle ilgili tabusunun altında yatan bilgeliği öğrenir. Hastanın ne istediği ile hastanın neyi gereksindiği arasında çok temel bir ayrım vardır. Hastanın tatmin olmasını ertelemenın bir yolu; sorulabilecek hiçbir kişisel soruyu yanıtlamamaktır. Seçilecek yanıtlar kendini ele verici hiçbir bilgi içermeyecek şekilde olmalı ancak hastanın çağrışımlarına ve fantazilerine kapı açmalıdır. Bu tip durumlarda en iyi teknik; uzayan sessizlik anlarıdır.

Hasta : Güzel bir gün di mi ?

Analist : (Sessizlik)

Hasta : Tişörtümü beğendin mi ?

Analist : (Sessizlik)

Hasta : (Koltukta aniden dönerek) Böö !

Analist : (Hafifçe geriye sıçrar) (Sessizlik)

Hasta : Böö deyince aklıma hep möö gelir . İçimden şu an ağlamak geliyor.

Analist : Möö ile ağlamanın ne ilgisi var ?

Hasta : İnek ?

Analist ? Kim ?

Böylece analistin sessizliği ; hastanın uygun bir içgörü ve duygulanım kazanması için ne kadar yapıcı biçimde kullanabileceğini görmekteyiz.

Sonuç olarak analiz yapabilmek analistin kendisinde de stres yaratabilecek güç bir iştir. Analistlerin kendi çözümlenmemiş çelişkilerinden köken alan içsel reaksiyonlarına " ters-aktarım - counter-trasnference" denir. Kendileri de iyi bir analizden geçmiş olan analistler ters-aktarımlarına bağlı reaksiyonlarını kontrol altında tutarak bu durumun tedavi sürecini olumsuz etkilemesini engellerler. Hastalarına karşı aşırı derecede ters aktarımı olan analistlerin bu durumu kendi analistleriyle tartışmaları çok önemlidir. Analistlerin analistleri kendi hastalarına karşı geliştirdikleri ters aktarım reaksiyonlarını kendi analistleriyle tartışacaklardır ki bu analistler de hastaları olan analistlerin ters aktarımlarını günün birinde kendisi de analist olacak hastalarıyla tartışacaklardır.

Referanslar

Jagger, Mick and Richards, Keith (1965) (I can't get no) satisfaction. (Şarkı) Londra RCA Records

Streisand , Barbra (1967) . Objects. In B. Streisand, Greatest hits : Volume I . New York : RCA Records.

Carolyn Murphy-Maryland Üniversitesi
"The Primal Whimper"
Çeviri: İlknur BİRSEL

Son zamanlarda araştırmacılar (Rosenthal, Sack and Wehr, 1983) mevsim değişiklikleri ile depresyon sıklığı arasındaki ilişkiye dikkat çekerek Mevsimsel Duygulanım Bozukluğu (MDB) terimini ortaya attılar. Sack Carpenter, Parry, Mendleson and Wehr (1985) MDB'nin beyinde çok yüksek oranda melatonin salınmasıyla birlikte olduğunu öne sürdüler. Bu hormonun salınımının günışığı ve aydınlık düzeylerinin süresiyle ilişkili olduğunu düşünen birkaç çalışmada (Byerley, Brown and Lebegue, 1987; Isaacs, Stainer, Sensky, Moor and Thompson, 1988; Rosenthal et al., 1984) endojen depresyonda olan hastaların yapay günışığına maruz kalmalarının, depresif belirtilerin düzelmesiyle sonuçlandığı gösterildi.

“

kış depresyonun tedavisinde parlak ışık tedavisi:

yeni ufuklar

”

Colin D. Field, M. Sc.
İyatroenik Müdahale Enstitüsü

*İyatrojenik Müdahale Enstitüsü'ndeki araştırmacı çocuklardan bir kısmı bu araştırmaları doğrulamaya çalışmaktadır. Ne yazık ki, buradaki son bütçe kısıtlamaları Rosenthal et al. (1984) tarafından bildirilen donanımı sağlamamızı önledi. Bununla birlikte, becerikli ekibimiz depresyonun tedavisine yönelik bu yeni yeni filizlenen alanın önünün açılmasında öncülüğünü kimseye bırakmazdı. Elde ettikleri bulgular aşağıda bildirilmiştir.

*Herhangi bir hastalığın tedavisinin yol açtığı yeni hastalık durumu.

1. DENEY:

Fazladan Işık Depresyonu Düzeltir mi?

YÖNTEM

Olgular:

Aday olgular depresyondaydılar ve klinik görüşmede depresyonlarına geçerli bir neden bulunamadı. Buna dayanarak endojen (endo: bulamıyorum; jen: daha iyi bir neden) depresyon tanısı aldılar. Dört olgu Enstitü'de yatan hastalardı. Kalan 16'sı ekip üyesiydiler. Bunların türdeş bir grubu temsil ettikleri kanısına varıldı.

Deneyin planlanan başlangıcından ikihafta önce bütün aday olgularından anti-depressan ilaçları bıraktırıldı. Hayatta kalan (kendiliğinden intihar ölçütlerini doldurmamış olan) bütün adaylar rastgele olarak deney ve kontrol gruplarına ayrıldılar (her gurup için n-2).

İşlem:

İlk oturumun başlamasından önce ve bir kez de son oturumun bitiminden sonra olguların depresyonu iki puanlık bir ölçekte kendileri tarafından derecelendirildi (1- depresyondayım; 2-daha iyiyim).

Olgular, her biri 4 saat süren 4 oturum boyunca, tavanına 150-W'lık bir ampul asılı 3mx3mx3m boyutlarında boş bir odaya kondular. Kontrol grubundaki olgular "kapalı" modda işleyen (yani deneyicinin kontrolünde düğmenin "kapalı" konuma çevrildiği) ampullü odaya kondular. Deney gurubundaki olgular "açık" modda işleyen (yani, deneycinin kontrolünde, düğmenin "açık" konuma çevrildiği) ampullü odaya kondular.

SONUÇLAR

Sonuçlar düşkırıklığı yarattı. Deney başlarken, hayatta olan dört olgunun hepsi de kendilerini "2-daha ıyiyim" şeklinde derecelendirdiler. Yine de deneye devam edildi.

Oturumların tamamlanmasından sonra bir kontrol olgusu kendisini hâlâ "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirirken, öteki kendısini yalnızca depresyonda olarak derecelendirmekle kalmadı, derecelendirme kâğıdı üzerine "3-karanlıktan ürktüm" diye bir açıklama da ekledi.

Deneysel girişimin bitiminden sonra, her iki deney olgusu da kendilerini "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi. İlki, şu anda canının da sıkıldığını ekledi. İkincisi, kablonun daha uzun olmasını istediğini, böylece duya ulaşıp parmağını içine sokabileceğini söyledi.. Bu olguların ikisi de Enstitü'nün çalışanlarıydılar ve bu olayın ardından deney verilerini boşa çıkarmak için gizli planlar kurmaktan işlerine son verildi.

2. DENEY:

Olgular Orada Öyle Otururlarken, Onlara Başka Ne Yaptırabiliriz?

1. deneydeki deney olgularından biri canının sıkıldığını söyleyince, bu, araştırma timimizi düşünmeye yöneltti. Düşünmeyi bitirdiğimizde, aşağıda anlatılan yeniden planlanmış ikinci deneye seyirttik.

YÖNTEM

1. deneyde anlatıldığı gibi seçilen, yaşamakta olan dört aday olgu, rastgele deney ve kontrol guruplarına ayrıldı. Bu kez bütün adaylar ekip üyesiydi, çünkü sınırların dışına çıkan veri puanlarının kullanılmasını önlemenin önemli bir yenilik olduğu kanısına varıldı.

Olguların depresyon düzeyleri 1. deneyde anlatılan 2 puanlık ölçeğe göre derecelendirildi.

Bütün olgular, her biri 4 saat süren oturum boyunca, tavanına 150 W'lık bir ampul asılı 3mx3mx3m boyutlarında boş bir odaya kondular. Kontrol gurubundaki olgular "açık" modda işleyen (yani 1. deneydeki deney grubuyla aynı) ampullü odaya kondular. Oturumlar sırasında, "Eğer böylesine Allahın belası bir depresyondaysanız, niye hemen kendinizi öteki tarafa göndermiyorsunuz?" gibi sorularla dolu, kendi-kendine işaretlenen yeni bir depresyon ölçeği (Kendini Doğrulayan Kehanet Depresyon Ölçeği) verildi.

Bunun da önemli bir yenilik olduğu düşünüldü, çünkü kontrol olgularının deneyin yarısında kendiliklerinden depresyonlarından kurtulamayacakları kesindi.

Deney gurubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift güneş gözlüğü, bir şişe bronzlaşma losyonu, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar ve Enstitü'nün Noel partisinden artakalmış bir kutu ucuz şampanya bulunan, ışıklı bir odaya kondular.

SONUÇLAR

Bu kez sonuçlar muğlaktı. Başlangıçta iki kontrol ve iki deney olgusu kendilerini "1-depresyondaydım" şeklinde derecelendirdiler. Deneysel girişimi takiben bir kontrol olgusu kendisini hâlâ "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi ve sonuçta kontratı yenilendi. İkincisi kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirdi ve Kendini Doğrulayan Kehanet Depresyon Ölçeğinin

test-retest güvenilirliğinin (ki bunu canının sıkıldığı anlarda hesaplamıştı) "osuruktan" olduğunu düşündüğünü ekledi. Sonuç olarak Enstitü'deki işine son verildi.

Deny gurubunun ilk üyesi bu kez de kendisini "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi ve "Noel partisinde herkesin bucak bucak kaçtığı o bozuk şampanyayı bana vermeniz kötü bir şaka; en azından mantar tıkayabilirdiniz" diye de ekledi. Tabii, onun da işine son verildi. Deney gurubunun ikinci üyesi kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirerek çok iyi vakit geçirdiğini ekledi ve bu nedenle de hâlâ ücretini ödeyen insanlar adına çalışmaya devam ediyor.

3. DENEY:

Yaz Güneşinde Bu Kadar İyi Olan Nedir, Allah Aşkına?

Araştırma timi biraz daha düşündü. "Yaz güneşinde bu kadar iyi olan nedir Allah aşkına?" diye kendi kendimize düşündük. Nihayetinde güneş yanığı olabilirsiniz. Plaja gitmekte bu kadar iyi olan nedir? Kim ayaklarının parmakları arasına kum dolsun ister? Kim erimiş dondurmanın parmaklarından damlamasını ister? Kim kum sinekleri ve köpekbalıkları tarafından ısırılmak ister? Kim uyuşuk uyuşuk o parlak ışığa gözünü dikerek bakmak ister? Doğal olarak bu sorular kışın ışıklandırma koşullarının depresyondaki hastalar üzerine etkisini araştırmamıza neden oldu.

YÖNTEM

1. deneyde anlatıldığı gibi seçilen, yaşamakta olan dört aday olgu, rastgele deney ve kontrol gruplarına ayrıldı. Bu kez de bütün adaylar ekip üyesiydi. Olguların depresyon düzeyleri bu kez de 1. deneyde anlatılan 2 puanlık ölçeğe göre derecelendirildi.

Olgular bu kez de her biri 4 saat süren 4 oturum boyunca, tavanına asılı ve işlemekte olan 150-W'lık bir ampul bulunan 3mx3mx3m boyutlarında boş bir odaya kondu.

Kontrol gurubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift güneş gözlüğü, bir şişe bronzlaşma losyonu, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar, Enstitü'nün Noel partisinden artakalmış bir kutu ucuz şampanya, yerlerde kum taneleri, parmaklarından damlayan erimiş dondurmalar, birkaç kum sineği ve küçük köpekbalıkları bulunan bir odaya kondular.

Deney grubundaki olgular; bir şezlong, bir şemsiye, bir çift kışlık bot, bir palto, bir atkı, boyalı basından rastgele seçilmiş bir tomar, bir kutu soğuk bira, yerel futbol maçına ayarlanmış bir televizyon ve işporta malı etli börekler* bulunan bir odaya kondular.

SONUÇLAR

Sonuçlar çok yüz güldürücüydü. Bu kez de başlangıçta iki kontrol ve iki deney olgusu kendilerini "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdiler.

Deneysel girişimi takiben her iki kontrol olgusu da kendisini hâlâ "1-depresyondayım" şeklinde derecelendirdi. İkisi de kum sinekleri ve biri az da olsa köpekbalığı tarafından ısırılmıştı. Her iki olgu da şimdi Enstitü'den hasta olarak ayrılmış durumdalar.

Deney grubunun iki üyesi de kendisini "2-daha iyiyim" şeklinde derecelendirdi; her ne kadar biri, son haftanın maçının tekrarı yerine yeni oynanan bir maçı seyretmeyi tercih edeceğini belirtse de. Öteki de durup dururken "yazık, yağmur yağmadı" diye bir açıklamada bulundu.

TARTIŞMA

Bildirilen üç deneyden şu görülüyor ki, ışıklandırma düzeyleri kadar can sıkıntısı da mevsimsel olarak depresyona giren hastaların durumlarında bir rol oynamaktadır. Sadece ışıklandırma düzeylerinin azlığına bağlı olarak kışın daha çok depresyona giren bir depresyonlu hastalar gurubu (şimdi bunlara "Tip I mevsimseller" diyoruz) değil, bugüne kadar bildirilmemiş bir yaz mevsimi depresyonluları alt grubu ("Tip II mevsimseller") da bulunduğu anlaşılıyor.

Bu kavramdan yola çıkarak geleceğe dönük bazı kararlar alabileceğimizi düşündük, ama tam bu sırada "karışık değişkenler" diye bir şeyden dolayı bağışlarımız iptal edildi. Değişkenler hakkında düşündüklerimiz de böyle.

Çeviri: Hakan ATALAY

* Yerel bir Avustralya lezzeti. Bu deneyi yinelemek isteyen ABD'li araştırmacılar isterlerse bunun yerine bir hot dog standı koyabilirler.

Boşluk sadece seninse, ben dolgu olmak istemiyorum
Senin tek malt Whiskey'in olmak istemiyorum
Alt çekmecede sakladığın
Yara benimki değilse bandajın olmak istemiyorum
Bana biraz temiz hava ver
Tapılmak istemiyorum, sadece sana temsil ettiğim şey için
Senin çocuk bakıcın olmak istemiyorum
Kocaman bir oğlan oldun artık
Annen olmak istemiyorum
Seni rahmimde 9 ay taşımadım
Bana arka kapıyı göster
KORO
Vizite saatleri 9-6 arasındadır ama 6'yı 10 geçe gelsem
şey, şimdiye kadar biliyorum ki beni içeri sokmanın bir yolunu
bulursun ve oh!
Boş şişeye dikkat et dibinde delikler olan
Bak işte çok fazla şey istiyorsun ve doktor ben değilim
Üstünde yürüdüğün yumurta kabuklarının süpürücüsü olmak istemiyorum

“doktor değil”

Senin diğer yarın olmak istemiyorum; ben 1 artı 1'in iki
ettiğine inanırım
Senin yemeğin olmak istemiyorum veya gece yarısındaki yüzüne
çarpan buzdolabının ışığı
Hey, neye açsın
Senin parçalarını birarada tutan yapıştırıcı olmak istemiyorum
Senin idolün olmak istemiyorum
Zira kaide çok yüksek ve ben yüksekten korkarım
Yaşanılıp bitirilmek istemiyorum
Vekâleten yapılan durumlarda
Lütfen pencereyi aç.
KORO
Bir gün yaşanmak istemiyorum prensibim geçen haftayken
Kırılmış kalbin ve yaralanmış çarpmasını sorumlusu olmak
istemiyorum
Senin soluduğun dumanın alternatifi olmak istemiyorum
Bana neden teşekkür ediyorsun
Bana neden teşekkür ediyorsun.

Şarkı sözü: Alanis Morisette
Çeviri: Deniz BORO

Ağustos 1995. Haymana Ovası. Haymanalı ünlü gazozcu Rüstem imalathaneyi kapamış, akşam namazını eda edip eve gelmiş, hanımının yaptığı az şekerli kahvesini çoktan içmiş, bahçedeki gölgelikte kestiriyor, arada da sol bacağını tatlı tatlı kaşıyor. Hafif, serin bir rüzgar esiyor.

Aynı saatler. Haymana Ovası açıkları. Gökyüzü. Bir uçak. İçinde Coca Cola firmasının üst düzey yöneticileri. Ne kadar üst düzey? Çok üst düzey. Coca Cola'nın sırrını yani hayatın gerçek tadını (biz bilmiyoruz, sadece tadıyoruz, ama şimdilik.. birazdan herşey değişecek... hah ha.. burada sinsi sinsi güleriz) bilen on kişiden sekizi. Keyifleri yerinde, Gobi Çölü'ne gidiyorlar. Bir orası eksik kalmış, orayı da Coca Cola'ya kavuşturacaklar.

“haymana konnekşın”

Aynı saatler Los Angeles açıkları. Karayolu. Highway 97. Bir trafik kazası. İki ceset. Üstlerinde birerden iki tane underground gazete örtülü. Yakın plan. Ölenler Coca Cola'nın sırrına sahip diğer iki kişi. Kaderin garip cilvesi. Birisi ölmeden önce asfalta kanıyla iks çizmiş. Cesetlerin başında düşünceli iki kişi. İki polis. Biri Dörti Heri Clint Eastwood. Diğeri, onun içine kapanık, ama gözünü budaktan sakınmaz ortağı Julio Andy Garcia. Kamera cesetlerin üzerindeki gazeteden bir uçağa doğru uzaklaşarak kararıyor.

Haymana Açıklarındaki uçakta ani bir motor gürültüsü. Uçak hızla irtifa kaybediyor. Mürettebat paniğe kapılan Colacıları teskin etme telaşında. (Adamlar zengin tabii, canları tatlı) Neymiş? Korkula-

: birşey yokmuş. Ulan kanat koptu
liyor bu mürettebat hala görev
ma peşinde. (Lafa da bak, müret-
at...) Gerçekçi olun biraz. Gerçek-
Düşüyorsunuz işte. Kabul edin.
şen uçağın içinden görüntüler.
r şey birbirine karışmış. Feryatlar,
ıklar falan. İnsanlar alabora. Tatsız
üntüler. Hiç anlatmayalım daha
Zaten birazdan uçak düşünce hep
ikte olay yerine bağlanacağız.
Gazozcu Rüstem gölgelikte burnu-
konan sineği kovalıyor. Oh! Pek
tatlı uyuyor. Çok özendik.
üyük bir gürültü, ardından patla-
Dumanlar. Coca Cola'cıların uça-
Haymana Ovasında paramparça.
stem gürültüye uyanıyor. Atlayıp
ktörüne, bir saatte enkaza ulaşı-
. Parçalanmış cesetler. Uçağın
toru hala yanıyor, küçük patlama-
oluyor. Pilot kabini gövdeden
mış uzaklarda. Kara kutu nerede?
temin işi değil o. Kara kutuyla te-
zyon seyircileri ilgilendirilecek ak-
ı haberlerinde. Dumanların ara-
lan "help ... help..." diye bir inle-
duyuluyor. Colacı Kristofır'dan in-
en nağmeler dinliyoruz. Şiddete
alışık bir millet olduğumuz için
ek üzere olan Cola'cı Kristofır'ın
bize nağme gibi geliyor. Gazozcu
tem help nedir bilmez, ama adam
lp" dese de fark etmez. Çünkü
tem insan canlısı. Alıp Kristofır'ı
töre yerleştiriyor. Sekiz Cola'cı-
yedisi sırlarıyla birlikte Gobi'yi
emeden ebediyete intikal etmiş
umdalar. Kristofır ise fena yara-
mış, belden aşağısı tutmaz durum-

elden yukarısı da zaten bir anlam
e etmiyor. Rüstem dil bilmez li-
bilmez, Kris ise aksanlı İngilizcesi
nlemekte. Rüstem şu anda inle-
eri dinlemiyor, traktör kullanıyor.
emeye kalksa da gürültüden duy-
. Eski model traktör altındaki.
coca Haymana gazoz kralının al-
a külüstür bir traktör. Kris- ki
nefeslerini Haymana Ovası'nda

kesik kesik vermekte- Amerika kıtasına İsveç'ten göç etmiş bir aileden gelmekte. Gençlik yıllarında bir yandan Harvard'da tahsilini sürdürürken öte yandan folk müziği yapan gruplarda şarkıcılık yapmış. '68-69-70' falan. Ve o kadar. Kri şimdi Coca Cola'nın General Manager'idir. Doğal bir güzergahtan doğru Coca Cola generalliğine kısacası. Kr allah aşkına ne işin var senin Haymana Ovası'nda, çok gizli tuttuğunuz 7x formülünü ezberleyene kadar Türkçe su nasıl istenir öğreneydin. Hayatta ilk intibalar çok önemlidir evet, ama Rüst ile Kris'in traktörün üzerinde çaresizlik içinde boş boş bakışmalarının hayattaki ilk ıntibalar bahsiyle pek de bir alakası yoktur. Çünkü Haymana Ovası'na düşmüş bir uçakta intiba aranmaz. Yaralı aranır ki bulundu. Kara kutu aranır ki işimiz bu değil. Trak yavaş yavaş ilerliyor keçi yollarından. Kris "sevın x.. sevın x" diye garip sesler çıkarıyor, bostan korkuluklarını cyborg zannedip ürküyor. R gavurun gazoz istediğini sanıyor. Traktördeki kasalardan bir şişe Haymana Gazozu çıkarıp K'ya ikram ediyor. "Şansın varmış ben imal ediyorum. Sevın ap bunun yanında abdest suyu kalır" diyor, Rüstem.

Tam bu sırada CNN, Cola generallerinin hepsinin garip! bir tesadüf sonucu aynı gün öldüğünü flaş flaş geçiyor, dünyaya. Kel, kır saçlı, uzun saçlı, boğazlı kazaklı, yelekli, tayyörlü, ingilizce konuşan bayan ve baylar dünyaya bu feci haberi yayıyorlar. Bütün televizyonlar ihya olmuş durumdalar. Çok kaliteli on ölü. Son derece esrarengiz olma ihtimali taşıyan iki kaza. En az bir haftalık birinci sınıf erzak. R, bütün bunlardan habersiz.

Los Angeles Emniyeti'nde tarihi bir gün. Ortalıkta FBI, CIA, NBC, ABC, ÇBS, İnterpol, Monopol, Janpol, Savak, Ravak ajanları cirit atıyor. Clint ofisinde, durumdan rahatsız, Andy Garcia'ya 'Haydi gidelim' diyor, magnum'unu ustaca kontrol ederek. 'Nereye gidiyoruz şef?' diye soruyor Garcia, gözlerinde heyecan dolu bir serüvene atılmak üzere olmanın ışıltılarıyla. Cevabı biz verelim. Haymana'ya geliyorsunuz. Olay yerinde ipucu arayacaksınız, geldiğinizde enkazın ve cesetlerin etrafını beyaz tebeşirle çizilmiş bulacaksınız, oradaki görevlilerin aptallıklarına sinir olacak, çok yorulacak, sürekli olayla ilgili kafa patlatacak arada kadın kahramanla (Haymana Kaymakamı Sevim Hanım, otantik esmer, siyah saçlı, kara gözlü, gizemli bir kadın) duygusal anlar yaşayacak, FBI ajanlarıyla yöntemleriniz hususunda -biraz sertçede, ondan -çeşitli tartışmalar yaparak, başından beri sizinle olan yüreğimizi ağzımıza getiren ölüm tehlikeleri atlatacak- olay bir örgüt işi -, finalde müzik eşliğinde kararan perdenin ardından bir meseleyi daha halletmiş olmanın huzuruyla yavaş yavaş kaybolacaksınız aklınız sıra. Çok beklersiniz. Burası Türkiye. Haymana Ovası. Bize amerikan filmleri sökmez. Buralarda kader herşeyi halleder. Geldiğinizde göreceksiniz nokta nokta noktalamalarınızı. Cli ve And. Kafadar ikili. Kendilerini Kid ve Cassidy zannediyor hıyarlar. Gelin. Gelin de görün egzotik doğuda sizi neler bekliyor. Hah ha.

Havaalanı. Müthiş ikili son kontrollerden geçmişler, uçağa doğru ilerliyorlar, ellerinde çantaları.

R'nin evi. Kristofer Haymana Gazozu'nu içmiş gözleri parlıyor 'Wonderful ..wonder.. Won Won..." diyerek dabılyu dabılyu sayıklıyor. Beden dilini kullanarak kağıt kalem istiyor Rüste'den. Kristo'nun sayıklamaları Rüst'e çok ilginç geliyor. "Karı bu herif ne demek istiyor acaba, en yakın ingilişçe kursu burdan en aşşa beş saat çeker" diye söyleniyor. Karısı sürekli bir 'Cesur ve Güzel' izleyicisi olduğu için Kristof'un kalem kağıt istediğini kolaylıkla anlıyor, gidip hemen kalem kağıt getiriyor, kalemin yazmadığını görünce "Hay aksi şeytan" diye bağırıyor. Kristo 'hay aksi şeytan'ı duyunca Rü'nün karısına sevgiyle gülümsüyor, aralarında bir yakınlaşma oluyor ister istemez. Rüst bu durumu fark

ederek karısını kalem getirmesi için komşuya yolluyor.

Rüst ile karısının komşuları olan Nazife ve Neil çifti okuyucularımızın da çok iyi bildiği gibi aralarında yeni doğan kızlarına isim bulma tartışmasını halen sürdürmekteler. R'nin karısı olanları anlatınca o sırada uydu antenli tv'den CNN izleyen Neil merakla Rüst'lere koşuyor.

Ve hemen Kristo ile konuşmaya başlıyor. Aralarında topu topu bir paragrafı dolduracak kadar cümle geçiyor ve Kri ölüyor. Derin bir sessizlik... Uzaklardan bir köpek sesi geliyor. Rüst ile karısı şaşkın şaşkın bakışmaktalar. Neil Kr'in gözlerini kapatmakta, istavroz çıkarmakta..... Rüst "Ne dedi?" diye sormakta Neil'e.....

2. Bölüm

Rüst hezeyan ve heyecan içindedir. 'Neden' diyeceksiniz? Şundan. Hatırlarsınız ilk bölümde Rüst'ün karısı ile Kris arasında bir yakınlaşma olmuştu, kadın yazmayan kaleme doğru 'hay aksi şeytan' dediğinde. Rüst işte o an 'Karı benim yanımda elin gavuru ile işi pişirdi. Vay anam.' diyerek ortamdan koptu. Gözünün önünden 40 yıllık evliliği geçmeye başladı bir film şeridi gibi. 'Televizyon hastalığına tutulduğu vakit elden gitmiş demek ki bizim karı. Vay annem!' dedi içinden, karısı için. Kristoyu hemen öldürmeye karar verdi. Fakat Kri kendi olanaklarıyla ölmek üzereydi ve biraz sonra zaten öldü. Kri zaten ölünce Rüstemın intikamının elinde kaldığını farketmişsinizdir. Şimdi şu anda Neil Rüstenin içinde kopan fırtınalardan habersiz, hala istavroz çıkarmakta. Rüst ise deli gibi Kristonun son sözlerinin ne olduğunu merak etlmekte. Rüstem bekliyor ki Kris şöyle demiş olsun Neil'e ölmeden önce: ' 'Ondan özür dile lütfen. Söyle beni affetsin. O benim hayatımı kurtardı, bense onun karısını elinden aldım. Göz zinası yaptım. Farkındayım. Biliyorum beni öldürmek istiyor, ama zahmet etmesin ben birazdan zaten öleceğim. Beni affetsin. N'olur. N'olur söyle ona hakkını helal etsin' gibisinden itiraflar bekliyor Kris'den, koskoca Cola generalinden. Rüst bu. Saçmalıyor. Ne yapsın? Az önce tatlı tatlı uyuklayıp burnuna konan sineği kovalıyordu, şimdi başına gelenlere bakın. Ne bekleyecekti yani? Rüst ne bekleyebilir? Evet Rüst ne bekleyebilir? Bize yazın.

Rüst merakına engel olamayarak Neil'in halen çıkarmakta olduğu istavrozların arasına girerek 'Ne oldu? Ne dedi lan herif? Söyle lan ejnebi komşu .mına kodudturma' diye sorar. Neil ürkmüştür. Kameraya doğru ürkek ürkek bakar ve 'Cola' der. Rüst şirazeden çıkar bu laf üzerine 'Ne kolası? Yok kola mola. S.kicem sizin kolanızı. Bu amerikalıların hepsi manyak be birader. Kola olayını bir daha gündeme getirme tamam mı? Okey mi?' diye söylenir. Hırçındır. Kırıcıdır. Rüst kırıcı ise Neil de kırılgandır. Hayatta herşey karşılıklıdır.

Neil Rüstün uslubundan rahatsızdır. Zaten dilini, kültürünü, big-macini, arkadaşlarını bırakıp bir kızın peşine takılarak bu Allahın Haymanasına kadar gelmiştir. Hasretlik çekmektedir. Bir de bu saldırgan uslup. Artık bu kadarı da fazladır. Derdini içine atar gene de, ama hep böyle içine içine nereye kadar sürecektir, onun da her amerikalı gibi bir yerlerinde duyguları olsa gerektir.

Tam bu esnada.

Los Angeles Havalimanı. Son kontroller. Dörti Heri önde, ağzının kenarında filtresiz sigarası, gözleri kısık, bakışları delici. Julio arkada, genç, boğa burcu, siyah gözlüklü, üzerinde deri mont, elinde spor çanta. Kıpır kıpır. Filmin hızlı aşklara en yakın karakteri. Her an bir yer hostesine, bir hava hostesine, uçakta yan koltuktaki orta yaşlı havalı figürana aşık olabilir, kırmızı ışıkta yanında duran sarışının peşinden herşeyi bırakıp gidebilir. Uçarı çocuk. Birlikte iyi bir ikililer. Heri, Julio'da kendi gençliğini görmekte fakat hiç belli etmiyor. Heri daha önce Julio'nun babasıyla birlikte çalışmış. 37. Caddeden bu tarafa lakapları 'fucking cops' mış. Zenciler, Puerto-Rico'lular, Çinliler acaip korkarlarmış onlardan.

Julio'nun babası Heri'nin kollarında ölmüş. Herhalde. Başka türlü olabilir miydi yani. Heri bütün o sert ve acımasız görünümünün altında özellikle dostlarına karşı yani hakedenlere çok sevgi doluymuş. Evet şimdi birlikteler.....Bu bölümü sizin doldurmanız için boş bıraktık. Şöyle olabilir: Heri, Julio ve ailesine onlara hiç belli etmeden bakmıştır yıllarca, bir banka hesabına her ay para yatırmıştır uzaktaki amca kımlığiyle. Daha sonra yıllar geçecek. Julio onun borsa brokeri olmasını isteyen uzaktaki (Heri) amcasından gizli olarak polis koleji imtihanlarına girip kazanacak, birincilikle mezun olduğu gün kütüğe çiviyi bir vuruşta çakacak ve bu yolun devamında poligonda attığını vururken kulağında kulaklık ilk büyük işini alacak. Cola işi. Herinin ise emekliliğine bir ay kaldı. Artık eskisi kadar atak değil. Yaşlandı. Onun da son büyük işi. Tabii. Karşılaşma şaşırma falan bunları geçelim. Enteresan ikili anlayacağınız. Uçağa doğru ilerliyorlar. İstikamet Haymana. Ellerinde çantalar. Kuyruktalar.

Heri: Gerçekten sekizi de orada mıymış?

Julio: Evet

Heri: Kristofir'ın orada olduğundan emin miyiz?

Julio: Kesinlikle. Sekizde sekiz.

Heri: Hepsi öldü mü dersin evlat?

Julio: (acar, mesleğinde hırslı çocuk) dün gece Princetondan Hintli bir Haymanaloji uzmanı ile görüştüm. Uçağın düştüğü yerde yazlar sıcak ve kurak, kışlar çamurlu geçermiş. Bu durumda kurtulan olacağını zannetmediğini söyledi uzmanımız. İlginç bi adamdı.

Heri: Sekiz cenazemiz olacak yani.

Julio: (gülümseyerek) Öyle gözükü

ri: Şu Bird değil mi?
ɔ: O evet. Aşağılık herif.
ri: FBI gene ayağımıza dolanacak
ılan. (Bird yaklaşır) Merhaba
Dostum. (Müstehzi) gene birlik-

ɨ: (Pişkin, ama Heri'ye karşı olan
ık duygusunu dikkatli seyircinin
a yakalamasına imkan veren bir
culukla) Heey. Merhaba Heri.
›is gülerek) Bakıyorum çocuğu-
yanında götürüyorsun.
›: (Duygularına kapılarak, öfkeli)
şimdi....
i: (Sakin) Sakin ol evlat
ɨ: (Önden içeri girerken) Hay-
da görüşürüz my friend....
›: (Sağ el işaret parmağını ona
doğrultarak, çenesi de seyirir-
ağırarak) görüşeceğiz. (Heri'ye)
n engel oldun? Şuna gününü
meliydim.
i: Sakin ol. Hemen cep telefo-
an Haymana'yı ara. Oradaki
deki bütün odaları tut evlat.
›: (Şaşkın ama ustasına olan
ılığını da gizlemeye gerek duy-
ı. Neden gizlesin? Bi kere Heri
nın en iyi dostuydu zaten. İşin
vatı var) Tamam Heri.
N haber servisi. CBS haber ser-
BS haber servisi.
in haber servisleri teyakkuz ha-
er. Bütün haber servislerindeki
ı renkli 'mal bulmuş mağribi'
eleri ışıl ışıl yanıyor. Bir koşuş-
Tevatür muhtelif.
Angeles Highway 97 de iki ce-
ölü tamam. 10 sır sahibi eksi
i sekiz. Sekizi de uçakta değildi.
tina'da inip Yunan adası Kos'a
Hangisi? İkisi Midilli'de görül-
Korsika'da birisi Mehmet Ali
ile görüşmüş. Pavarotti de
ymış. Sırrı biri, ölmeden önce
tti'ye söylemiş. O da heyecan-
bağırmış Haymanadaki bütün
kadınlar düşük yapmış. Olayın
< yönünü şu anda dünyada
›ilgini Mahir Kaynak'tan başka
bilen yokmuş. Mahir Bey Colacıların ölümleriyle ilgili olarak gecede ortalama 5 haber programa uzman konuk olarak çıkıyormuş. Uçak düşmemiş, kaçırılmış. Dalai-Lama taraftarları uçağı Tibet'e kaçırmışlar. Pepsi sabotajı. Tevatür muhtelif. Savaş Ay programını alttan ışıklandırılmış kabin enkazından yere doğru hoplayarak başlatmış. Tevatür muhtelif. Erzak birinci sınıf. Aslında Haymanada geçen yıl da bir uçak düşmüş. Haymana Şeytan Üçgeni. Bir aşk cinayeti. Kesin. Colacılardan birini karısı kocasını ortadan kaldırıp sevgilisine kavuşmak isterken arada olan diğer yedisine olmuş. İşi Carlos Junior üstlenmiş. Aslında bu herifler Haymanada meşhur çıkıkçı Zeki'ye bel çektirmeye gidiyorlarmış ancak orada havaalanı olmadığını akıl edememişlaer. Buna benzer şeyler. Frigo. Frigo.

Evet Neil'i kırgın bırakmıştık. Nasıl bıraktıysak öyle. Hala Rüst'e bakıyor.

RÜs: Lan oğlum ne dedi lan, Söyle de adamı deli etme lan. Karıyı öldürecem artık dayanamıyom.

Neil: (Buğulu gözlerle) Yanılıyorsun dostum. Hem de çok yanılıyorsun. Olay bildiğin gibi değil. Şimdi anlatacaklarımı duyduğunda çok şaşıracaksın. Evet Kri bana dedi ki.....

İKİ BUÇUK

Haymana Konnekşının bu bölümünde verilen kısa aradan yararlanarak bugüne dek çıkıp duran kısmın özetiyle, işin ardındaki karanlık niyetlerimizi buyrun buradan öğrenin. İki nokta üst üsteden hemen sonra: Şimdi malum daha önce derginin sayfa altlarında Neil ile Nazife vardı. Adam elin astronot emeklisiydi kalkmış ta Haymanalara kadar gelmişti, kız köy kızıydı. Güzelim dergimizin yazıları ile sayfa alt kenarları arasındaki nisbeten ıssız, gözden uzak bir bölgede karşılaşmıştılar. Olmuştu bi kere artık. Anlaşamazlar, kültür farkı dil farkı, ayrı dünyalar cart curt demedik, dergi töresidir dedik, tuttuk evlendirdik bunları. Çeşitli dedikodular, kız tarafının nahoş tutumu, akabinde Neil'in sünneti falan. Biliyorsunuz. Zor günlerdi. Tam herşey yoluna girdi, Neil uyum sürecinde, Nazife de zaten hamile, bize artık müsaade derken pat diye Haymana açıklarına bir uçak düştü. Hiç beklemiyorduk.

Uçağın içinden biri kısmen canlı, yedisi total ölü toplam sekiz Coca Cola generali çıkınca, geri kalan iki general de hemen hemen aynı saatlerde Los Angeles'ta esrarengiz bir kazaya kurban gidince ve ortada sır sahibi kimse kalmayınca, işin içinde bir de Haymanalı meşhur gazoz kralı Rüstem olunca malzeme çok güzelleşmişti. "Bir anda dokuz kişi hem de megaözne dokuz kişi ölmüş son kalanın da niyeti ve sağlık durumu bozuk hiç olmazsa onu kurtarmak lazım, aileleri deseniz kimbilir ne kadar feryat figan içindedir umurunuzda mıydı?" diye sorarsanız? Değildi. Olaya Dörti Heri ve ortağı Julio da dahil olunca kadro tamamlanıyordu ve bize artık yapacak başka bir şey kalmıyordu. Film için aklımıza sponsor olarak elbette hemen tahmin edebileceğiniz gibi Coca Cola İnc. Hınk. Mınk. geldi tabii. Böyle. Şimdi Allah bilir yüzünüzü buruşturmaktasınızdır 'Oldu mu şimdi? Size yakıştı mı?' gibilerden. Bırakın bu dürüstlük numaralarını sanki siz çok temizsiniz. Alem göt olmuş biz niye olmayalım? Neyimiz eksik? Laf aramızda iyi de para aldık. Clint dışındaki diğer oyuncuları da çok ucuza kapattık hatta Haymana Kaymakamı Sevim Hanım ülke tanıtımına katkısı olacağı gazına gelerek bir Neo- Çalıkuşu halet-i ruhiyesiyle ücretsiz oynadı. Şimdi Venedik, Berlin, Cannes festivallerine oraya buraya katılmayı planlıyoruz. MTV'ye klibimiz hazır. Filmin müziği taş gibi oldu. Balkan göçmeni bir Tunusluya yaptırdık. Kuzey Afro çöl sarışını tire balkanomakedonik ezgilerin arasına ustalıkla serpiştirilmiş volkanik efektlerle nefis birşey oldu gerçekten. Arada da bir Rizeli kıza lazca vokal yaptırdık. Efektleri Fujiyama'ya bizzat giderek kaydet-

tik ve her bakımdan world music tarzında bir çalışma olmasına gayret gösterdik şıp diye anlayacağınız gibi. Madem şıp diye anlayacaktınız niye bu kadar ayrıntılı anlattırdınız o zaman?

Eğer film 'Before The Rain'den daha fazla fırtına koparmazsa gelin yanımıza. Herşey tamam, acılar gerçek, olay güncel, duyarlılığımız kıvamında, bokunu çıkarmadık, silahlara ve savaşa kesinlikle karşıyız, nedir bu rezalet yazık çok yazık, bazı sahnelerde filtre kullandık renkler büyüleyici, egzotik doğuda aşk (Dörti Heri-Kaymakam Sevim), birbirini seven ama çok ulusiu tekellerin, gizli servislerin çıkar çatışmaları arasında istemeyerek kalarak kırılan, incinen giderek (dıgı dık dıgı dık) birbirinden uzaklaşan iki sevgili (Nazife- Neil), Harvardlı Colacı Kristofir ile Haymanalı Gazozcu Rüstem özelinde ele alınan batının pozitivizmi ile doğunun sezgisi ikilemi, ayrıca Haymana ile Şerefli Koçhisar arasındaki yüzyıllardır sürüp giden husumetin getirdiği mikro etnik huzursuzluklar ve daha neler neler. Yani kısaca bir destan yarattık diyebiliriz sizin için, Coca Cola'dan para alarak. Herşey sizin için. Yaşasın sinema. Hah. Bir görsel şölen bu. Kamera çok hareketli. Olağanüstü birşey ya. Ya da şöyle demek lazım yürek parçalayan bir ağıt bu, barış ve kardeşlik üzerine. Çağımız insanınınının trajik yalnızlığını, itilmişliğini, falan filanını bu filmde bulacaksınız. İçeri girip kirlenmiş ruhlarınızı arındırıp tüy gibi çıkacaksınız. Bütün Warner Bros. sinemalarında aynı anda. Frigo. Frigo

Evet, Haymana Konnekşın- Part tıri kaldığımız yerden devamla.

Bölüm 3

Üçüncü bölüme gelene dek verdiğimiz uzun arada olan birtakım değişiklikler:

Los Angeles'den Haymana'ya doğru yola çıkan ünlü müfettiş Dörti Heri Clint'i diziden çıkardık yerine Raki Balboa'yı aldık. Herşeyin bir sebebi var. Bu Clint yıllarca elinde magnumu beline kadar kan revana batmış gezerken birden tuhaflaştı. 'Bird', 'Perfect World', 'Affedilmeyen', 'Beyaz Avcı Cesur Yürek' derken 'Bridges of Madison County' yi görünce diziden Clint'i çıkardık artık. Yani. Yakışmazdı. Halbuki. Bize hala gözünü her an kan bürüyebilecek kapasitede bir inspector lazımdı. Bulduk. Raki. Julio ile de çabuk uyum sağladı Allah için. Senaryoyu da gördü. Beğendi. E o zaman. Devam.

Rüs: Ne dedi ulan?

Neil: Bak Rüste benimle böyle konuşma. Kırılıyorum.

Rüs: Ya hemşerim.....

Neil: Rüs. Dinlersen eğer söyleyeceğim. Tamam mı?

Rüs: Tamam bilader ya. Bi şey demedik be kardeşim. Allah allah.

İkinci allahın a'sı büyük olacak adamı hasta etmeyin. Bak gene. (-Tamam tamam. Allah Allah.)

Neil: Ölmeden önce içtiği şeyin ne olduğunu sordu.

Rüs: Bu gavur?

Neil: Evet

Rüst: Vay anasına! Gider ayak bizim gazoza bok attı demek.

Neil: Şaşıracaksın, ama o dediğinden atmadı. Çok beğenmiş.

Rüs: Beğenecek tabii. Benim gazozum bugün yarışa girse dünyada en birinci gelir. Eee

Neil: O da öyle dedi zaten. Onun kim olduğunu biliyor musun?

Rüs: Yo. Nereden bileyim. Kimmiş?

Neil: Coca Colanın başkanıydı

Rüs: Rahmetli?

Neil: Rahmetli

Rüs: Deme be!

Neil: Uçakta da yardımcıları varmış

Rüs: Öteki rahmetliler

Neil: Öteki rahmetliler

Rüs: Yav bak şu işe be! Yalan dünya işte. Görüyo musun? Koskoca Kolacılar bizim Haymana'da nalları diktiler demek. Peki tamam. Anladık da bu herif benim karı hakkında sana en son ne söyledi? Sen onu de hele.

Neil: Hiçbir şey. Son nefesine kadar senin gazozundan söz etti.

Rüs: Nasıl yani. Hiç birşey demedi mi? Hakkat mi lan?

Neil: Yahu ne desin? Senin karından ona ne?

Rüste: O da doğru ya. Herif koskoca bir patron. Hakkaten ha! Ulan bende sandım. Adamın günahını aldık desene. Bunlarla aynı yere gitmeyeceğimize göre öte tarafta. Kaldık bak görüyor musun. Oof! Of! Hanım benim nargileyi hazırla.

Neil: Sen beni dinliyor musun?

Rüs: Dinliyorum, dinlemez miyim?

Neil: Senden Haymana gazozunun patentini kaça alabileceğimi sordu.

Rüs: Neyin? Benim gazozun mu patenini istedi. Kimseye bir bokumu vermem söyle o gavura. Yav öldüydü sahi. Ne edecekmiş benim gazozu mu?

Neil: Yahu sana ne ne yapacağından.Ben bütün dünyayı gezdim böyle gazoz görmedim dedi ölürken. Sen bunun ne anlama geldiğini biliyo musun?

Rüs: Biliyorum. Çok para verecek herhalde pezevenk... Rahmetli gavu demek istedim. Ne o? Şaşırdın de m Beni bir şey bilmez sandın. Ulan si az oryantalist değilsiniz vesselam.

Neil: Ne?

Rüstem: Ne ne? Ne bakıyon? N güzel konuştum işte.

Neil: Oryantalizmi sen nereden b liyorsun Rüste?

Rüs: Bizim vilayette Şanzelize di bir pavyon vardı zamanında. Orda

ın diye bir karı vardı. Masaya
mi bir büyük rakı indirmeden
nazdı ama muamelesi çok
ldi, bizimki duymasın. Kuvvetli
dı.
il: Lafı değiştirdin.
s: Yok be! Ne değiştireyim.
e boş geç. Eee sen ona ne de-

il: 'Kris hızla ölmektesin patent
nasını nasıl yapacaksın?' dedim.
He doğru demişin bi yerde.
l: Amerikada ikisi sağlam kalmış.
ve yedi arkadaşım ölüyorum,
Coca Cola ilelebet payidar kala-
ılaşmayı ABD' dekilerle yaparsı-
tık' dedi. Telefon numaralarını

Lan bunların hepisi hakikatten
li ha. Kefenini nereden bulaca-
ıracağına adama bak ölürayak iş
nası yapıyor. Ben gazozumu
ye vermem arkadaş bi kere.
öyleyeyim de. O benim.
: Rüste iyi düşün bak başına ta-
u kondu. Talih kuşu. Milyarder
sin bir telefonda.
Satayım istersin sen. Satınca
ınanlık gomisyonu da istersin.
: Canım ne alakası var şimdi?
maksadım
Maksadı felan boşver. Benim
n yerinde. Eksik olsun. Hem
Haymana benim gazozumu
erkesler de bilir ki Rüstem'in
bi tanedir. Fazlası lazım değil.
'apcam ben o kadar parayı za-
ayağım çukurda benim vefasız
ra bırakayım da kudursunlar
da, karı kızda yesinler. Beddua
de mi? Yok istemem. Karı
öyle ters ters. Zaten.
Valla sen bilirsin Rüste ben-
lemesi.
Komşum sen hiç üzülme. İs-
git benim komutana sor, an-
tada Rüstem ne yapmış. Rüs-
zaman doğru bildiğini yapar.
ou karıyı alırken tutturamadık.
n. Televizyona tutulacağını bi-
. Ahir zaman işte bir yerde.

O saatlerde Haymana.

Uu! çok kalabalık. Yerli yabancı gazeteciler, ajanslar, ajanlar, mal bulmuş mağribilerle tıklım tıkış bu şirin ilçemiz. Bird de orada. Fakat otellerdeki (Ne otelleri? Otel bir tane. Çiçek Palas) bütün yerler tutulmuş. Bird'e oyun etmek için Raki Balboa'nın marifetiydi bu, hatırlarsınız.

Ulan bu Haymana dün de buradaydı. Neredeydiniz ha neredeydiniz? Semalarından O mu sorumlu? Değil arkadaşlar. Yanlışsınız. Çok yanlışsınız.

Kaymakam Sevim Hanım Öğretmen Evi'nin konuklara tahsisi için bakanlıktan gelen emirle gerekli girişimlerde bulunmuş.

(Şimdi bu 'gerekli girişim' ne demek? Bir bakalım.)

Alo. Ben kaymakam Çalıkuşu Sevim. Müdür Bey. Bir haftalığına odaları bize tahsis ediyorsunuz efendim. Emir var. Hı hı. Hı hı. Tabii. Tabii. Anlıyorum efendim öğretmen arkadaşların mağdur olmaması için siz de gerekli girişimlerde bulunun. Hı hı. Hı hı. Teşekkürler.

Mağribiler Haymanadaki taksilere (hepsi sekiz tane. Zabıt katibi Hilmi de arabasını taksiye çevirdi mesaiden sonra. Dokuz) binerek enkaza doğru yola çıkıyorlar.

Raki ve çömezi Julio Ankara'dan kiraladıkları Cherokee ile çoktan olay yerindeler. Kahramanlar her zaman önde(n) gider.

Uçak enkazının etrafına dağılmış koyunlarını toplaması için çobanla temas kurmaya çalışıyorlar. Çoban anlamıyor. Haliyle. Lisan yabancı. Julio kendisine okulda böyle bir durumda ne yapılacağı öğretilmediği için haklı olarak huzursuz ve Amerikan eğitim sisteminin evrensel ölçekte niye yetersiz kaldığı üzerinehaklı olarak. Çok eksikleri var. Çook. Çocukların hepsi asabi oluyor sonundadüşünüyor. Raki ise cebinden çıkardığı on doların çoban tarafından öfkeyle karşılanmasından dolayı şaşkın. Yirmi. Iıh!

Ellide koyunlar uçak enkazının ecnebi tabiriyle bir mil dışındalar.

Raki Balboa çobanın makatı hakkında ingiliz lisanı ile küfür ederken Julio ölüleri sayıyor. Bir eksik. Raki yanmış cesetler arasında başkan Kristofir'ın bulunmadığını bir çırpıda anlayıp yere eğilerek yerde Rüstem'in traktörünün ezdiği öz be öz memleket toprağımızı hain ellerine alarak, toprak topakları ellerinden un ufak yere doğru akarken uzaklara bakarak 'traktör' diyor. 'Traktör'. 'Hemen bana Haymanadaki traktör sahiplerinin tam listesini getir' diye emir veriyor Julio'ya.

Hah ha. 'Haymanadaki traktör sahiplerinin listesi'. Bu salak, herhalde Haymana'yı California'da bir kasaba sanıyor. Zamanında seri boks filmleri çevirdiği için beyni sulandı herhalde. Ulan hıyar burada liste ne arar? Haymanada yoldan geçen birini rastgele çevirseler kasabadaki ve çevre köylerdeki traktör sahiplerinin bırakınız isimlerini yedi ceddinin seceresini öğrenebilirlerdi halbuki. Rüst duysa 'Ulan siz oryantalistler. Çok alemsiniz valla. Hah ha' derdi. Aslında az önce ben de huylandım bu herif bu lafı Oryantal Okşan manasına getirdi, ama bir bit yeniği var bu işte. Hadi hayırlısı.

Julio jipe atlayarak Haymana'ya doğru yola çıkar. Patika yollarda arda arda karşısına çıkan virajlara son hızla girmektedir. Bir direksiyon ustasıdır. Set Haymanaya yakın bir düzlükte olmasına karşın yönetmen onu derelerden, tepelerden geçirir. İşte çalı çırpı, yollardaki börtü böcek falan. Kameramanlar tekerlek seviyesinde çekim yapacaklar diye çamur içinde kalır. Garibanlar. Sponsorlardan biri de Camel'dır da ondan. Ben de bu yazı için iyi para aldım.

Fatih ALTINÖZ

NOHUT YAHNİSİ

İyi bir yahni 1413 tane nohuttan yapılır. Bu yüzden de 1413 tane nohut büyüklüğünde tencereye gereksinim vardır. Şayet tencereleriniz büyüklük açısından sorun yaratıyorsa, onlara büyüklük taslayıp, büyüklük ne demekmiş gösterin. Bunun için büyükçe bir tencereyi, "Boynum kıldan incedir" diyen bir babayiğite, 1413 parçaya doğratın. Sonra nohutlarımızı 1'den 1413'e kadar numaralayın. Bunu küflü bir çiviyle yapabileceğiniz gibi, anti tartar fakiri dişlerinizle de yapabilirsiniz.

Numaralanma işlemi uzun süreceğinden, yemeğin hazırlanışı sırasında ikinci bir şahsa gereksinim duyacaksınız. Bu, sokaktaki adam (kadınına fahişe denir) olabileceği gibi, sokaktaki kedi de olabilir. Siz siz olun, fare ve hamam böceklerini tercih konusu bile yapmayın. Çünkü onların yardımına gereksinim duyanlar, aciz insanlardır.

“ mönü ”

HAMSİ BUHULAMA

"Dışarısı buhuluydu. Sildik ve içeri girdik" diyen iki geri zekâlıdan birinin, bileğinin hakkıyla yapılır. Haksız olanların bileği bükülür; diretirse kırılır.

En önemli özelliği, kuzu denien göt kadar ve hatta bazıları gözle görülmeyen hamsilerle yapılmasıdır. Yemeği yapmak için, yaklaşık 60 milyon hamsiye gereksinim vardır....

Gerekli Malzeme:

Hamsi (balık), kıç (organ), nakil (alışveriş), soğan (kıtırcık), 1 diş azı dişi, 2

arımsak, 7 adet yazı tahtası, 3 deneme tahtası, 1 adet (ayba-

ımı:

nsileri pembeleşinceye kadar un. Ardından soğanları pembeeye kadar haşlayın. 1 adet götürün. Üzerine soğan, maydanavuç doğrayın, ya da sokuştuBalıkları yağdan alıp soğanların a fora edin. Bir süre sonra, an soğanlar vıcık vıcık yağlı bayapışmaya ve akabinde balıkütünleşmeye başlayacaktır. Bu n, balığın bunayıp pişmesi sıa etrafın balık balık kokmasını eyecektir...

anan soğan ve balıkları sudan krar yağa atın. Bir bardak unu üzerine ekleyin. Unların pemnesini beklemeden, balık, un ğanları kevgirle eleyin. Üstte arı "Hem suçlu, hem güçlü... zeytinyağı gibi üste çıkıyor" k tartaklayın. (Bu, yemeğin si için önemli bir işlemdir ve le unutulmaması gerekir.) Arçocuklarınızın erişemeyeceği e koyduğunuz ilaçlardan bir ıp yemeğe ilave edin. Hepsini onbeş dakikaya yakın buhar una tabi tutun. Buhalama için olan bu işlemi unutmanız, rin hiçbir zaman affetmeyeşeydir. Bu durumda yapılaşey, hamsi sandıklarındaki oy arını yakmaktır.

i sıra yemeğin en can alıcı na geldi. Ne mi? SOS tabii ki!)S.

izel sos yolunda gerek düle, yoldan geçerken manavkladığınız domatesleri, sanki u onlarmış gibi, eve geldiğivaklarınızın altına alın ve sazin....

EASLI YUMURTA

ken sürekli pankreasımla gü. Daha o zamanlar beni karın her bana yakın, çok iyi bir güreşçisi olacağımı söyler-

k olamadım. Pankreaslı yumurtanın yanında böğürtlen salatası yiyen şişko bir domuzdan başka...

Bir bok olamadım belki ama, tarifini vereceğim pankreaslı yumurtayı yapmakla siz bir bok olabilirsiniz.

Gerekli malzeme:

Organ nakli püresi, burun tıkacı, ortalık karıştırıcısı (mikser), kevser şarabı, azmış bir pank, reaksiyonun reaksı, göte dayanmış bir yumurta.

Yapımı:

Organ nakli gerektiren bir omlet çeşidini oldukça pahalıya patlıyacağını düşünerek yemek için gerekli stres ortamını yaratın. İnadına dikine kırdığınız iki yumurtayı, "Dikine kırılmaz" diyen zırva meraklılarının gözlerine sokarak kendinizi tatmin edip stresten uzaklaşın. Zaten ayrı olan akıyla sarısını, diğerleri gibi bir de siz ayırmaya kalkmayın lütfen. Elinizi ağzınıza sokup pankreasınızı çıkarın ve bir dışarı çıktığınızda pis bakışlı irice bir sokak kedisine gösterip kıskandırın. Avangarda hayır, ama başrole evet deyip artist budalası olduğunuzu gösterin. "Dört gün içinde dönmezsem, yatın uyuyun" dediğiniz sizi sevenlerin gözlerine uyku sokmayarak yemeğin sağlıklı pişmesinde ve leziz olmasında önemli bir adım atın.

Bilmediğiniz gibi, pankreas, on iki pandik parmağı bağırsağından on iki adım ilerde, göte çok yakın, en seksi iç organlardan biridir. Sağında hiçbir şey bulunmayan pankreasın solunda büyük bir kitle yer alır. Yaklaşık üç yüz yıldır hiçbir şekilde doğru dürüst örgütlenmeyen bu kitle, sadece pankreası değil, bütün iç organları deli etmiş, vücut Zeynep Kâmil'e doğurmaya giderken, organların aklı Bakırköy'de kalmıştır.

Omlet kelimesi dilimize Shakespeare'in Hamlet'inden uyarlanmış, yarı ak, yarı sarı bir kelimedir. İçinde protein denien ve sürekli puro içerek nefes borularını hasta eden tein zerrecikleri bulunur. Zayıflamayı kendine boyun borcu edinmiş her şişman, omletten uzak dursa da günün birinde kader onları karşı karşıya getirmesini bilir. Karşı karşıya gelen bu ikili, "Köprüyü geçene kadar ayıya dayı diyeceksin" sözünü en ufak hücresine kadar sindirmiş birer sünger gibi bütün benliklerine kazımışlardır. Halk arasında böyle kazıntılara pank dendiğini bile bile, onları yollarından alıkoymak şimdilik olanaksız gibi görünmektedir.

Resmi gazetenin 17 Temmuz tarihli mükerrer sayısında içine edilen her yasa gibi, bir şişkoyla bir şişkonun, bir erkekle bir erkeğin, bir yumurtayla bir yumurtanın, bir kadınla bir kadının ve hatta bir pankla bir pankreasın evlenmeleri yasaklanarak "organ mülkiyeti" denen bu yasanın da içine edilmiştir.

Küçük oğlu AIDS'e yakalanan eşcinsel bir baba kiliseye günah çıkarmaya gittiğinde, küçük oğlundan daha büyük, büyük oğluyla karşılaşır. Çünkü büyük oğlu pederdir ve AIDS'i küçük oğluna bulaştıranın ta kendisidir. Günah çıkarmaya gittiği bu yerde, günah yerine tabancasını çıkartır ve büyük oğlunu gözünü bile kırpmadan vurur. Bir süre sonra, gözünü kırpmadığından dolayı doğru dürüst nişan alamayıp oğlu yerine penisini vurduğunu fark eder ve Tanrı'dan nice küçük penisler diler...

Her karmaşık hikâyede olduğu gibi, pankreaslı yumurtanın da böyle bir hikâyesi olabileceği düşünüldüğünden, ona hikâye uydurmak yerine, parasını verdikten sonra bütün hikâyeler onundur demek, şimdilik daha doğru olacaktır.

Doğru yoldan ayrılmayın.

Binaaleh

Afiyet olsun...

Hayranı çok. Hayranları kadınlar. Aynada kendilerini fark ederken, belleri incelirken, kahveyi köpüklü yapmayı öğrenirken, "ayıp"ların belletildiği kadınlar. Otururken eteklerini çekiştiren, sokağına başı önünde giren kadınlar, içlerindeki gizli kıpırtıları, zamanla kendileri için de sır olan dürtüleri ona anlatıyorlar.

"O" bir prens..!

Babasından kaçarken yolunu şaşırıp

“dostlar”

bulanık suya düşen, çatlayan, kızaran, kısa tırnaklı ellerini saklayacak yer arayan, misafir odasının kapısını hep kapalı tutan kadınların prensi.

Orta yaşın çürük meyvalarını, durmaksızın sırıtarak toplayan bir adam. Geç yakaladığı payesi her dem şişiriyor göğsünü. Saçsız başı parlıyor. Vitrinlerin önünden geçerken yan gözle süzüyor görüntüsünü, dikleştiriyor sırtını.

"Ben bir prensim" diye geçiriyor kafa-

dan Çırağan Sarayı'nın kapısından
ında yarı yaşındaki sarışınla girer-

ocası eve geç kalan, kocası gece
liyasında çalışan kadınların gece-
sı düşlerini süsleyen bu adam
? Kim bu, Türkçeyi porselen diş-
in arasından pervasızca tüküren
i hücrelerim amansızca çarpışı-
bir yanıt peşinde.. Aldırmasam..
tsam kulağımı, gözümü... Yatak
ının kapılarını zorlayan dokuz-
rlı numaralardan kaçsam..

bir akşamüstü, kendi halimde
orum caddede. Topluca karşı
ıma yürüme hareketi gerçek-
ceğiz, hepimiz tetikteyiz.
frengi'nin posta kutusuna bıra-
ından mutluluk duyduğum ya-
sonra başlayacak. Ama önce,
ça olan bir uçakla, hayatını ve
nı yarım bırakıp alem değişti-
· arkeologla, bacakları tutmaz
r yazarla, çelişkilerle, dansöz-
afamızı kuma gömüp coşa co-
ğimiz yeni yılınızı kutlamaktan
mıyorum kendimi. Hoş-ça-
ööptüüüm...
ar;
dostlar", varlıkları zımni olan
kalp gözüyle kurulmuş bir
an ötürü, sayfanın başında

kendine yer bulabilen bir kelimecik...)

Evet Dostlar;

Eskişehir denen bu boz, yoz, yalnızlıklarla yüklü şehirde ulaştınız bana. Koyu yeşil, mor, pembe; ekoseli, kuşkulu, hınzırca gülümseten Şizofrengi'yi göğsüme bastırıp yürüdüm, bozkırın tozunu yüzlerinde taşıyan insanların arasından. Şehirde sizi bulabildiğim tek kitapçının (aynı zamanda oyuncakçı, hediyelik ıvırzıvırcı, afişçi, tablocu olabilme özelliklerini barındıran kitapçı) kasa sorumlusu eliyle sizi işaret edip "Şizofrengimiz" dediğinde, "Şizofrengimiz" olabilmenizden gizli bir sevinç duydum. Bunu kasa sorumlusuna belli etmedim, paramın üstünü alıp ayrıldım yanından.

Lafı uzatmanın günümüzde bir anlamı kalmadı, herkes ne söyleyecekse Graham Amca'nın iletişimsizlik kutusundan söylüyor. Kalem-kâğıtla buluşmaya vakit yok. Posta kutularından bilmemne mağazasının broşürleri çıkıyor artık... Bakın laf nasıl uzayıp gidebiliyor insan elini beyaz kâğıda dokundurunca. Uzundur beyaz kâğıtlarla samanlı kâğıtlarla, bilumum boş sayfalarla aramda bir aşk hüküm sürüyor. Bu yılların aşkını olgunlaştırmaya çalışıyorum, parmak uçlarımı sızlatarak.

"Ne" diyor yanımdaki uzun paltolu.

"Ne"yi izliyor yapmacık kahkahası.

Kaçamadım işte. İzlemedim, adı geçtiğinde yüzümü buruşturup eleştirdim, ama prens müsveddesi yine sahnede yanı başımda.

Ben de mi gülüp geçmeliyim? Ben de mi kimi fillere aşağılık anlamlar yüklenmesine seyirci kalmalıyım? Bu kimliksiz adamın, kimi kelimeler ile bel altı arasında kurduğu köprüden, içi boş kahkahalar atarak geçenler arasına mı katılmalıyım?..

Yozluğun balçığıyla sıvandıklarında güzelleşeceklerini zannederek ahizeye sarılan kurbanlar, çılgınlık nöbetlerinde kellemi isteyebilirler...

İçlerinde küçücük bir canlıyı barındırabilmenin sorumluluğunu unutan sarhoş kadınlar...

Zeynep ERKAN
Eskişehir

“-lâl, gül, döl-”

've damarımda akan toprak'
?
Ertan'a

Bir sırrı vaktinden önce saklayıvermişim
Cümle coğrafya ve dahi dağları sıkıntı basmış
Ben artık sürekli hançerlenirim
Ki iki tiren öpüştü mü konduktör yanar?

Ah sen bana bakma tiyatrolarımı taşra tertipler
Benim anlattıklarımla iraz hetorodoks kaçabilir sevgilim
Yani hükmetsene aksine ki bir bin yıl sırtımızda paklanmayacak
Ve Allah'ın İsa isminde bir sevgilisi yok!

Evet bu günlerde biraz siyaset ehli çocuklarlaştık
-mesela- bundan böyle senin adın Petrus olsun sevgilim
Ki bir ağaca teşekkür etmek için davranıyorum da bazen
Oluk oluk pantolonlar devriliyor kanatlarıma.

Ve şimdi ben sevgilim;
Sana beyaz renginde öte çoraplar yetiştiriyorum ağlayarak
Ve lal ve gül ve döl ve "damarımda akan toprak"
Ve sonrda eczama saplanan o tersinden lunapark,
O kült, o hırkalar...
Ah nasıl da lezzetli asalar birikiyor kirpiklerimde
Ve kooperatifler boyu gül koklayan beynelmilel Varakalar!

gidişini başka türlü açıklayamıyorum...

Ah Muhsin ÜNLÜ

-ALLAH ALLAH CANIM BİRDEN NE KADAR DA TEKZİB İSTEDİ-
a) "dünyadaki tüm zenciler kırk yaşından büyüktür."
b) "sen beni öpersen belki de aşkımız pratik karşılık bulur."
c) "ne ikna edici bir intihar biçimidir şimdi göz göze gelmak"
d) "ÇARMIHA GERİLİŞTEN AYRINTI"
EK. 1) (VLADİMİR : Hadi gidelim.
ESTRAGON: Hadi.
(Kımıldamazlar.)
-PERDE-
Samuel Beckett